Matius
Yesus me Ukuwata Peeta Menaa

Mee kapogee mee ko Matius me Yahudi bagee okoo Yesus mikee gaata bagee yuwa paagoo yaebeamaata kapogee. Matius mee ko Yesus me topenaa seta bagee gaasi ma wiya kuwa mée ena. Waa wiyaagoo to ekaa da ko Lewi. Waa Yesus sekaataa poono taa kaboo waa pajak kepee yamasegee seta mée.

Wa me yaebeamaata menaa kuwa ko Ogatamee me kapogee yiba idukaa kaama wegawoo seta ebeamaata menaa kuwa Yahudi bagee yuwa okoo ipi see bagee kemaata Matius me kuwa idukaa menaa yuwa mikee Yesus Wa kaa uwa daata ii see kuwa nekeensi naadi menaa maamaa eebaa okoo paagoo yaebeamaata.

Matius me Yahudi bagee paagoo yaebeamaata kemaata mee kapogee yiba Ogatamee Wa too ebo mée eetoono see menaa mee gaayu ko Yahudi bagee me wegaa-wegaa doodoo yaebeamaata, ogei menaa kaa "Kerajaan Sorga" see menaa mee. Kiya apanaa kapogee yiba ogei menaa kaa "Kerajaan Allah" see menaa agoo. Kuwa mena wiya kuwa manii to ko ena mee too, mee ko Ogatamee Wa too ebo mée eetoono see menaa mee.

Yesus mee epoo to wodoo pakaa-seometa kaama wodoo tahun amaamo waa naa omemaata kaama tahun 65 mee yiba mokoo mee kapogee yaebeamaata.

Mee kapogee yiba mena kutuu yuwa kuwa ko kisee:

1:1–2:23 Ebo Kristus mee kabata menaa ma, okadee ipi see bagee meemaata kaama ukuwanaa, peenaa seta menaa ma

3:1–4:25 Yesus mee uwo yatukumeta kaama Iblis me apaadee, gaadee semaata Galilea wee kaa petamanii ukuwanaa, peenaa seta menaa

5:1–7:29 Yesus me maga kutuu to kaa kaama mée topeta menaa

8:1–9:38 Yesus me dimi nagii-nagii agiyoo omaago ma ukuwaaniyaabuu senaa seta menaa

10:1–10:42 Yesus Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiyaa to mena naweganaasi naadi peeyaano taa kaboo aseta menaa

11:1–14:12 Mée me Yohanes ma, Yesus ma wisintagaa seta menaa yuwa ma, Yesus me mée topeta menaa ma

14:13–16:12 Yesus me dimi nagii-nagii agiyoo ukuwaaniyaabuu senaa seta menaa ma, Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me topeta menaa si yayeesi naadi menaa ma

16:13–17:27 Yesus mee mikee Ebo Kristus yoka see kuwa nekeensi naadi awee da kaa deeyaata menaa yuwa

18:1–20:34 Yoga me dimii masii, epa aaekee taai, ebo bagee naaki ou, kepe ou, kisee ou dimii kuwa ekeasii naadi menaa

21:1–23:35 Yesus mee bogaano monaa ekaapa kega naadi Yerusalem magaa kaa pakaa-maata kaama Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma aawegaa, aawisii seta menaa

24:1–25:46 Yesus me kisee ukuwaaniita, kisee ukuwaandaa taata kiya Anii wiyaagoo meeno taa kaboo daamaa nadiitoo, Ni me menaa daamaa nayeewoo, naukuwawoo taai naadi menaa
26:1–27:66 Yesus mee peneata boosi naadi menaa yawegataata kaama booyaata menaa
28:1-20 Yesus aya andoo peeta kaama wegata menaa

Yesus Kristus mee kabaano taa miyoo bagee ekaa yuwa
Luk 3:23-38

1 Yesus Kristus mee ko Daud ma, Abraham ma asii-kaba-kaba seta bagee me kabata mée. Waa kabaano taa miyoo bagee ekaa kuwa ko kisee:
2 Abraham mee Isak ataagi, Isak mee Yakub ataagi, Yakub mee Yehuda ma okoo kenaa bagee ataagi,
3 Yehuda mee Peres ma, Zerah ma wiya ataagi (ekea baayo Tamar), Peres mee Hezron ataagi, Hezron mee Ram ataagi,
4 Ram mee Aminadab ataagi, Aminadab mee Nahason ataagi, Nahason mee Salmon ataagi,
5 Salmon mee Boas ataagi (Boas wabaayo Rahab), Boas mee Obed ataagi (Obed wabaayo Rut), Obed mee Isai ataagi,
6 Isai mee Israel bagee me eboo Daud ataagi, Daud mee Salomo ataagi (Salomo wabaayo mee Uria me api miyaa da),
7 Salomo mee Rehabeam ataagi, Rehabeam mee Abia ataagi, Abia mee Asa ataagi,

---

1:6 2Sam 11:3

8 Asa mee Yosapat ataagi, Yosapat mee Yoram
ataagi, Yoram mee Uzia ataagi,
9 Uzia mee Yotam ataagi, Yotam mee Ahas
ataagi, Ahas mee Hizkia ataagi,
10 Hizkia mee Manasye ataagi, Manasye mee
Amon ataagi, Amon mee Yosia ataagi,
11 Yosia mee Yekonya ma okoo kenaa bagee
ataagi. Kuwa bagee yuwa toogee seta kaboo
Babel bagee me Israel bagee yuwa peneata Babel
magaa kaa badaa maadoo peeta.
12 Babel bagee me Israel bagee yuwa badaa
maadoo peeta wodoo taa Yekonya me Sealtiel
kabata. Sealtiel mee Zerubabel ataagi,
13 Zerubabel mee Abihud ataagi, Abihud mee
Elyakim ataagi, Elyakim mee Azor ataagi,
14 Azor mee Zadok ataagi, Zadok mee Akim
ataagi, Akim mee Eliud ataagi,
15 Eliud mee Elazar ataagi, Elazar mee Matan
ataagi, Matan mee Yakub ataagi,
16 Yakub mee Yusup ataagi, Yusup me apimee
ko Maria, Yesus kabata apii mee. Yesus mee
Kristus see ekaa weakee.
17 See kemaata Abraham kabata yoo kaama
Daud kabata yoo too yaayupii da kuwa mée
ega gaasi ma wui asii-kaba-kaba seta. Bedaa
Daud kabata yoo kaama Israel bagee yuwa Babel
magaa kaa badaa maadoo peeta yoo too yaayupii
da kuwa miya mée ega gaasi ma wui asii-kaba-
kaba seta. Kiyoo kaama bedaa Israel bagee yuwa
badaa maadoo peeta yoo kaama Kristus mee
kabata yoo too pakaa-pakaa kuwa miya mée ega
gaasi ma wui asii-kaba-kaba seta.

1:11 2Taw 36:11-21

Yesus Kristus kabata menaa
Luk 2:1-7

18 Yesus Kristus kabata menaa mee ko kisee:
Petamanii okooto Maria ma, Yusup ma dimi
aapeegee seta kiya ekea aagoe taano taa kaboo
da Maria mee Roh Kudus me pesee kaa kadapoo
kega.
19 Yusup me 'Maria mee se goeapa' see dimii
gaagi kiya waa Ogatamee me menaa daamaa
yayeetaa see mée to kemaata 'Maria mee ekeasi-
ino kuwa mée gii da kaa se, waa ego weda kaapa
naadi wa me bagee paagoo koogo yaekeasiipa'
see gaagi.
20 Kuwa dimii gaagaa naadi unu kaa diino
malaikat bagee ena deegi, Tuhan me menaa
eseasegee see mée. Wa me asiino, "Yusup, Daud
ma apaa kaa mée to, wae. Maria kadapoo kega
mee ko Roh Kudus me pesee kaa kadapoo yoka
aa se wedaai, Maria mee goeai.
21 Waa paayogaa yogaa ena kabaata. Mee
yogaa mee Yesus see ekaa munitagaai. Yesus me
Wa me bagee yuwa okoo Ogatamee ma menaa
yuwa yataa kiyaata daba daagimaa peeyaatagi
yoka mee ekaa da munitagaai" see asigi.

22 Maria kadapoo kega mee ko idukaa Tuhan
me nabi bagee aseta menaa da mikee uwa daaga
yoo.
23 Mee ko "Ukuyogaa ena paayogaa ma enaataa
toono taa da kaa kadapoo keta kaama paayogaa
yogaa ena kabaata. Wa ekaa da Imanuel see ekaa
weapea" see menaa ebeamaata. Imanuel see

1:18 Luk 1:27 **1:21** 1Tim 1:15 **1:23** Yes 7:14

ekaa mee wegayu ko Ogatamee inii ma enaataa
mée eetupi see wegayaa mee.
24 Yusup waa anoogeeta malaikat bagee me
asigi-asigi see see ukuwaano see naadi Maria
mee goegi
25 kiya yoga kabaano taa miyoo kuwa ekea
enatapa toono taa. Paayogaa yogaa ena kaba-
maata kaama Yusup me Yesus see ekaa munta.

2

Okadee ipi see bagee yuwa awii yaato kaama meta menaa

1 Yesus kabata mee ko Herodes mee ebo tota
kaboo Yudea wee kaa Betlehem magaa kaa
kabata. Kabamaata wodoo okadee ipi see bagee
mée okoo wedo waa naa awii yaato kaama
Yerusalem magaa kaa megea.
2 Meemaata kaama kiyoo bagee yuwa paagoo
apaadee taano, "Yahudi bagee yuwa paagoo ebo
tootagi Mée mee kayoo kaama kabagea? Inii
awii yaato kaama Waa kabagea see nekeensi
naadi okadee to epoo to kaa deeta kaama Waa
ebo ekee, yaapaagee taano see naadi mege yoka"
see asegea.
3 Kuwa asegea menaa yuwa doodoota Herodes
paagoo eewegagea naaki dimi oogi, Yerusalem
magaa kaa bagee yuwa uduma miya kisee.
4 Herodes me kuwa kaasee menaa naadi
Yahudi kaa dimi ipi see bagee "Meei" asigi. Imam
ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa
see bagee yuwa ma okoo Herodes paagoo kutuu
semaagea. Kutuu semaata kaama wa me okoo
apaadee taano, "Idukaa ebeamaata menaa yiba

Ebo Kristus mee kayoo kaama kabaatagea see
naa ebeamaata ya?" see asigi.
5 Okoo me asiino, "Yudea wee kaa Betlehem
magaa kaa kaama kabaatagea see menaa ebea-
maata. Idukaa Ogatamee me wegata menaa da
nabi bagee me ebeamaata menaa kuwa ko kisee:
6 'Yehuda wee kaa Betlehem magaa mee ko
Yehuda wee kaa magaa yupii mee otoopa
magaa se,
mee magaa to kaa kaama Israel kaa Eboo ena
kabaatagea, kuwa Ni me Israel bagee
kuwa Wa me nadeewoo, namuniwoo
taatagi' *Mik 5:1*
see menaa ebeamaata" see asegea.
7 Asegea naadi Herodes me asiino, "Kuwa awii
yaato kaama mepea bagee yuwa koogo badaa
namaagii" see asigi. Badaa maageegea kaboo wa
me okoo apaadee taano, "Mee okadee mee kamee
kenoo kaa naa deepea ya?" see asigi.*
8 Bedaa wa me asiino, "Ikii Betlehem magaa
kaa pooi. Peemaata kaama mee yogaa mee ipiipi
see niiabaai. Deemaagea kepa ko moga me-nasii,
anii miya Waa ebo ekee, yaapaagee taano see
yoka" see asigi.
9 Okoo wa me menaa yeeta kaama peedoota
eta mana kaa deataayaa naaki awii yaato kaama
mipi okadee to tupi. Mee okadee to wa keta
peegi, peegi kisee too Yogaa to tupi ee to dagii
da kaa pe-toomaagi.

---

* **2:7** "Mee okadee mee kamee kenoo kaa naa deepea ya?" see menaa mee ko Herodes me mee yogaa mee kabamaata kaama eto maadee ebo kigi naa ya naadi aseta menaa.

10 Okoo okadee to deeta kaama maamaa ede
ketaa. Okadee to peegi, peegi okoo miya
peedoota yogaa to tupi ee to kaa.
11 Okoo ee yiba seemeta kaama deeyaa naaki
mee Yogaa to ma, okooto Maria ma topea. Okoo
Wa paagoo mumo maga yaato esee-ekeata ebo
ekee, yaapaageekea. Ayaabu kea da ekegamaata
kaama ebo agiyoo yuwa mee Yogaa to mantayu,
kuwa ko emas ma, moneepaa mokoo see agiyoo
ma, wunu daamaa see agiyoo ekaa da mur ma
kuwa. 12 Kuwa kaboo da Ogatamee me okoo unu
kaa asiino, "Ikii Herodes paagoo se peemagaai"
see asigi. Asigi naadi okoo kutuwadoota eta ena
taa okoo me magaa kaa peegea.

Mesir magaa kaa eeoota menaa

13 Okadee ipi see bagee yuwa pe-seomegea ka-
boo Tuhan me menaa eseasegee see mée ena me
unu kaa Yusup asiino, "Anoogii. Herodes me mee
yogaa to patamaano see naadi me-abaapea yoka
ekea seepuguu moga badaa maadoota Mesir
magaa kaa eepooi. Eepeemaata kaama Ni me
kasiipa menaa kuwa diitoo siwoo taai" see asigi.
14 Asigi naadi daatooyiba moga anoogeeta ekea
seepuguu badaa maadoota Mesir magaa kaa
eepeegi.
15 Peemaata kaama Herodes mee bogaano taa
kaboo kuwa uduma kiyoo omegee, toogee seta.
Mesir magaa kaa omegee, toogee seta kuwa ko
idukaa Ogatamee me nabi bagee paagoo aseta
menaa kuwa uwa daaga yoo. Kuwa ko kisee:
"Niyoopaa, Mesir magaa kaa kaama pakaai" see
aseta.

2:15 Hos 11:1

Betlehem magaa kaa paayogaa yogaa peedi patameepii seta menaa

16 Herodes me kuwa okadee ipi see bagee
yuwa nadeebaa sepea ii naadi kagoo kigi. Kagoo
ebo kaa wa me asiino, "Betlehem magaa kaa
ma, gebo kaa magaa kaa ma kiyoo paayogaa
yogaa tahun wiya ompea miyoo kuwa uduma
napatameepii taai" see asigi. Herodes me "Kuwa
tahun wiya ompea miyoo see yogaa yuwa too
napatameepii taai" see aseta menaa mee ko
okadee ipi see bagee yuwa me Yesus agoo kimi
kenoo kaa wa paagoo aseta kaama tahun wiya
too ompea see kuwa ipi kemaata aseta menaa
mee.
17 Yoga yuwa patameepii seta kuwa ko idukaa
nabi Yeremia me wegata menaa da uwa daaga
yoo, mee ko kisee:
18 "Ramah magaa kaa kaama mena yeeyaa naaki
ae-wae, sooi-wooi, mée yege ma menaa
wegagea.
Rakel wa me yogaa yuwa kaa yegee segeeka,
yoga yuwa uduma taa kegea yoka
yege sikiiniino be" see menaa ebeamaata.† *Yer 31:15*

Israel magaa kaa metaki pakata menaa

---

† **2:18** Ramah magaa mee ko Yerusalem gebo kaa magaa ena. Idukaa yape bagee me kuwa magaa kaa bagee yuwa badaa maadoo peeta kemaata yegee seta. Mee mokoo miya Betlehem magaa kaa yogaa yuwa patameepii seta kemaata yegee seta. Rakel mee ko idukaa Yakub woga. Waa Israel bagee kuwa kabata apii ena yoka kuwa yogaa kuwa wa me yogaa yuwa mokoo. Eto kuwa yogaa yuwa patameepii seta kaboo Rakel waa boota kiya waa bogaano taa kaa yegee seta mokoo.

19 Herodes mee boogi kaboo da Tuhan me
menaa eseasegee see mée ena me Yusup unu kaa
asiino,
20 "Anoogii. Yogaa to patamaano see koo semea
bagee yuwa boogea yoka ekea seepuguu badaa
maadoota Israel magaa kaa metaki eepakaai" see
asigi.
21 Anoogeeta ekea seepuguu badaa maadoota
Israel magaa kaa metaki pakagea
22 kiya Herodes yoopaa Arkelaus mee nagamee
komoo tupi. Waa Yudea wee kaa ebo tupi
kemaata Yusup mee kiyoo pakaano wedaagi.
Tuhan me bedaa unu kaa "Kiyoo se pooi" asigi.
Asigi naadi waa Galilea wee kaa peegi.
23 Peemaata kaama maga ena ekaa da ko
Nazaret magaa kaa kiyoo omegee, toogee seta.
Kiyoo omegee, toogee seta kuwa ko idukaa nabi
bagee me wegata menaa da uwa daaga yoo, mee
ko kisee: "Mee mée mee ko Nazaret magaa kaa
Mée to see ekaa weapea" see menaa wegata.

3

Uwo mée yatukumeta mée Yohanes me wegata menaa
Mrk 1:1-8, Luk 3:3-9,15-17, Yoh 1:19-28

1 Uwo mée yatukumeta mée Yohanes mee
peedoota Yudea wee kaa piya taa, one taa see ebo
mee maga ugii da kaa peemaata kaama weganaa
seta menaa ko
2 "Ogatamee Wa too ebo mée eetoono see kooki
yoka ikii me pedeo dimii, pedeo menaa kuwa

ekeata Waa ma dimii menaa kaa too umiwoo,
toowoo taai" see menaa weganaa seta.
3 Idukaa nabi Yesaya me wegata menaa ena
mee uwa daano yaato ko Yohanes kaa uwa
daaga, mee ko kisee:
"Ebo mee maga ugii da taa mée waa ena me ebo
menaa-menaa kaa
'TUHAN me etaa da ipiipi yawuditagaai.*
Waa meeno see etaa da daamaa topoo
yatupitagaai'" see menaa wegata. *Yes 40:3*
4 Yohanes wa me dokaa kuwa ko unta iyuu me
iyata dokaa, bedaa epmoonee da mee woda kado
me ipiipii seta. Wa me naano agiyoo kuwa ko
motaabi ma, degee kegoo uwoo ma kuwa.
5 Mée eebaa wa paagoo peegeekea, kuwa ko
Yerusalem magaa kaa bagee ma, Yudea wee kaa
bagee ma, Yordan uwo gebo kaa bagee ma okoo
mée eebaa.
6 Okoo me pedeo yuwa uduma awee da kaa
wegatagaa semaata kaama Yohanes me Yordan
dee kaa uwo yatukumigi.
7 Kuwa kaboo da deamaagi naaki Parisi kaa
bagee ma, Saduki kaa bagee ma okoo mée eebaa
uwo natukumisi naadi megea. Wa me okoo
asiino, "Yaai, ikii otoogiyoo tomaa, kaasee kaa
nakaayoo megea ya? Ogatamee me mée wigintagaatagi naagoo 'Wa me se nakagoo kaatagi, anii
daba poota' see dimii mee gaagea ye?

3:2 Mat 4:17 * **3:3** "TUHAN me etaa da ipiipi yawuditagaai" see menaa mee ko TUHAN mee moga meenaki yoka ikii me pedeo yuwa ekeata kaama maamaa diitoo taai naadi ebea-ebea menaa mee. Nabi Yesaya me menaa yiba TUHAN see ekaa mee ko YAHWEH see ekaa mee. **3:4** 2Raj 1:8 **3:7** Mat 12:33-34

8 Eto ko ikii me pedeo yuwa ekeata Ogatamee
ma dimii menaa kaa too umiwoo, toowoo taai.
Ikii mikee kisee bagee ii see kigaasi naadi daa-
maa agiyoo too ukuwawoo taai, daamaa poo
ekayaabuu siwoo taai.
9 Ikii me 'Inii ko Abraham me asii-kaba-kaba
seta bagee yoka inii sikii' see dimii mee se
gaai. Ani me kisiino ko: Abraham me asii-kaba-
kaba seta bagee gaayu ko Ogatamee me apuwa
oma tabaa da kuwa kisee bagee maamaa eebaa
kiyaayaa yoka daamaa nekeenii.†
10 Piya manii da kaa yaka maataata eto tupi
yoka daamaa poo se ekayaa piyaa yuwa uduma
kobegeeta kaama biyaa yiba tameatagi.

11 Waa uuto meepi Mée mee ko esee ebo. Anii
peedi yoka Wa me bado doko yadogaano miya
anii iyo, weda. Ikii me pedeo yuwa ekeata
Ogatamee ma dimii menaa kaa too umiwoo,
toowoo see bagee yuwa kuwa Ani me ikii uwo
yiba kitukumpa kiya Wa me kitukumaano kuwa
ko Roh Kudus yiba miya kitukumaatagi, biyaa
yiba miya kitukumaatagi.
12 Wa me yagaa da kaa gandum poo wig-
ineakee agiyoo miya topa. Keepa wiginegee
sepea yuwa masegeeta maagee see yoo daamaa
awimaayu kiya pedeo yaato se modeemaayaa
see biyaa kaa boneasiitagi" see asigi.

---

† **3:9** Abraham me asii-kaba-kaba seta bagee kuwa ko Ogatamee me dimi daamaa bagee kuwa too ede. Wa me aii bagee ede naaki oma tabaa da kuwa miya kisee bagee mokoo eebaa kiyaayaa kiya kisee bagee be yoka pedeo dimii ekeasii naadi aseta menaa mee.

3:10 Mat 7:19-20, Yoh 15:2 **3:12** Mat 13:30

Yesus mee uwo yatukumeta menaa
Mrk 1:9-11, Luk 3:21-22, Yoh 1:32-34

13 Kuwa kaboo da Yesus mee Galilea wee kaa
omegee naadi kaama peedoota Yohanes me uwo
natukumisi naadi Yordan dee kaa peemaayu
14 kiya Yohanes me kisee se yoka naadi kaama
asiino, "Anii A me uwo natukumaano mee too
daamaa kiya kaasee kaa Aa ni paagoo uwo
natukumisi naadi mege ya?" see asigi.
15 Kiya Yesus me asiino, "Koosi, Ogatamee me
kisee ede kiyaa agiyoo kuwa yaukuwaano gaano
pedeo yoka uwo natukumaai" see asigi. Daamaa
yoka naadi uwo yatukumigi.
16 Yesus maayoo kaa peanigi too ko taka ena
epoo to kabaanega, deataayaa naaki Ogatamee
me Roh mee poodee see bedoo keenda Wa kaa
eseanigi.
17 Kuwa kaboo da taa epoo to yaato kaama
aseeyamaata menaa ko "Mee ko Niyoopaa. Ni
me esee epa see Yogaa yoka Anii dimi wikii-wikii
nasiyaabuuki" see asigi.

4

Yesus mee Iblis me menaa si yayeeta menaa
Mrk 1:12-13, Luk 4:1-13

1 Kuwa kaboo da Roh me Yesus mee Iblis me
Wa paagoo apaadeesi naadi badaa maadoota

3:17 Mat 17:5

piya taa, one taa see ebo mee maga ugii da kaa eepeegi.*
2 Yesus mee unu mée wiya, egapii mée wiya kuwa uduma naano agiyoo tapoo omegee, toogee naadi kaama naadi ebo.
3 Mée gaadee taa see mée mee meedoota Wa paagoo asiino, "Aa Ogatamee Yoopaa yoka kuwa omaa kuwa naano agiyoo kiyaano, daa ye?" see asigi.
4 Kiya Yesus me asiino, "Ogatamee me kapogee yiba mena ena mee ko kisee: 'Mée tomaa omegee, toogee taano kuwa naano agiyoo kaa too se kiya Ogatamee me wegatagaa seta menaa kuwa uduma kaa omegee, toogee siyaa' see menaa ebeamaata yoka se kayiipa" see asigi.
5 Bedaa kaawaa ena ma Iblis me Yesus badaa maadoota daamaa wa too wigintaata magaa, Yerusalem magaa kaa kiyoo eepeegi. Eepeemaata kaama Ogatamee me ee dagii da kaa asipasi yoo eepakaanigi. Yesus kiyoo yiinaageeta tuyaata kaama
6 Wa paagoo asiino, "Aa Ogatamee Yoopaa yoka Aa kagaata magaa da kaa eseande. Ogatamee me kadiipi, Wa me kapogee yiba mena ena agoo yoka, mee ko kisee:
'Ogatamee me aa se pedeo kese naadi Wa me
malaikat bagee yuwa paagoo

* **4:1** Iblis me ni me menaa nayeesi naadi Yesus paagoo asegee seta menaa kuwa uduma Yesus me si yayeesi naadi Roh me Waa mee magaa kaa eepeegi. Mee ko kuwa Iblis me menaa uduma wisintaata kaama mée me Waa mikee Ogatamee me menaa too daamaa yayeetaa see Mée ii see kuwa awee da kaa nekeensi naadi kiyoo eepeegi. **4:1** Ibr 2:17-18, 4:15-16 **4:4** Ul 8:3

"Waa yagaa pakaa-mokatoo taai" see kaasi-
ipi,

aa omaa to kaa bado kepo ena miya se tukuuni-
ipe'
see menaa mee ebeamaata yoka *Mzm 91:11-12*
dimi se gaata kagaata eseaniino, daa ye?" see
asigi.

7 Yesus me asiino, "Ogatamee me kapogee yiba
ebeamaata menaa ena mee miya kisee: 'Ikii me
Eboo TUHAN Ogatamee mee se gaadee taai' see
menaa mee ebeamaata yoka" see asigi.

8 Bedaa kaawaa ena miya Iblis me Yesus badaa
maadoota esee togoo see maga bago ena kaa
eepakaamaata kaama mée tomaa-tomaa okoo
paagoo ebo tookee bagee yuwa ma, okoo me
senawii agiyoo-pagiyoo yuwa ma kuwa uduma
deeyaagi.
9 Wa me Yesus asiino, "Deede, kisee Aa ni
paagoo mumo maga kaa esee-ekeata anii ebo
naekee, naapaagee siwoo siyu ko anii kuwa
agiyoo kuwa uduma Aa epoo mée kakiyaapa" see
asigi
10 kiya Yesus me asiino, "Iblis, aa pooi.
Ogatamee me ebeamaata menaa ena mee ko
kisee: 'TUHAN Ogatamee Wa too ebo ekee, Wa
too yaapaagee siwoo taai' see menaa ebeamaata
yoka" see asigi.
11 Iblis pe-seomigi kaboo da malaikat bagee
meedoota Wa paagoo iye-iyeekea.

4:7 Ul 6:16 **4:10** Ul 6:13

Galilea wee kaa Yesus me petamanii ukuwanaa, peenaa seta menaa
Mrk 1:14-15, Luk 4:14-15

12 Yohanes mee digiyoo ee yiba seemiyaagea
see menaa kuwa Yesus me yeeta kaama metaki
peedoota Galilea wee kaa,
13 Nazaret magaa kaa. Kiyoo peemaata kaama
bedaa muguu naadi Kapernaum magaa kaa
Galilea piku geboo da kaa peemaata kiyoo
omegee, toogee seta. Kuwa magaa kuwa ko
idukaa Zebulon apaa kaa bagee ma, Naptali apaa
kaa bagee ma okoo me toogee seta magaa.
14 Yesus kiyoo omegee, toogee seta kuwa ko
idukaa nabi Yesaya me wegata menaa da uwa
daaga yoo. Kuwa menaa kuwa ko kisee:

15 "Zebulon magaa ma, Naptali magaa ma wiya kuwa ko
uwo pikuu da doodoo da taa peegee see etaa da geboo da kaa magaa, Yordan uwo asii yaato magaa wiya.

Kuwa uduma Galilea wee kaa magaa, apanaa tomaa kaa bagee yuwa toogee see magaa.

16 Kiyoo digiyoo yiba toogee see bagee yuwa ebo awee agoo da deegea,
Ogatamee ewo kaa boowoo siyaa bagee yuwa paagoo agoo da yawogaamaaga" *Yes 8:23–9:1*

see menaa ebeamaata.
17 Mee kaama wodoo Yesus me eeweganaa
seta menaa ko "Ogatamee Wa too ebo mée
eetoono see kooki yoka ikii me pedeo dimii,
pedeo menaa kuwa ekeata Waa ma dimii menaa

kaa too umiwoo, toowoo taai" see menaa kuwa eeweganaaki.

Doge abagee see bagee mée okoo wui Yesus sekaataa peeta menaa
Mrk 1:16-20, Luk 5:1-11

18 Yesus mee Galilea piku geboo da taa pee-
taaka too deamaayaa naaki doge abagee see mée
wiya, ekea kenaaya uwo pikuu da yiba jala onee
tameeyamoo taakea. Ena mee ekaa da ko Simon,
Petrus see ekaa miya weakee. Ena mee ekaa da
ko Andreas.
19 Yesus me asiino, "Ni sekaataa nameei. Ekea
mée naabawoo see bagee wiya kikiyaapa" see
asigi.
20 Kisee ki jala onee ekeata Wa sekaataa
peegea.
21 Muguu naadi amokiyoo deamaayaa naaki
bedaa mée ekea kenaaya topea, kuwa ko Zebe-
deus me yogaa wiya, Yakobus ma, Yohanes ma
ekea kenaaya. Nagamee ma okoo koma yiba jala
onee ipiipii taakea. Yesus me "Ekea Ni sekaataa
nameei" see asigi naaki
22 kisee ki mee komaa da ma, nagamee ma
ekeata Wa sekaataa peegea.

Yesus me mée eebaa okoo kaa meanee seta agiyoo yataa kiyaabuu seta menaa
Luk 6:17-19

23 Yesus mee Galilea wee kaa magaa uduma
nawenaa, peenaaka too sembahyang segee see
ee yuwa yiba mée topetaa, bedaa etokaa daamaa
menaa, Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa
menaa kuwa eewegataa, bedaa mée kaa meanee

seta agiyoo tomaa-tomaa uduma miya yataa
kiyaabuu senaaki, kisee ukuwanaaki.
24 Wa me ukuwanaa, peenaa seta menaa
yuwa Siria wee kaa magaa uduma ogo peega.
Ogo peega naadi kaama mée eebaa Wa paagoo
medaakea. Ikiyoo tomaa-tomaa meanee taa see
bagee ma, boodi abaagee see bagee ma, paa yago
bagee ma, boga-bogaa yago bagee ma, oogimaata
see bagee ma okoo eebaa Wa paagoo eemegea.
Kuwa okoo kaa meanee seta agiyoo uduma Wa
me yataa kiyaabuuki.
25 Mée eebaa Wa sekaataa peedaakea, kuwa
ko Galilea wee kaa bagee ma, Dekapolis wee
kaa bagee ma, Yerusalem magaa kaa bagee ma,
Yudea wee kaa bagee ma, Yordan uwaasii yaato
magaa kaa bagee ma, mée eebaa Wa sekaataa
peegea.

Yesus me maga kutuu to kaa kaama mée tupi-manee seta menaa

5

Pasal 5-7

1 Yesus me deamaagi too ko mée eebaa Wa
paagoo medaakea. Medaakea naadi maga kutuu
to kaa pakaamaata kaama animaayu, Wa me
topenaa see bagee yuwa Wa paagoo pakaa-
maagea.
2 Wa me mée tupi-manee seta menaa kuwa ko
kisee:

Ede ma, ede ma siyaa menaa
Luk 6:20-23

3 "Okoo me 'Anii daba see mée nao' naadi
Ogatamee kaa dimi maayaa bagee kuwa
daamaa,
okoo ko Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa
see yoo epo enaataa eetuyaa bagee yoka
ede nao.
4 Yegee siyaa bagee kuwa daamaa,
okoo dimi mena yatamooniyaapi yoka ede
nao.
5 Dimi daba, mena daba see bagee kuwa daamaa,
okoo ko uwoo to, magaa to uduma epoo
bagee kaatagea yoka ede nao.
6 Okoo me 'Anii Ogatamee me gaata-gaata yuwa
too yaukuwawooka naaki ou' see dimii
gaayaa bagee kuwa daamaa,
okoo me ou dimii gaayaa yuwa kuwa
Ogatamee me daamaa sikii yakiyaapi yoka
ede nao.
7 Mée epa dimii gaayaa bagee kuwa daamaa,
Ogatamee me okoo miya epa kaapi yoka ede
nao.
8 Pedeo dimii, pedeo menaa taa see bagee kuwa
daamaa,
okoo Ogatamee diipea yoka ede nao.
9 Mée aaemee-emee siyaayaa bagee kuwa daa-
maa,
okoo Ogatamee me yogaanii see ekaa wea-
pea yoka ede nao.
10 Ogatamee me gaata-gaata yuwa too yaukuwa-
woo see bagee okoo kisee bagee kemaata
mée me wegee-wegee siyaa kuwa daamaa,

5:4 Yes 61:2 **5:5** Mzm 37:11 **5:6** Yes 55:1-2 **5:8** Ibr 12:14, Why 22:4

okoo ko Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa
see yoo epo enaataa eetuyaa bagee yoka
ede nao.
11 Ikii Ni yaato bagee kemaata mée me ki-
wisineano ma, kipeepuu taano ma, makapaa
menaa kikobaano ma kuwa koosi, ede nao.
12 Ikii koogo makii taa see kaa toowoo setaa
to mokoo da mee ebo, epoo to wodoo topa yoka
ede ma, ede ma siwoo taai. Mée me kisee pedeo
kiukuwagee taapea kuwa ko idukaa okoo me
bagee me miya nabi bagee eboo yuwa maa diya
kisee pedeo yaukuwagee siwoo seta yoka dimi se
nagimaai."

Dega ma, peto agoo da ma ebea-ebea menaa

13 "Ikii ko dega mokoo, magaa da kaa bagee
paagoo daamaa yaekeata agiyoo mokoo. Kiya
dega gii taa keegoota kaama wodoo kaasee
bedaa gii kiyaayaa? Iyo, aii agiyoo too kemaata
tameepeata kaama bado batagi-patagi too siyaa.*
14 Ikii ko peto agoo da mokoo, mée tomaa-
tomaa yuwa daamaa deesi naadi wogaamagaa-
kee agoo da mee. Maga kutuu to kaa mée eebaa
toogee see magaa mee se boonemaayaa, awee da
kaa deeyaa.
15 Bedaa pelita biyaa iyaata kaama otaawee
me apumaakee se kiya ee yiba bagee uduma ago
wogaamaasi naadi biyaa maagee yoo too pakaa-
ekeasiyaa.

5:10 1Pet 3:14 **5:12** Kis 5:41, Yak 1:2, 1Pet 4:13-14 * **5:13** Dega mee ko naano agiyoo gii daamaa kisi naadi miya sigimee-kee, naano agiyoo se dabisi naadi miya widimaakee, kisee agiyoo. **5:13** Mrk 9:50, Luk 14:34-35 **5:14** Yoh 8:12, Ep 5:8

16 Ikii mee mokoo miya. Ikii me daamaa
ukuwagee siyaa agiyoo kuwa mée me kideeta
kaama epoo to wodoo Ikiitaagi yaapaageesi yoka
ikii yiba ago kusi-kusii da mee booneakee se kiya
mée paagoo daamaa yawogaamagaai."

Idukaa kaama wegawoo seta menaa kuwa uduma Yesus kaa too uwa daata menaa

17 "Musa me ebeamaata menaa yuwa ma, nabi
bagee me wegawoo seta menaa yuwa ma kuwa
Anii wisintagaano see naadi meta see kuwa se
nagaai. Wisintagaano see naadi meta se kiya
kuwa idukaa menaa kuwa uduma mani yaato
awee da kaa kiyaabuu seta kaama Ani kaa uwa
daasi naadi meta.
18 Anii mikee kisiino ko: Epoo to ma, magaa
to ma taa kaano taa kaboo kuwa Musa me
menaa kuwa uduma, mena kamu ena miya,
peedi menaa ena miya se taa kaapa, kuwa menaa
uduma mikee uwa daaniita.
19 See kemaata okoo kuwa menaa yiba mena
kamu peedi ena ma wisintaata apanaa bagee
paagoo miya 'Taa, dagu ke, niiukuwaai' see
wegayaa bagee kuwa Ogatamee Wa too ebo mée
eetoowoo siyaa yoo okoo peedi kaapea. Kiya
kuwa menaa daamaa yayeewoo, bedaa apanaa
bagee paagoo miya 'Inii daamaa niiyeewoo taai'
see mée tupiwoo siyaa bagee kuwa Ogatamee Wa
too ebo mée eetoowoo siyaa yoo okoo ebo bagee,
ebo apii kaapea.
20 Ani me kisiino ko: Ogatamee Wa too
ebo mée eetotaa see yoo ikii kiseemiyaayaa

5:16 1Pet 2:12 **5:18** Luk 16:17, Rom 10:4

mee ko ikii Wa me gaata-gaata yuwa daa-
maa yaukuwagee siyaa kuwa ebo gaayu too,
kuwa Musa me menaa mée topetaa see bagee
yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma okoo me
yaukuwagee siyaa kuwa asii eboo gaayu too ikii
sikii kiyaa. Taa gaayu ko Ogatamee Wa too ebo
mée eetotaa see yoo ikii se kiseemiyaayaa, see
kuwa mikee kisega."

Kagoo mee miya mée wugiyaa mokoo see topeta menaa

21 "Idukaa inii me bagee me wegawoo seta
menaa ena mee ko kisee: 'Mée se wugii. Kuwa
mée wugiyaa bagee kuwa hukuman maniino
bagee paagoo yadogeamaano gaano pedeo' see
wegawoo seta menaa kuwa ikii ipi kegea.
22 Kiya eto ko Ni me kisiino menaa mee ko
kisee: Kagoo mee miya mée wugiyaa mokoo.
Kagoo kiyaa bagee okoo kaa miya ebo menaa
agoo kiyaa. Mee ko mée waa ena me apanaa
mikee gaayaa mée paagoo 'Aa mooniino nakaa
da' see asiyu ko waa mena pekataa see bagee
yuwa paagoo eepeeyaa, bedaa 'Aa dimi taa see
mée yaai' see asiyaa bagee kuwa neraka biyaa
yiba tameeyamaayaa.
23 Kisee kiyaa naadi a me Ogatamee paagoo
agiyoo kupi-manee taa see yoo agiyoo maniino
see koo taaka too 'Anii pedeo dimii nagaataa see
mée ena agoo' see nekeeniyu ko
24 mee maniino agiyoo da mee se manii, kiyoo
eke. Ekeata kaama peedoota mee aa ma mena
agoo see mée to paagoo pooi. Kagoo sikiinta

5:21 Kel 20:13, Ul 5:17

kaama mee maniino agiyoo da Ogatamee paagoo
daba pe-maniyaa.
25 Aa kakagoo kiyaa mée to me mena pekataa
see bagee yuwa paagoo kaapeeyu ko eta mana
kaa kaama dimi daamaata kaama moga mena
taa kiyaai. Mena taa kaano taa kiyu ko amokiyoo
mena pekataa see bagee yuwa paagoo kado-
geamaayaa. Kiyoo kaama polisi yagaa kaa
kapeaniyaata kaama digiyoo ee yiba katamea-
maayaa.
26 Kisee kiyaa naadi Anii mikee kisiino ko: Aa
kuwa kaidimpi kepee uduma maniyu too mee
digiyoo ee yiba kaama aa daba kapeeyaayaa
yoka kuwa menaa mani taa kiyaai see kisega."

Dimi yiba kaama miya tobaaka taayaa naadi topeta menaa

27 "Idukaa wegawoo seta menaa ena mee ko
kisee: Tobaaka se taai, see menaa mee ikii ipi
kegea.
28 Kiya eto ko Ni me kisiino menaa mee ko
kisee: Tobaaka taano kuwa ko api emaa daata
kaama dimi yiba 'Mee apii to ou' see gaapea ko
dimi yiba mee apii ma tobaaka taagi.
29 A me dagi yagaa yaato emaa masii to
mee me pedeo agiyoo ukuwayu ko bigimegeeta
tameepeasii. A me maa da uduma neraka biyaa
yiba katameano kuwa pedeo yoka a me maa da
ponee ena too too tameepeasiino kuwa daamaa.
30 Bedaa a me dagi yagaa da me pedeo agiyoo
ukuwayu ko daageeta tameepeasii. A me maa
da uduma neraka biyaa yiba katameano kuwa

5:25 Luk 12:58-59 **5:27** Kel 20:14, Ul 5:18 **5:29** Mat 18:8-9

pedeo yoka maa da ponee ena too too tameep-
easiino kuwa daamaa."

Api se ekeasi naadi topeta menaa

31 "Idukaa wegawoo seta menaa ena miya
kisee: Apimee ekeasiinaka see gaayaa mée wa
me api ekeasiino kapogee mee keta apii to ebea-
manii, see wegawoo seta.
32 Kiya eto ko Ni me kisiino menaa mee
ko kisee: Apimee ekeata kaama apanaa bagee
paagoo peeyu ko tobaaka taayaa naadi kaama
kuwa tobaaka kaa menaa kuwa api ekeasigi mée
to mee kaa kaapa. Bedaa mee ekeata apii to
goeyaa mée to waa miya tobaaka taakee mée
kiyaa. Apimee tobaaka sepa gaayu too paimee
me ekeasiyaa."

Ebo ekaa ma se aatabisi naadi topeta menaa

33 "Bedaa idukaa inii me bagee me wegawoo
seta menaa ena miya kisee: 'Mée ena me "Taa ma
taa anii kisee agiyoo ukuwaapa, Ogatamee see
ekaa weega yoka" see asiyu ko ukuwaano too, se
ukuwaano ko daa' see wegawoo seta menaa mee
ikii ipi kegea.
34 Kiya eto ko Ni me kisiino menaa mee ko
kisee: Ikii me 'Anii kisee ekaa weega yoka' see
menaa kuwa se wegaai, se aatabi taai. Kuwa ko
'Anii epoo to see ekaa da mee weega yoka' see
menaa mee miya se aatabi taai. Epoo to wodoo
kiyoo ko Ogatamee Waa ebo animaayaa yoo yoka
kuwa menaa se wegaai.

5:31 Ul 24:1-4, Mat 19:7 **5:32** Mat 19:9, Mrk 10:11-12, Luk 16:18, 1Kor 7:10-11 **5:33** Im 19:12 **5:34** Mat 23:18-22, Yak 5:12

35 Bedaa ikii me 'Anii uwoo to, magaa to see
ekaa weega yoka' see menaa mee miya se aatabi
taai. Uwoo to, magaa to kuwa ko Ogatamee
Wa me bado esee-ekee taa see yoo yoka se
wegaai. Bedaa ikii me 'Anii Yerusalem see ekaa
weega yoka' see menaa mee miya se aatabi
taai. Yerusalem magaa mee ko Se-ebo, We-ebo
Ogatamee Wa me magaa yoka se wegaai.
36 Bedaa ikii me 'Ni me mumoo to yoka' see
menaa mee miya se aatabi taai. A me mumoo
to kaa edooyuu apa ena miya poodee kiyaayu
taano miya iyo, digiyoo kiyaayu taano miya iyo,
se ukuwamaayaa yoka se wegaai.
37 Ikii me 'Taa ma taa anii kisee ukuwaapa'
see dimii gaayu ko 'Anii kisee ukuwaapa' see
menaa kuwa too wegaai, ebo ekaa ma se aatabi
taai. Bedaa ikii me 'Anii se ukuwaapa' see dimii
gaayu ko 'Anii se ukuwaapa' see menaa kuwa
too wegaai. Kuwa mena ponee to kuwa too sikii.
Mee wodoo eebaa menaa kuwa manii to ko Iblis
me menaa yoka se aatabi taai."

Modee se masisi naadi topeta menaa

38 "Idukaa wegawoo seta menaa ena miya
kisee: Mée ena me emaa kapedeo kiyaayu ko
wa me emaa miya yapedeo kiyaayaa, bedaa ego
kapedeo kiyaayu ko wa me egoo to miya yapedeo
kiyaayaa, see wegawoo seta menaa mee ikii ipi
kegea.
39 Kiya eto ko Ni me kisiino menaa mee ko
kisee: Pedeo agiyoo kiukuwayaa bagee kuwa ikii
modee se masii. Dagi yagaa yaato kona butuu to

5:38 Kel 21:24, Im 24:20

kaa yagaa kopaa katokoasiyaa bagee bedaa eka
yagaa yaato miya katokoasi yoka yaekeasii.
40 Bedaa aa ma mena agoo see mée to me
mena ena too too yadaakomee taa see bagee paa-
goo kaapeemaata kaama a me pedeo yakiyaage
mokoo da kamasiino see naadi a me mumaato
dokaa da kaidimpi kepa ko mee kaidimpi dokaa
da mee too se kiya koosi a me ebo dokaa mee
miya kamasisi yoka daamaa yaekeasii.
41 Bedaa kisee omaago see mée ena me ekaapa
mokoo 'Ayaa nadogeamaai' see kasiyu ko ekaapa
mokoo se kiya bedaa mee amoo taa mokoo aii
yadogeamaai.
42 Kaidimiyaa bagee yuwa daamaa maniino
too, bedaa keedaa kaidimiyaa agiyoo miya se
maneekee se, daamaa manii."

Yape kiyaa bagee miya epa kisi naadi topeta menaa

43 "Idukaa wegawoo seta menaa ena miya
kisee: 'Aa kaepa kiyaa bagee kuwa epa kaai, aa
ma yape kiyaa bagee kuwa be kaai' see wegawoo
seta menaa mee ikii ipi kegea.†
44 Kiya eto ko Ni me kisiino menaa mee ko
kisee: Ikii ma yape kiyaa bagee kuwa miya epa

5:39 Rom 12:17-21 **5:42** Luk 6:34-35 † **5:43** "Aa kaepa kiyaa bagee kuwa epa kaai" see menaa mee ko idukaa Ibrani menaa kaa "A gebo kaa bagee epa kaai" see menaa ebeamaata. Gebo kaa bagee see wegayu ko Israel bagee apanaa yuwa. Kiya Yesus me topeta menaa kuwa gaayu ko Israel bagee yuwa too se kiya apanaa tomaa kaa bagee miya, aa ma yape kiyaa bagee kuwa miya okoo uduma epa kaa daamaa agiyoo too yaukuwasi naadi wegata menaa mee. **5:43** Im 19:18

kaai, ikii kiwegee-wegee siyaa bagee yuwa miya
sembahyang yataai.
45 Ikii epoo to wodoo Ikiitaagi me yogaa yuwa
kesea yoka okoo daamaa agiyoo yaukuwawoo
taai. Ogatamee Wa me dimi daamaa bagee
paagoo miya, dimi pedeo bagee paagoo miya
uduma keno daamaa yamiyaabuu segee see,
bedaa Wa me menaa yayeekee bagee paagoo
miya, si yayeekee bagee paagoo miya uduma
deka daamaa yawiyaabuu segee see yoka ikii me
miya okoo epa kaai.
46 Kisee ikii epa kigaayaa bagee yuwa too epa
gaayu ko Ogatamee me ikii daamaa ukuwataa to
mokoo da kineeyaa ye? Taa yoka epa nagaayaa
bagee yuwa too epa see dimii mee se. Mee dimii
mee ko pajak kepee yamasegee see bagee yuwa
miya kisee dimii gaayaa.
47 Bedaa kisee ikii aaepa kiyaa bagee yuwa
too epao see aasee siyu ko mee esee daamaa
agiyoo ye? Taa, apanaa aii tomaa kaa bagee
yuwa me kisee aasee siyaa yoka ikii kiapaagee
siyaa agiyoo ko taa, se maa?
48 Kisee kemaata epoo to wodoo Ikiitaagi
mokoo see see ikii miya kisee. Wa me ukuwayaa,
peeyaa yuwa uduma pedeo ena ma taa, wa too
ena yoka ikii miya Waa see see kaai."

Daamaa agiyoo koogo-koogo see yaukuwasi naadi topeta menaa

6

6:1-18

5:44 Luk 6:27-28, Kis 7:60 **5:48** Im 19:2, 1Pet 1:14-16

1 "Ikii Ogatamee me menaa daamaa deewoo,
yaukuwawoo siyaa kuwa ko koogo-koogo see
yaukuwawoo taai, mée me nadeeta kaama naa-
paageesi naadi se ukuwaai. Ikii kisee mée me
naapaageesi naadi ukuwayu ko daamaa agiyoo
ukuwataa to mokoo da mee epoo to wodoo
Ikiitaagi me ikii se kiniipi."

Maniino agiyoo maniyaa-maniyaa menaa

2 "Kisee kemaata ikii me daba bagee maniino
agiyoo aii kisee manegee siyaa kuwa ko awee da
kaa se manii, mée se ipi kiyaai. Dimi daamaa
poga-poga see bagee yuwa okoo me kisee mée
deebaa siyaa yoka ikii miya okoo see see se.
Okoo me daba bagee aii maniino agiyoo maniino
ko sembahyang segee see ee yuwa yiba miya,
ebo etaawee miya kiyoo-kiyoo mée me nadeeta
kaama naapaageesi naadi manegee siyaa. Anii
mikee kisiino ko: Daamaa agiyoo ukuwataa
to mokoo da mee okoo se masiipea, mée me
yaapaagee siyaa kuwa too masiyaa, kaama taa.
3 Kiya ikii me daba bagee aii maniino agiyoo
maniyu ko ikii me dagi yagaa da me daamaa koo
sepea yuwa kuwa eka yagaa da se ipi kiyaai,*
4 koogo-koogo see maniino too. Agaataagi mee
kisee koogo ukuwata agiyoo kuwa deetaa see
Mée yoka daamaa agiyoo ukuwataa to mokoo da
kiniipi."

Sembahyang ukuwayaa-ukuwayaa menaa
Luk 11:2-4

---

* **6:3** "Eka yagaa da se ipi kiyaai" see mee mena nekeeniino yaato ko a me daba bagee maniino kuwa mée ena ma se ipi kiyaai naadi ebea-ebea menaa mee.

5 "Bedaa kisee miya ikii me sembahyang siyaa
kuwa ko dimi daamaa poga-poga see bagee yuwa
okoo me see see se ukuwaai. Okoo mée me nadi-
ino ou naadi kaama sembahyang segee see ee
yuwa yiba miya, ebo etaawee miya yiinaageeta
sembahyang senaa siyaa yoka ikii miya okoo see
see se. Anii mikee kisiino ko: Daamaa agiyoo
ukuwataa to mokoo da mee okoo se masiipea,
mée me yaapaagee siyaa kuwa too masiyaa,
kaama taa.
6 Kiya ikii me sembahyang segee taano kuwa
ko koogo a me ee yiba peanta kene munitaata
kaama se deeyaa Mée to Agaataagi mee paagoo
koogo sembahyang taai. Agaataagi mee kuwa
koogo ukuwataa see agiyoo kuwa uduma dee-
taa see Mée yoka daamaa agiyoo ukuwataa to
mokoo da kiniipi.
7 Ikii me sembahyang taano kuwa ko apanaa
aii tomaa kaa bagee okoo me wegayaa see
see mokoo se ukuwaai. Okoo me sembahyang
menaa togoo yoka naadi nayiipi see gaayaa yoka
8 kisee dimii se gaai. Ikii me asiino taa kaboo
ikii me gaano pedeo agiyoo kuwa Ikiitaagi ipi
yoka ikii miya okoo see see se ukuwaai.
9 Kisee kemaata ikii kisee sembahyang taai:

Epoo to wodoo Eboo, Iniitaagi,
A ekaa da A too ebo kaekee.
10 A too ebo mée eetoowoo taatage kuwa mani
mée yamiyaai.
A me gaata-gaata kuwa too epoo to wodoo
miya daamaa kaukuwawookea see see,

6:5 Luk 18:10-14

magaa da kaa kiyoo miya kisee daamaa
kaukuwawoosi yoka mée yaagoo kiyaai.
11 Eto kenaagoo naano agiyoo sikii-sikii mée
manii.
12 Inii pedeo mée kiyaata bagee yuwa inii me epa
ekeasiyaa see see,
A me miya inii me pedeo yuwa epa mée
yaekeasii.
13 Bedaa inii mée gaadee see yoo mée peeyaakee
se kiya†
paa me agiyoo kuwa beesekaa mée yaaba-
gaai.
[Aa ko ebo too toowoo see Mée, Se-pesee, We-
pesee yago Mée, asii-sege see Mée kisee
too iminoo miya, iminoo miya. Amin.]
14 Kisee ikii pedeo kikiyaayaa bagee yuwa epa
ekeasiyu ko epoo to wodoo Ikiitaagi me miya ikii
me pedeo yuwa epa kiekeasiipi.
15 Kiya ikii pedeo kikiyaayaa bagee yuwa epa
se ekeasiyu ko Ikiitaagi me miya ikii me pedeo
yuwa epa se kiekeasiipi."

Naano agiyoo tapoo toogee siyaa see kaa menaa

16 "Ikii naano agiyoo tapoo toogee siyaa kaboo
ebeyuma moumau senaa see se. Dimi daamaa
poga-poga see bagee okoo kisee ukuwagee senaa
siyaa. Apanaa bagee me 'Waa naano agiyoo

† **6:13** "Inii mée gaadee see yoo mée peeyaakee se" see mee mena nekeeniino yaato ko mena kegaa wiya agoo. Mena kegaa ena mee ko inii mée gaadee naadi ae-wae siyaa yoo mée se peeyaai, see menaa mee. Bedaa mena kegaa ena mee ko inii mée gaadee naadi pedeo agiyoo ukuwayaa yoo mée se peeyaai, see menaa kuwa. **6:14** Mat 18:21-35, Kol 3:13

tapoo toogeeki ii' see kuwa nanekeenta naa-
paageesi naadi okoo ebeyuma gakademaaii siyaa
bagee yoka ikii okoo see see se. Anii mikee
kisiino ko: Daamaa agiyoo ukuwataa to mokoo
da mee okoo se masiipea, mée me yaapaagee
siyaa kuwa too masiyaa, kaama taa.
17 Kiya ikii naano agiyoo tapoo toogee siyaa ka-
boo ebeyuma daamaa uwo wetogetaa, edooyuu
daamaa gekeetaa, kisee agiyoo ukuwagee taai.
18 Ikii kisee ukuwayu ko mée me 'Aa naano
agiyoo tapoo toogeeke ii' see kuwa se kane-
keeniyaa, se deeyaa Mée Agaataagi Wa me too
kisee kadeeta kaama kanekeeniyaa. Waa ko mée
me koogo-koogo ukuwayaa agiyoo deetaa see
Mée. A me daamaa agiyoo ukuwataa to mokoo
da kaniipi."

Epoo to wodoo kiyoo too ebo agiyoo daamaa maawoosi naadi topeta menaa

19 "Magaa da kaa agiyoo-pagiyoo kuwa se
kutuu taai, se maawoo taai. Magaa da kaa kiyoo
dene-dene, wege-wege, kisee agiyoo agoo yoka
pedeo kiyaa, oma maseekee bagee miya agoo see
magaa yoka
20 ikii me ebo agiyoo kuwa magaa da kaa
magaakee se kiya epoo to wodoo kiyoo too
daamaa magaai. Kiyoo ko dene-dene, wege-
wege, kisee agiyoo taa yoka se pedeo kiyaa, oma
maseekee bagee miya taa see yoo yoka kiyoo too
maawoo taai.

6:19 Luk 12:21, Yak 5:2-3

21 A me ou see gaayaa agiyoo kuwa kaa too
dimi maayaa yoka daamaa nekeenii."‡

Má yiba awee kisi naadi topeta menaa
Luk 11:34-36

22 "Emaa masii to mee ko peto agoo da mokoo.
A me emaa miya daamaa kiyu ko a me maa da
yiba miya daamaa awee da kaa kiyaa.
23 Emaa miya pedeo kiyu ko má yiba miya
digiyoo kiyaa. See kemaata ikii yiba awee mee
miya digiyoo too kepa ko esee digiyoo aatakii
umina ayaakogo-ayaakogo maadaa siyaa."

Gaano pedeo agiyoo kaa dimi se gaagaa taai naadi topeta menaa
Luk 12:22-31, 16:13

24 "Agiyoo yaokagee see mée ena me gaano,
'Mee ko ni me eboo, bedaa mee miya ni me eboo,
ekea paaya' see gaayaa kiya taa, iyo. Ebo too
see ekea wiya kiyu ko ebo ena mee be, ena mee
epa, bedaa mena yayiino ko ebo ena mee mena
yayeetaa, ena mee otoopa tayu. Mee mokoo miya
ikii me 'Ogatamee mee miya ebo, kepe, kisee

‡ **6:21** "A me ebo agiyoo epoo to wodoo kiyoo too maawoo taai" see mee mena nekeeniino yaato ko kepe, apanaa magaa da kaa agiyoo kuwa kaa dimi magaakee se kiya Ogatamee kaa too dimi maawoo taai naadi ebea-ebea mee. Bedaa "A me ou see gaayaa agiyoo kuwa kaa too dimi maayaa" see aseta menaa kuwa ko mée me ou gaayaa agiyoo kuwa ko magaa da kaa agiyoo gaayu ko magaa da kaa agiyoo kaa dimi maayaa kiya Ogatamee mee ou gaayu ko Ogatamee kaa dimi maayaa, see kuwa nekeensi naadi aseta menaa. **6:21** Luk 12:33-34

magaa da kaa agiyoo kuwa miya ebo, ekea paaya
ebo, ekea paaya ou' see gaayaa kiya taa, iyo.§
25 Ebo ena too too yoka Ani me kisiino ko:
Ikii me gaano pedeo agiyoo kaa se gaagaa taai.
'Inii maagiyoo naapea, inii maa da kaa maagiyoo
magaapea?' see kuwa dimi se nagimaai. Kuwa
agiyoo kuwa ebo agiyoo se. Naano agiyoo kuwa
ebo maa diya peedi, dimi menaa da mee too ebo,
bedaa doka kuwa ebo maa diya peedi, maa da
mee too ebo, se maa?
26 Epaawee peenaa see bedoo kuwa deeweei.
Okoo keepa weeno miya taa, poo ota daageeta
kaama maagee ee yiba kutuu taano miya taa
kiya epoo to wodoo Ikiitaagi me naano agiyoo
daamaa manegeeki. Bedo kuwa peedi, ikii ma
endagii taa see agiyoo kiya Wa me kisee daamaa
manegeeki kemaata ikii miya daamaa kineewoo
taapi, se maa?
27 Dimi gaagaa see kaa waa ekaato umiino,
toono begaa togoo kiyaayaa bagee naa ena agoo
ye?*
28 Bedaa 'Anii doka taa kega yaai' see kuwa
ikii kaasee kaa dimi gaagaa siyaa? Boo uwaa da
kaa boo pui kuwa deeweei. Kuwa boo pui kuwa

---

§ **6:24** Magaa da kaa agiyoo mee ko Yunani menaa kaa Mamon see ekaa weeyaa. Mamon see wegayu ko kepe, kisee mée me ou gaayaa agiyoo-pagiyoo kuwa. **6:24** Rom 6:16 * **6:27** Dimi gaagaa see kaa waa ekaato umiino, toono begaa togoo kiyaayaa bagee ena ma taa. Mee mokoo miya mée me dimi gaagaa see kaa okoo me gaano pedeo agiyoo kuwa se agoo kiyaayaa yoka dimi se gaagaa seta Ogatamee kaa too dimi maawoo taai naadi aseta menaa mee.

ukuwaano agiyoo miya taa, doka iyaakee miya taa
29 kiya kuwa diino yago. Ani me kisiino ko:
Salomo waa senawii ebo, wa me maagee seta
dokaa kuwa diino daamaa kiya kuwa boo pui
kuwa esee diino daamaa, Salomo me dokaa see
see se.
30 Kuwa boo kuwa ebo agiyoo se, eto kenaagoo
iyata kaama tokoma mee da badegeeta biyaa
kaa yuwitaayaa agiyoo kiya Ogatamee me diino
daamaa yakiyaabuu see. Kisee kemaata Wa me
ikii me dokaa kuwa miya kuwa boo kuwa asii
esee daamaa kiagoo kiyaabuu siwoo taapi, se
maa? Ikii dimi gaagaa naadi Ogatamee kaa dimi
se maageekea bagee kuwa naa yaai.
31 See keta yoo 'Inii maagiyoo naapea, inii
maagiyoo magaapea?' see kuwa se gaagaa taai.
32 Kuwa dimii kuwa ko mée tomaa-tomaa
uduma kisee gaagaa siyaa dimii yuwa. Ikii
me gaano pedeo agiyoo uduma epoo to wodoo
Ikiitaagi mee ipi yoka dimi gaagaa see se
33 kiya ikii me 'Ogatamee Wa too ebo mée
eetoono kuwa ou, Wa me gaata-gaata yuwa too
yaukuwawoo taano kuwa ou' see dimii kuwa too
gaawoo taai. Mee kaama ikii me gaano pedeo
agiyoo uduma Wa me kineewoo taapi.
34 See kemaata 'Tokoma kaasee ukuwaapea,
maasee ukuwaapea' see kuwa se gaagaa taai.
Tokoma taano kuwa tokoma too gaagaa siyaa.
Egapii gakata dimi nagii-nagii siyaa agiyoo kuwa
sikii yoka tokoma gaagaa siyaa yuwa kuwa eto
kenaagoo se masii."

6:31 Plp 4:6-7, 1Pet 5:7

7

Pedeo-pedeo see si yawegasi naadi topeta menaa
Luk 6:37-38,41,42

1 "Ikii me 'Waa kisee mée to, waa kisee apii to'
see pedeo-pedeo see kuwa aseekee se. Ogatamee
me ikii miya 'Aa kisee mée to, aa kisee apii to'
see pedeo-pedeo see kuwa se kisisi naadi kisee
se asii.
2 Mee ko ikii me miya pedeo-pedeo see asiyaa
see see Ogatamee me miya pedeo-pedeo see
kisiitagi, bedaa ikii me miya mée wiginiyaa-
wiginiyaa see see Ogatamee me miya kisee
kiwigineatagi yoka daamaa nekeenii.
3 Ikii me apanaa bagee emaa togoo maga ponee
peedii to yadeetaa see kiya kaasee kaa aa ekaato
emaa togoo piya tukuu to ebo mee nekeeniino
taa ya?
4 Kaasee a me apanaa bagee ena asiino,
'Meede, a me emaa togoo maga ponee peedii
to mee kamaseepeasiinaka' see asiyaa kiya aa
ekaato emaa togoo ebo mee piya tukuu to mee
topa ya?
5 Yaai, aa mée deebaa see mée to, aa ekaato
emaa togoo piya tukuu to mee keta badeepeasii,
kaama too aa diino keago kaape yoka apanaa
bagee emaa togoo maga ponee peedii to mee
yamaseepeasiyaa.*

7:1 Rom 2:1, Yak 4:11-12

* **7:5** "Aa ekaato emaa togoo piya tukuu to mee keta badeepeasii" see mee mena nekeeniino yaato ko a me pedeo dimii, pedeo agiyoo kuwa keta ekeasii naadi ebea-ebea menaa mee. Ekeata kaama too a me apanaa bagee paagoo "A me pedeo dimii, pedeo agiyoo kuwa ekeasii" see pe-asiyaa.

6 Ogatamee kaa agiyoo kameno se manii,
nakaa-me naadi kago kigoemaayaa yoka, bedaa
a me mutiara keepa yuwa, kisee daamaa agiyoo
kuwa miya ekena yumaa to kaa si yadogeamaai,
bado me batagi-patagi taapea yoka nekeenii."†

Sembahyang kaa menaa
Luk 11:9-13

7 "Idimiweei, ikii masiipea nao. Abaweei,
ikii deemagaapea nao. Kenee to kaa tugu-tugu
siweei, kene kikabaapi nao.
8 Kuwa ko idimiyaa bagee yuwa uduma
masiyaa, abayaa bagee yuwa deemaayaa, kenee
to kaa tugu-tugu siyaa bagee yuwa kene yaka-
bataayaa.
9 Kisee ikii me yogaa me namo kiidimiyu ko
omaa to maniyaa ye?
10 Doge kiidimiyu ko doge se kiya otoogiyoo
maniyaa ye?
11 Kisee taa. Ikii dimi pedeo see bagee kiya ikii
me yogaa yuwa kisee daamaa agiyoo manegee
siyaa. Ikii me yogaa yuwa daamaa agiyoo
maniino ipi maa diya epoo to wodoo kaama
Ikiitaagi me kineewoo siyaa agiyoo kuwa mee
asii esee daamaa, Waa idimiyaa bagee yuwa
mikee daamaa agiyoo too maniyaa.
12 Ikii me mée me kisee naukuwagea naaki ou
see gaayaa agiyoo kuwa ikii miya apanaa bagee
yuwa paagoo daamaa pee-yaukuwaai. Mee

† **7:6** Ogatamee kaa agiyoo see mee mena nekeeniino yaato ko Ogatamee me menaa ma, Wa me daamaa wigintaata pedeo ena ma taa see agiyoo apanaa yuwa ma kuwa. Mutiara keepa yuwa kuwa miya kisee agiyoo ebea-ebea. **7:8** 1Yoh 5:14-15

mena kamuu da mee ko Musa me ebeamaata menaa ma, nabi bagee me menaa ma uduma semoo to ko mee mena kamuu da mee too."

Sipi see kenee to taa pakaanii naadi menaa
Luk 13:24

13 "Ikii sipi see kenee to taa pakaaniweei. Pedeo kiyaa yoo peegee see kenee to mee ebo, etaa da miya kapo ebo yoka mee etaawee poono bagee mée eebaa
14 kiya iminoo miya, iminoo miya toono yoo pakaaniino kenee to mee sipi, etaa da miya kapo peedi yoka mée peenaa too deemaayaa."

Makapaa menaa weganaa see bagee kuwa gaai naadi menaa
Luk 6:43-44

15 "Nabi poga-poga bagee meepea yoka ipiipi dii. Okoo domba ebeyuma mokoo dimi dabaa poga-poga siyaa see deeyaa kiya dimi yiba mée daano see naadi kiikii siyaa kamenoo mokoo.
16 Okoo me koo siyaa agiyoo yuwa deeyaa naaki mikee, kisee dimii yago bagee ii see kuwa awee da kaa yanekeeniyaa. Takuu yago piyaa kaa anggur poo daayaa ye? Takuu yago boo kaa ara poo daayaa ye?
17 Taa. Daamaa piya wodoo to kaa daamaa poo ekayaa, pedeo piya wodoo to kaa pedeo poo ekayaa.
18 Daamaa piya wodoo to kaa pedeo poo se ekayaa, pedeo piya wodoo to kaa daamaa poo se ekayaa.

7:12 Rom 13:8-10 **7:14** Mzm 16:11 **7:15** Kis 20:29-30

19 Daamaa poo se ekayaa piyaa yuwa kuwa
uduma kobegeeta kaama biyaa kaa yuwitaayaa.
20 Kisee kemaata kuwa nabi poga-poga bagee
okoo me ekayaa poo kuwa daamaa ye, pedeo ye
see yanekeeniino kuwa okoo me koo siyaa agiyoo
yuwa kaa yanekeeniyaa."

Mena me too se pakaaniyaa naadi menaa
Luk 13:25-27

21 "Ogatamee Wa too ebo mée eetoowoo
siyaa yoo seemiyaayaa kuwa ko 'Tuhan, Tuhan'
see ekaa nawee-wee see bagee kuwa uduma
se kiya epoo to wodoo Neataagi me gaata-
gaata yuwa yaukuwawoo siyaa bagee kuwa too
seemiyaayaa.
22 Wodopasi naagoo mée eebaa me Ni paagoo
nasiitagea menaa ko 'Tuhan, Tuhan, inii A ekaa
da kawee-wee naadi A me menaa kaweganaa
seke, se maa? Inii A ekaa da kawee-wee siyaa
naaki paa yuwa peedaa sekea, se maa? Bedaa
inii A ekaa da kawee-wee siyaa naaki dimi nagii-
nagii agiyoo eebaa agoo kedaa seka, se maa?' see
nasiitagea kiya
23 Ani me awee da kaa asiita menaa ko 'Anii
ikii kiewo see bagee yuwa, pedeo ukuwagee
see bagee yuwa too kideega yoka peeweei' see
asiita."

Ee kabo toma wiya ebea-ebea menaa
Luk 6:47-49

24 "Ni me menaa daamaa nayeewoo, naukuwa-
woo siyaa bagee kuwa ko dimi ipi see bagee me
oma dagii da kaa ee daamaa maataayaa mokoo.

7:19 Mat 3:10 **7:20** Mat 12:33 **7:21** Mat 12:49-50, 1Yoh 3:18

25 Ee maataata kaama ebo dekaa wega, uwo
degaga, ebo boo wuupu-waapu naadi ee to kaa
meanega naaki ee to oma dagii da kaa daamaa
maataata yoka bogoa se peeyaa.
26 Kiya Ni me menaa yeegea kiya se ukuwayaa
bagee kuwa ko dimi taa bagee me ea dagii da kaa
ee maataayaa mokoo.
27 Ee maataata kaama ebo dekaa wega, uwo
degaga, ebo boo wuupu-waapu naadi ee to kaa
meanega ko ee to umina bogoata peega siyaa, see
kuwa" see asigi.

Yesus me mée topeta menaa kaa mée yuwa dimi nagimeta menaa

28 Yesus me kuwa mée topeta menaa yuwa
uduma wegataayaa naaki kiyoo yiitookea bagee
yuwa dimi nagimegea,
29 Wa me mée tupiino ko omaago yoka, Musa
me menaa mée topetaa see bagee me mée
topetaa siyaa see see se.

8

Yesus me mée ena esee pedeo abuu yuwa yataa kiyaata menaa

Mrk 1:40-45, Luk 5:12-16

1 Yesus maga kutuu to kaa kaama eseemaayaa
naaki mée eebaa Wa sekaataa peegea.
2 Kuwa kaboo da mée ena, bado yagaa kuwa
esee pedeo abuu me daa-noota see mée Yesus
paagoo meemaata kaama mumo maga kaa esee-
ekeasigi. Wa me asiino, "Neataagi, Aa ede kepa

7:25 Yak 1:22-25

ko ni me abuu kuwa A me nataa kiyaayaa yoka"
see asigi.
3 Yesus me wa kaa yagaa pe-maataata kaama
"Daamaa, a me abuu kuwa taa kaai" asigi naaki
taka ena abuu kisee ki taa keepeasigi.
4 Yesus me asiino, "Ani me abuu kataa kiyaaga
kuwa mée se asii. Aa koogo peedoota imam
bagee paagoo pooi, okoo me daamaa ipiipi
kadeesi ke. Abuu kuwa mikee taa kega ii see
kadeegea kaboo Ogatamee paagoo kupi-maniino
agiyoo kamanisi naadi doo-pooi, idukaa Musa
me 'Kisee ukuwaai' see wegata see see. Mée
me 'Aa mikee eto abuu taa kega ii' see kuwa
kanekeensi naadi kuwa uduma pe-ukuwaai" see
asigi.

Okaa yago bagee me eboo ena me Yesus mikee gaata menaa
Luk 7:1-10, Yoh 4:46-53

5 Yesus peedoota Kapernaum magaa kaa
peemaagi too ko Roma kaa bagee eboo ena, okaa
yago bagee me eboo tupi. Waa Yesus paagoo
meemaata kaama maamaa aseekee kaa
6 "Neataagi, ni me agiyoo naokagee see mée
waa ee yiba komoo da kaa oogimaata boodi ebo
ketaaki" see asigi.
7 Yesus me asiino, "Daamaa, yataa kiyaano see
naadi meenaka" see asigi.
8 Kiya mee mée to me asiino, "Neataagi, anii
sikii taa yoka Aa ni me ee yiba nameekee se. A
me mena ena too too nawegatagaai, mee ikiyoo
mikee taa kaapi.

8:4 Im 14:1-32

9 Mee ko ani asii eboo miya agoo. Okoo me
menaa anii yayiino too, bedaa ani miyoo okaa
yago bagee miya topea. Ni me menaa okoo miya
nayiino too. Kisee ani me mée waa ena 'Pooi'
see asiyu ko waa peeyaa, bedaa mée ena ma
'Meei' see asiyu ko miyaa. Anii ni me agiyoo
naokagee see bagee paagoo miya 'Kuwa agiyoo
kuwa naukuwaai' see asiyu ko naukuwataa see.
Aa miya kisee asiyaa see Mée yoka A me mena
me too sikii" see asigi.
10 Yesus me kuwa menaa yeeta kaama dimi
nagimaano ebo kaa Wa sekaataa bagee yuwa
asiino, "Anii mikee kisiino ko: Mee mée mee wa
too esee miya nao see nagaataa see mée. Israel
bagee kuwa mee see see mée ena ma Anii diino
taa, Anii ewo.
11 Ani me kisiino ko: Iminookaa Ogatamee
Wa too ebo mée eetoowoo taatagi yoo apanaa
tomaa kaa bagee yuwa mée eebaa ede ma, ede
ma noogee taano see naadi meetagea. Okoo
awii yaato kaama miya, uwaa yaato kaama miya
medaa naadi kaama Abraham ma, Isak ma,
Yakub ma epo enaataa naano agiyoo noogee yoo
animaaii taatagea.
12 Israel bagee okoo miya kiyoo epo enaataa
noogee siyaa kiya okoo mée eebaa kuwa maayoo
kaa digiyoo yiba tameeyamoo taatagea. Kiyoo ko
yege ma, gaagaa ma too totaa see yoo" see asigi.
13 Kiyoo kaama Yesus me mee okaa yago
bagee me eboo asiino, "Aa koogo pooi, a me
mikee gaape-gaape ukuwaaniipa yoka" see asigi.
Taka ena kuwa kaboo da taa ko wa me agiyoo

8:12 Luk 13:28-29 **8:13** Mat 9:22,29

yaokagee see mée to wa kaa meanta agiyoo taa keepeasigi.

Yesus me mée kaa meanee seta agiyoo eebaa yataa kiyaabuu seta menaa
Mrk 1:29-34, Luk 4:38-41

14 Yesus peedoota Petrus me ee kaa peemaata kaama deamaagi too ko Petrus me apimee baayo wa me omegee yoo tani ma ikiyoo meanta topa.
15 Mee apii yagaa da kaa peneasigi naaki ikiyoo taa keepeasega. Taa kega naadi anoogeeta naano agiyoo mée yuwa manega.
16 Uwaataa da yaato paa yago bagee mée eebaa Yesus paagoo eemedaakea. Wa me mena kamu ena too too wegataagi naaki paa yuwa peegea, bedaa ikiyoo meanta bagee yuwa uduma miya ikiyoo yataa kiyaabuuki.
17 Wa me ikiyoo yataa kiyaabuuki mee ko idukaa nabi Yesaya me wegata menaa uwa daaga yoo. Kuwa menaa kuwa ko kisee: "Inii dabaa mée kiyaayaa agiyoo kuwa Wa me mée yadogeamoo siyaa, bedaa inii kaa meanee siyaa yuwa kuwa miya Wa me mée yataa kiyaayaa" see menaa ebeamaata.

Yesus sekaataa poono see naadi aseta menaa
Luk 9:57-62

18 Yesus mee Wa geboo da kaa mée eebaa Waa bobetaata topea see deeta kaama Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Piku asii yaato pookee" see asigi.
19 Poono see kaboo Musa me menaa mée topetaa see mée ena migi. Wa me Yesus asiino,

---

8:17 Yes 53:4

"Guru, A me peenaa, omenaa taape kuwa uduma
anii miya A sekaataa too peenaa, omenaa taapa"
see asigi.
20 Kiya Yesus me asiino, "Woda miya umiino
yoo agoo, bedo miya geka agoo kiya Mée Yogaa
mee omegee see yoo taa yoka" see asigi.
21 Kiyoo kaama Wa me topetaa see bagee
waa ena me asiino, "Tuhan, neataagi mee boota
kaama daamaa ogo maataata asii too A sekaataa
meekee naa daamaa ye?" see asigi
22 kiya Yesus me asiino, "Eto kiipaa Ni sekaataa
nameei, boota bagee kuwa boota bagee me ogo
aamagaasi yoka" see asigi.*

Yesus me Galilea pikuu da kaa bo taa kiyaata menaa
Mrk 4:35-41, Luk 8:22-25

23 Yesus mee komaa da kaa pakaanta kaama
Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa
peedoota
24 uwo pikuu da taa peetaaki too ko bo ebo
mega. Biku-biku miya ebo kega naaki komaa da
kaa wogeedapiika kiya Yesus Waa toomoo umpi.
25 Wa me topenaa see bagee yuwa yaai naadi
Yesus maanegea. "Ei, Tuhan, inii uwo poonakea
yoka Aa mée eedii" see asegea.
26 Yesus me asiino, "Ikii dimi Ni kaa nam-
agaano taa see bagee yuwa nao, kaasee kaa

* **8:22** "Boota bagee kuwa boota bagee me ogo aamagaasi yoka" see menaa mee ko apanaa bagee yuwa me ogo maasi yoka ee kaa bagee ou see dimii mee ekeata eto kiipaa kaama Ni sekaataa too nameei naadi aseta menaa.

wedaagea ya?" see asigi. Waa anoogeeta "Koogo
sikiinii" asigi naaki bo siki, biku-biku taa kega.
27 Okoo dimi nagimaano ebo kegea. "Mee
kaasee Mée? Biku-biku, bo kisee agiyoo kuwa
Wa me menaa yayiino too" see aaseekea.

Paa agoo see bagee wiya Yesus me paa yaaba-gaapeata menaa
Mrk 5:1-20, Luk 8:26-39

28 Piku asii yaato Gadara magaa kaa peemaaga
too ko paa agoo see bagee wiya topea. Ekea
omaago yoka mée kitaa poono wedaagea.
Ekea mée ogopa beapa kaama Yesus paagoo
meemaagea.
29 Ekea me mena ebo kaa asiino, "Ei, Ogatamee
Yoopaa, Aa ma inii mapea menaa agoo?
Ogatamee me mée wigintagaatagi monaa da kaa
pakaamagaano taa kaa kiya A me inii yaai-yaai
ma, boodi ma mée kiyaano see naadi mege ye?"
see asegea.
30 Kuwa kaboo da woo kaa naa kaa ekena
eebaa ebo etaa maga notaakea. 31 Paa yuwa
me maamaa aseekee kaa "A me mée abagaano
see dimii gaape ko inii kuwa ekenaa kuwa yiba
pakaa-seemaanake yoka kitaa mée peeyaai" see
asegea.
32 Yesus me "Peeweei" asigi naaki paa yuwa
kuwa mée wiya yiba kaama peedaa naadi ekena
yuwa yibaa taa pakaa-seemedaakea. Seemedaa
naadi kaama ekena yuwa egoowee gidumedoota
piku yiba dugumedaakea.
33 Kiyoo ekena munitaa see bagee yuwa
yaai naadi kuwa ekenaa yuwa ukuwaanega

8:26 Mat 14:25-33

menaa yuwa ma, kuwa paa yago bagee wiya
ukuwaanega menaa yuwa uduma doodoota mee
magaa kaa bagee paagoo eewegagea.
34 Mee magaa kaa bagee uduma Yesus diino
see naadi medaakea. Yesus paagoo meemaata
kaama maamaa aseekee kaa "Inii me magaa kaa
kiyoo Aa se naatooi" see asegea.

9

Yesus me oogimaata bagee ena daamaa yakiyaata menaa

Mrk 2:1-12, Luk 5:17-26

1 Yesus peedoota komaa taa naadi piku asii
yaato Wa me magaa kaa peemaayu.
2 Kuwa kaboo da oogimaata bagee ena wa me
omegee see keagee da ma doodoota Yesus paagoo
doomegea. Yesus me okoo mikee nagaano dimii
mee ebo ii naadi kaama Wa me mee oogimaata
mée to asiino, "Niyoopaa, dimi se gaagaa taai. A
me pedeo yuwa uduma epa kaekeasega. Eto ko
aa Ogatamee ma menaa kuwa taa" see asigi.
3 Musa me menaa mée topetaa see bagee
noonaa kuwa menaa yuwa yiitookea. 'Yaai,
kaasee menaa weegi ya? Kuwa Ogatamee me be
kiyaa menaa' see koogo dimi yiba gaagea.*
4 Okoo me gaagea dimii kuwa Yesus me ne-
keenta kaama asiino, "Ikii koogo dimi yiba pedeo
see dimii nagaagea kuwa kaasee kaa ya?

---

* **9:3** 'Kuwa Ogatamee me be kiyaa menaa' see dimii gaagea mee ko okoo me gaano, 'Mée tomaa Ogatamee ma menaa kuwa Ogatamee Wa me too yataa kiyaayaa, Yesus me se, Waa aii bagee yoka Ogatamee ma ena doodoo see weegi kuwa yaai' see gaagea.

5 Ani me mee oogimaata mée to paagoo 'A me pedeo yuwa epa kaekeasega yoka eto ko aa Ogatamee ma menaa kuwa taa' see menaa mee miya wegayaa, bedaa 'Anoogeeta daamaa peenaa taai' see menaa mee miya wegayaa, ekea paaya.
6 Kiya Mée Yogaa mee Wa me magaa da kaa bagee yuwa okoo Ogatamee ma menaa yuwa mi-kee yataa kiyaayaa ii see kuwa ikii nanekeensea naadi agiyoo ena kideeyaanaka" see asigi. Kiyoo kaama Wa me mee oogimaata mée to asiino, "Eto ko anoogeeta a me ometaa see keagee da masegeeta ee kaa pooi" see asigi.
7 Mee mée to anoogeeta wa me ee kaa peegi.
8 Kiyoo deegea bagee yuwa uduma wedaagea. Ogatamee Wa me mée tomaa yuwa paagoo kisee pesee see agiyoo mée manigi nao naadi Ogatamee yaapaageekea.

Matius mee Yesus sekaataa peeta menaa
Mrk 2:13-17, Luk 5:27-32

9 Yesus peedoota amo kaa naa kaa deamaagi too ko mée ena ekaa da ko Matius mee tupi. Waa pajak kepee yamasegee see mée. Wa me kepe masegee yoo animaata totaaki. Yesus me "Ni sekaataa nameei" asigi naaki yiinaageeta Wa sekaataa peegi.

10 Wa me Yesus badaa maadoota wa me ee kaa eepeegi. Eepeemaata kaama naano agiyoo epo eenotaaki too ko mée eebaa megea. Pajak kepee yamasegee see bagee yuwa ma, apanaa dimi pedeo bagee yuwa ma okoo mée eebaa animaaii

naadi Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa
ma naano agiyoo epo enaataa notaakea.
11 Parisi kaa bagee okoo noonaa me okoo kisee
notaakea see kuwa deegea. Okoo me Yesus
me topenaa see bagee yuwa asiino, "Ikii mena
kitopetaa see Mée mee pajak kepee yamasegee
see bagee ma, apanaa dimi pedeo see bagee
ma okoo paaya enaataa naano agiyoo notaakea
kuwa yaai, kaasee kaa ya?" see asegea.
12 Yesus me kuwa menaa yeeta kaama asiino,
"Ikiyoo taa see bagee kuwa ikiyoo yadeetaa see
bagee paagoo se peeyaa kiya ikiyoo yago bagee
kuwa too peeyaa.†
13 Ogatamee me kapogee yiba Wa me wegata
menaa ena mee ko kisee: 'Ikii mée epa kaano
kuwa Anii ede, agiyoo nakupi-manee taano
kuwa be' see menaa ebeamaata yoka ikii me
'Mee menaa mee mena nekeeniino yaato kaasee,
kaasee?' see daamaa ipiipi gaagaa taai. Anii
meta mee ko Ogatamee me menaa yayeetaa see
bagee yuwa mena ogaano see naadi se kiya dimi
pedeo bagee kuwa Ni sekaataa misi naadi meta"
see asigi.

Yesus mee tupi yoka Wa sekaataa bagee yuwa naano agiyoo tapoo se toogee siyaa naadi ebea-ebea menaa
Mrk 2:18-22, Luk 5:33-39

9:11 Luk 15:1-2 † **9:12** "Ikiyoo yago bagee too ikiyoo yadeetaa see bagee paagoo peeyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko dimi pedeo bagee kuwa Ogatamee ewo yoka ikiyoo yago bagee mokoo ebea-ebea. **9:13** Hos 6:6, Mat 12:7, 1Tim 1:15

14 Kuwa kaboo da Yohanes me topetaa see
bagee yuwa Yesus paagoo meemaata kaama
asiino, "Naano agiyoo tapoo toogee siyaa kuwa
inii miya ukuwagee see, Parisi kaa bagee okoo
miya ukuwageekea kiya A me topenaa see bagee
yuwa se ukuwageekea kuwa kaasee kaa ya?" see
asegea.
15 Yesus me asiino, "Api goeano naagoo naano
agiyoo notaa siyaa kaboo paimee ma enaataa
tuyaa bagee yuwa naano agiyoo se nota yegee
siyaa ye? Taa kiya mee api goeyaa mée to waa
amoo-doge-doge taapea naagoo kaama wodoo
too wa me bagee yuwa naano agiyoo tapoo
toogee taatagea" see asigi.‡

Yesus me mée topeta menaa ma, apanaa topeta menaa ma kuwa enaataa se ekeasii naadi ebea-ebea menaa

16 "Gipii dokaa ponee to, uwo wetogeano taa
see doka ponee to mee masegeeta kaama nuku
see dokaa tokogoo da kaa pee-se kiwiyaa. Kisee
kiwiyu ko mee nuku see dokaa da mee geanta
tokogoo ebo kedaa siyaa.§
17 Bedaa anggur poo uwoo kuwa otaawee yiba
wogeawee siyaa kuwa miya kisee. Gipii see
anggur poo uwoo gaayu ko nuku see otaawee

‡ **9:15** "Paimee ma enaataa tuyaa bagee kuwa" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus ma, Wa sekaataa bagee yuwa ma ebea-ebea kuwa. Yesus mee Ogatamee me badaa maageeta kaama wodoo Wa me topenaa see bagee yuwa naano agiyoo tapoo toogee taapea yoka naadi aseta menaa. § **9:16** Mee dokaa da uwo wetogemaata kaama gee kega kaboo mee gipii dokaa ponee to peenaa peedi keepeasega naaki tokogoo ebo kedaa naadi kaama dokaa da pedeo kiyaa.

yiba se wogeawee siyaa. Kisee wogeawee siyu ko
mee nuku see otaawee da mee kipuunta kaama
anggur poo uwoo miya goedoo peeyaa, otaawee
da miya pedeo kiyaa. Kisee kiyaa naadi gipii
see anggur poo uwoo kuwa gipii see otaawee
yiba too wogeawee siyaa. Kisee ukuwayu ko
uwo miya, otaawee da miya ekea paaya daamaa
kiyaa" see wegagi.*

Yesus me tadaa too pege-pege see apii ena tadaa yataa kiyaata kaama yoga ena miya aya andoo peeyaata menaa

Mrk 5:21-43, Luk 8:40-56

18 Yesus kuwa menaa wegataaki too ko sem-
bahyang segee see ee kaa eboo ena Yesus paagoo
migi. Waa mumo maga kaa esee-ekeata kaama
asiino, "Niyoopane eto kenaagoo booga kiya A
me wa kaa yagaa pee-yamaataata kaama aya
andoo peesi yoka meei" see asigi.
19 Yesus yiinaageeta Wa me topenaa see bagee
yuwa ma mee mée to sekaataa peetaaka too ko
20 api ena, tahun gaasi ma wiya kisee too tadaa
too peegee see apii Yesus oko yaato kaama Wa
me doka otoo to pee-yaadeega.

---

* **9:17** "Nuku see otaawee yiba se wogeawee siyaa" see menaa mee ko otaawee kuwa kambing wodaa kado ipiipii seta yoka gipii see anggur poo uwoo wogeawee siyu ko uwo uu kega kaboo uwo ebo kega, ebo kega naadi kaama kado nuku yoka kipuuniyaa. Gipii dokaa ponee to ma, anggur poo uwoo ma kuwa mena nekeeniino yaato ko Yesus me etokaa gipii see menaa ma, mée me wegawoo siyaa menaa ma kuwa se aatabi taai naadi ebea-ebea menaa mee.

21 Wa me dimi yiba gaano, 'Kisee anii Wa me
dokaa da pee-yaadeega kepa ko mee agiyoo taa
kaapa yoka' see gaaga.
22 Yayaadeega naadi Yesus me ikigi pe-
maataata kaama deeyaa naaki apii to topa.
"Niyoopane, aa se gaagaa taai. A me mikee
nagaano dimii mee me a kaa meanee taa see
agiyoo taa kega, daba daagimaa peege" see asigi
naaki kisee ki mee agiyoo taa kega.

23 Muguu naadi sembahyang segee see ee kaa
eboo me ee kaa peemaata deamaagi too ko mée
eebaa yoga bootaa da kaa puusee, yegee seamoo
taakea.
24 Yesus me asiino, "Ikii uduma amoo maa kaa
pooi. Mee yogaa mee boopa se, toomoo ompa ke"
see asigi kiya okoo yakeakea.
25 Yesus me kuwa bagee yuwa yoo da kaa
abagakomeeta kaama yogaa to topa komoo to
kaa pakaanta wa me yagaa da pe-peneasigi naaki
aya andoo peega.
26 Mee menaa da kiyoo-kiyoo eeweganaa seta.

Emaa digiyoo see bagee ekea wiya Yesus me emaa daamaa yakiyaata menaa

27 Yesus muguu naadi peetaaka too ko emaa
digiyoo see bagee ekea wiya Waa peegi-peegi
uuto ebo menaa kaa asiino, "Ei, Daud ma apaa
kaa Mée, Aa epa mée gaai, epa mée gaai" see
asepegeekea.

28 Yesus ee ena yiba pakaaniyaa naaki kuwa
mée wiya miya pakaanegea. Yesus me asiino,
"Ani me ekea emaa daamaa kikiyaayaa kuwa

mikee nagaagea ye?" asigi naaki "Tuhan, enaa
mikee kagaage" see asegea.
29 Wa me ekea emaa masii to kaa yagaa
yamaataata kaama asiino, "Ekea me mikee na-
gaano dimii mee me ekea me ou see gaagea yuwa
ukuwaaniipa" see asigi naaki
30 emaa diino keago kegea. Wa me asiino,
"Kuwa Ani me emaa daamaa kikiyaaga kuwa
mée se asii" see asigi
31 kiya ekea me kuwa kisee mée yakoo sipi
menaa kuwa mee magaawee da uduma kiyoo-
kiyoo ogo peeyaagea.

Mena wegaano naka see mée ena Yesus me mena daamaa wegayaata menaa

32 Kuwa mée wiya pe-seomegea kaboo mée
ena Yesus paagoo eemegea, paa me peneata
kaama mena wegaano naka see mée to.
33 Yesus me paa yaabagaapeasigi naaki mena
wegaano keago kigi. Kiyoo bagee mée eebaa
dimi nagimegea. "Sooi, kisee agiyoo kuwa inii
Israel magaa kaa diino taa agiyoo" see wegagea
34 kiya Parisi kaa bagee yuwa me wegaano,
"Taa, Waa paa me eboo tawata kaama too paa
yuwa yaabagaapeasiyaa" see menaa yawegagea.

Yesus me mée epa nao see gaata menaa

35 Yesus mee ebo magaa kaa miya, peedi magaa
kaa miya peenaa naadi kaama sembahyang
segee see ee yuwa yiba mée topetaa, Wa me
daamaa etokaa doometa menaa, Ogatamee Wa
too ebo mée eetuyaa menaa kuwa eewegataa,
bedaa ikiyoo meanee see agiyoo tomaa-tomaa

eebaa kuwa miya yataa kiyaabuu see, kisee
agiyoo ukuwanaa segeeki.
36 Wa me kuwa mée eebaa deeta kaama epa
nao see gaagi. Domba wodaa tabaa da domba
munitaa see mée taa kaa domba weda, gaagaa
siyaa see see okoo miya kisee bagee yuwa yoka
naadi okoo epaagi.
37 Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa
asiino, "Bugi kaa agiyoo kapoo, maamaa pudii
kiya abaano bagee eebaa taa yoka†
38 bugi epoo Mée me Wa me bugi kaa agiyoo
abaano bagee eebaa peeyaasi naadi asegee taai"
see asigi.

Yesus Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiyaa to mena naweganaasi naadi peeyaano taa kaboo aseta menaa

10

10:1-42

1 Yesus me Wa me topenaa see bagee gaasi
ma wiya "Meei" asigi. Meemaagea kaboo Wa
me pesee agiyoo mantayu, kuwa ko paa yuwa
yaabagaapeasi naadi ma, bedaa mée kaa meanee
see agiyoo tomaa-tomaa yuwa yataa kiyaabuusi
naadi miya mantayu.

9:36 Yeh 34:5-6 † **9:37** "Bugi kaa agiyoo kapoo, maamaa pudii" see menaa mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me doometa menaa yiino taa bagee kuwa eebaa see ebea-ebea menaa mee.
9:38 Yoh 4:35

Yesus Wa me menaa yadoonaa taano bagee mée gaasi ma wiya wiginta menaa
Mrk 3:13-19, Luk 6:12-16

2 Kuwa mena yadoonaa taano bagee gaasi
ma wiya kuwa ekaa yuwa ko kisee: petamanii
Simon, Petrus see ekaa miya muntaata mée,
menaamee Andreas, Zebedeus yoopaa Yakobus,
menaamee Yohanes,
3 Pilipus, Bartolomeus, Tomas, pajak kepee
yamasegee see mée Matius, Alpeus yoopaa
Yakobus, Tadeus,
4 yape tukuu mée Simon, bedaa Yudas Iskariot,
Yesus ekegataata kepe masiipi mée.

Yesus me topenaa see bagee "Ikii kisee ukuwanaa, peenaa taai" see aseta menaa
Mrk 6:6-13, Luk 9:1-6, 10:4-12

5 Kuwa mée gaasi ma wiyaa to kuwa Yesus me
peenaa siyaano taa kaboo aseta menaa kuwa ko
kisee: "Ikii apanaa tomaa kaa bagee me magaa
kaa taa se pooi, Samaria bagee me magaa kaa taa
miya se pooi.
6 Israel bagee yuwa, egadaa seta domba wodaa
mokoo bagee okoo paagoo too pooi.
7 Ikii peenaaki too 'Ogatamee Wa too ebo mée
eetoono kuwa ekaapa yoka' see asenaa taai.
8 Ikiyoo meanta bagee yuwa ikiyoo yataa
kiyaabuu taai, boota bagee yuwa aya andoo
peeyaabuu taai, esee pedeo abuu meanee see
bagee yuwa abuu yataa kiyaabuu taai, paa yago

bagee yuwa paa yaabagaapii taai. Ikii miya aii
masegea yoka ikii me miya aii kisee manii.*
9 Emas, perak, tembaga, kisee kepee toma ena
ma se dogaai.
10 Ayaabu kea, doka kapo wiya, bado doko,
tamo, kisee agiyoo kuwa miya se dogaai. Ikii
agiyoo tapoo peenaa taapea kuwa ko agiyoo
yaokagee see bagee okoo me gaano pedeo agiyoo
daamaa masiyaa see see ikii miya daamaa masi-
ipea yoka se gaagaa taai.
11 Ikii mée tuyaa magaa kaa peemaata kaama
kiyoo ikii daamaa badaa kimaayaa bagee abaai.
Abamaata kaama mee ee kaa too eeomegee,
toogee taai, apanaa magaa kaa peeyaa naagoo
too pooi.
12 Kiyoo magaa kaa ee yuwa yiba pe-seemaano
kaboo 'Epao, ikii Ogatamee ma emee-emee
kisiyaasi yoka' see keta asii.
13 Okoo me daamaa badaa kimaayu ko kuwa
ikii me okoo Ogatamee ma emee-emee siyaasi
naadi menaa kuwa mee ee kaa bagee paagoo
daamaa toopa. Kiya ikii badaa se kimaayu ko
mee menaa bedaa ikii yaato metaki meepa.
14 Kisee ee ena kaa bagee me ikii badaa
kimagaano miya be, ikii me eewegayaa menaa
miya be kiyu ko poono kaboo ikii badoo da kaa
maga ponee yuwa takadekumii.

---

* **10:8** "Ikii miya aii masegea yoka" see menaa mee ko Yesus me Ni me menaa ma, Ni me pesee agiyoo ma kuwa Ni me aii kineega yoka ikii miya apanaa bagee aii kisee ase-manee, daamaa agiyoo aii kisee yaukuwagee, kisee yaukuwawoosi naadi aseta menaa mee. **10:10** 1Kor 9:14, 1Tim 5:18

15 Anii mikee kisiino ko: Ogatamee me mée
wigintagaatagi naagoo mee magaa kaa bagee
okoo kaa pedeo yadootagaatagi agiyoo kuwa
mikee ebo kaata, apanaa magaa kaa bagee yuwa
see see se. Mee naagoo Sodom magaa kaa
bagee ma, Gomora magaa kaa bagee ma okoo
kaa pedeo yadootagaatagi agiyoo ebo kaata kiya
kuwa eto ikii kibe kaapea bagee kuwa okoo kaa
pedeo yadootagaano kuwa ko mee asii esee ebo
kaata."

Ikii kibe kiyaa bagee meepea yoka gaai naadi menaa
Mrk 13:9-13, Luk 12:2-9, 21:12-19

16 "Daamaa yii. Domba wodaa yuwa woda
nookee kamenoo yuwa paagoo peeyaa mokoo
Anii ikii pooi see kisega yoka okoo paagoo
peemaata kaama ipiipi gaamagaai, dimi ipi see
otoogiyoo mokoo daamaa nekeenii. Deme see
bedoo mokoo miya okoo paagoo dimi adumaai,
kuwa dimii ekea paaya doonaa taai.†
17 Ikii kibe kiyaa bagee agoo kaata yoka gaai,
nekeenii. Okoo me ikii yagaa kipeneata kaama
mena pekataa see bagee yuwa paagoo kido-
geamoo taatagea, sembahyang segee see ee yuwa
yiba miya pepeaduu me kidakamaatagea.
18 Ikii Ni yaato bagee kemaata magaa da
kaa ebo tookee bagee yuwa paagoo kiipootagea.

10:15 Kej 19:1-29 † **10:16** Woda nookee kamenoo mee mena nekeeniino yaato ko Yesus ma be, Wa me menaa ma be see bagee ebea-ebea mee. "Dimi ipi see otoogiyoo mokoo daamaa nekeenii" see aseta menaa kuwa ko Yahudi bagee me gaano ko 'Otoogiyoo kuwa dimi ipi see agiyoo mokoo' see gaata kaama aseta menaa.

Kisee ikii kiipeeyaa kaboo okoo ma, Ogatamee
ewo see tomaa kaa bagee yuwa ma okoo uduma
paagoo Ni me menaa daamaa eewegaai.
19 Okoo me ikii kipeneata kiipeeyaa kaboo
'Anii kaasee menaa wegaapa, kaasee menaa
wegaapa?' see dimii kuwa se abaai. Ikii mena
wegaano kaboo 'Kisee wegaai, kisee wegaai' see
dimii kuwa ikii daamaa ipi kaapea.
20 Ikii me wegaapea menaa kuwa ikii me
wegaapea se kiya Ikiitaagi Wa me Roh me ikii
kisi-manee taapi yoka se gaagaa taai.
21 Bedaa kuwa kaboo da taa miya kisee
ukuwaaniita: Ekea kenaaya kiya ena mee wugi-
maasi naadi ekegatagaatagi, nagamee me wa me
yogaa to ekegatagaatagi, bedaa yogaanii yuwa
me okonaka wugimaasi naadi ekegatagaatagea.
22 Ikii Ni yaato bagee kemaata mée uduma kibe
kaatagea kiya ikii makii taa, kisee too wodopasi
yaato toowoo siyaa bagee kuwa daba daagimaa
pootagea.
23 Kisee maga ena kaa bagee me ikii kibe kegea
gaayu ko maga ena kaa oogaai. Anii mikee kisi-
ino ko: Israel magaa uduma peenaa semagaano
taa see kaboo Mée Yogaa mee meetagi."

Mée me Yesus mee be kiyu ko Wa sekaataa bagee kuwa miya be kaapea see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea menaa

Luk 12:2-9

24 "Mena topetaa see bagee kuwa ebo, okoo me
mena topetaa siyaa mée to mee peedi see kuwa

10:22 Mat 24:9-13, Yak 1:12

taa, bedaa agiyoo yaokagee see bagee yuwa ebo,
okoo me eboo mee peedi see kuwa miya taa.
25 Mena topetaa see bagee yuwa me gaano, 'Ni
me mena topetaa siyaa mée to mee anii waa
see see naaki daamaa' see gaayaa. Bedaa agiyoo
yaokagee see bagee yuwa miya kisee gaayaa. 'Ni
me eboo mée me daamaa-daamaa kookea kuwa
anii miya kisee nakookea naaki daamaa' see
gaayaa. Kiya ikii gaayu ko mée me pedeo-pedeo
kitaapea. Kuwa ko mée tukuguu to nagamee
ebo maa diya kisee mée me nagamee paa ekeata
Beelzebul see ekaa muntaagea kepa ko wa me
yogaa yuwa uduma ekaa muniino mee asii esee
pedeo see ekaa munitagaapea.‡
26 Kisee kemaata kisee bagee kuwa ikii se
wedaai. Eto dapimemaata menaa kuwa uduma
awee da kaa kedaa taapa, bedaa koogo boone-
maata menaa yuwa uduma miya ipi kiyaabuu
taapea yoka ikii weda taa.
27 Ani me digiyoo yiba kaama kisiyaa menaa
kuwa egapi yaato awee da kaa naweganaa taai.
Bedaa Anii koogo ebe kaa menaa, poko kaa
menaa kaa kisiyaa yuwa kuwa miya mena ebo
kaa awee da kaa nawegakumii.
28 Má yaato wugimaayaa bagee kuwa dimi
mena yaato se wugimaayaa yoka okoo se wedaai.

---

‡ **10:25** "Nagamee paa ekeata Beelzebul see ekaa muntaagea" see mee mena nekeeniino yaato ko mée me Yesus be kaa paa ekeata pedeo ekaa muntaagea see ebea-ebea mee. Kuwa menaa kuwa ko Yesus ma, Wa sekaataa bagee yuwa ma okoo ena tukuguu to mokoo kiyaata kemaata "Ikii miya mée me pedeo ekaa kimunitagaapea" see kuwa nekeensi naadi menaa. **10:25** Yoh 15:20

Wedaano ko Ogatamee Wa too wedaai. Waa
ko dimi mena yaato ma, má yaato ma enaataa
neraka biyaa yiba mée tameepeasiyaa see Mée
yoka mée kuwa wedaakee se.
29 Mugipo daaya see bedoo mee aii agiyoo, esee
peedi, imi wiya waa naa enaataa kepe peedi
masiyaa agiyoo da, se maa? Mikee kiya bedo ena
booyaa mee Ikiitaagi Wa me gaata-gaata doodoo
too booyaa.
30 Bedaa ikii edooyuu apa uduma miya Wa me
daamaa kiegamaata.
31 Kisee kemaata se wedaai. Ikii ebo, apanaa
agiyoo see see se, mugipo daaya see bedoo
maamaa eebaa kiyaa miya ikii ma endagii se,
kisee Wa me ikii kigaataa see yoka mée se
wedaai.
32 Okoo mée paagoo weda taa ma 'Anii Yesus
sekaataa bagee' see asiyaa bagee kuwa Ani me
miya epoo to wodoo Neataagi paagoo 'Waa ko Ni
sekaataa nameeno weda taa see mée yoka' see
yawegaata.
33 Kiya okoo mée paagoo Anii nawisintaata
'Yesus mee anii ewo' see nawegayaa bagee kuwa
Ani me miya wisintaata epoo to wodoo Neataagi
paagoo 'Mee ko Anii ewo see mée yoka' see
yawegaata."

*"Mée aaemee-emee siyaano see naadi meta se"
see gaasi naadi menaa*

Luk 12:51-53, 14:26-27

34 "Anii magaa da kaa mée tomaa uduma
aaemee-emee siyaano see naadi meta see dimii

10:33 2Tim 2:12

mee se nagaai. Anii mée aaemee-emeesi naadi menaa doomega se kiya mée aapekadaasi naadi meta.§

35 Mee ko paayogaa to ma, nagamee ma ekea aawisii taapea, ukuyogaa to ma, okooto ma ekea aawisii taapea, apimee ma, paimee baayo ma ekea aawisii taapea, kisee aapekadaasi naadi meta.

36 Mikee, yape masiyaa bagee kuwa apanaa bagee se kiya ena ee kaa bagee yuwa miya aayape kaapea.

37 Ni sekaataa nameeno kuwa ko okonaka epa kaano kuwa ebo, Anii naepa mee peedi see gaayaa bagee kuwa sikii taa, Ni sekaataa se namiyaa. Bedaa yogaanii yuwa okoo epa kaano mee ebo, Anii naepa mee peedi see gaayaa bagee kuwa miya Ni sekaataa nameeno iyo, sikii taa.

38 Bedaa piya boko ma dootaata Anii naobee-doota booyaa yoo poono be see bagee kuwa miya Ni sekaataa bagee kaano iyo, sikii taa.

39 Okoo ekaato koogo daba toono see naadi okoo me gaayaa-gaayaa yuwa kaa too umiwoo, toowoo siyaa bagee kuwa usiyaato ko umina pedeo kaatagea. Kiya okoo ekaato ekegataata kaama Ni sekaataa namiyaa bagee kuwa okoo booyaa miya okoo usiyaato ko daamaa kaatagea" see asigi.

Ogatamee me bagee yuwa daamaa badaa maasi naadi menaa

---

§ **10:34** "Mée aapekadaasi naadi meta" see menaa mee ko Yesus mikee gaayaa bagee kuwa mée me wigintaata kaama wugiyaa yoka see kuwa nekeensi naadi menaa mee. **10:39** Yoh 12:25-26

40 Bedaa Yesus me Wa me topenaa see bagee
yuwa asiino, "Ikii mena naweganaa taapea ka-
boo ikii daamaa badaa kimaayaa bagee kuwa
okoo me Anii miya daamaa badaa namaayaa
mokoo, bedaa Anii miya daamaa badaa na-
maayaa bagee kuwa Anii naisiyaata Mée Waa
miya daamaa badaa maayaa mokoo.
41 Nabi bagee badaa maayaa bagee kuwa nabi
bagee badaa maataa to mokoo da masiitagea,
bedaa Ogatamee me menaa yayeewoo see bagee
badaa maayaa bagee kuwa miya Ogatamee me
menaa yayeewoo see bagee badaa maataa to
mokoo da masiitagea.
42 Bedaa peedi, daba see bagee yuwa okoo
Ni sekaataa poono bagee kemaata okoo paagoo
agiyoo maniyaa bagee kuwa miya kisee. Uwo
peenaa too miya nusi naadi maniyaa bagee kuwa
taa ma taa daamaa agiyoo yaukuwataa to mokoo
da masiitagea, see kuwa mikee kisega" see asigi.

11

1 Kuwa menaa yuwa Wa me topenaa see bagee
gaasi ma wiya paagoo asemaata kaama Waa
peedoota mee magaa gebo kaa bagee paagoo Wa
me doometa menaa mée topenaa, eeweganaa
segee seta.

Uwo mée yatukumeta mée Yohanes me Yesus apaadeeta menaa
Luk 7:18-35

2 Kuwa kaboo da uwo mée yatukumeta mée
Yohanes mee digiyoo ee yiba tupi. Kristus me

10:40 Luk 9:48, Yoh 13:20

koo senaa seta menaa yuwa doodoota wa paagoo
eewegagea. Yohanes me Yesus apaadiino menaa
ena agoo naadi wa me topetaa see bagee yuwa
me kuwa menaa doodoota Yesus paagoo asiino,
3 "Yohanes me kasiino ko 'Idukaa kaama mee-
tagi see wegawoo seta Mée mee Aa ye, apanaa
bagee ena kaata ye?' see kasigi" see asegea.
4 Yesus me okoo asiino, "Ikii me yeetaa, deetaa
see yuwa kuwa Yohanes pe-asii.
5 Kuwa ko emaa digiyoo bagee diino keago
kedaakea, oogimaata bagee bado petooniyaata
daamaa peenaakea, esee pedeo abuu meanee
see bagee yuwa abuu taa kedaakea, apa takiinta
bagee mena daamaa yeegea, boota bagee aya
andoo peegea, daba bagee yuwa paagoo daamaa
etokaa menaa kuwa eeweganaakea.
6 Dimi wiya taa, Anii mikee nao naadi se
naekeasiyaa bagee kuwa daamaa, ede nao.
Kuwa menaa uduma Yohanes paagoo pe-asii" see
asigi.*
7 Yohanes me menaa yadoopea bagee yuwa
pe-seomegea kaboo Yesus me mée yuwa paagoo
Yohanes kaa menaa eewegaano see naadi asiino,
"Ikii ebo mee maga ugii da kaa Yohanes paagoo
peegee semea kuwa maagiyoo diino see naadi

11:5 Yes 35:5-6, 61:1 * **11:6** "Dimi wiya taa see bagee kuwa ede nao" see menaa mee ko 'Idukaa kaama Ebo Kristus see wegawoo seta Mée mee ko Yesus mee too yoka' see gaayaa bagee kuwa. Yohanes waa digiyoo ee yiba totaaki too wa me gaano, 'Wodopasi yaato ukuwaandaa taata yuwa kuwa Yesus me moga ukuwaaniyaano taa yoka Waa mikee Ebo Kristus ye, taa ye?' see dimii gaagi. Kiya Yesus me kisee dimi wiya kuwa ekeata mikee nagaawoo taai naadi aseta menaa mee.

peegee semea ya? Aii boo kabagaa da bo me
maki-makaa taaka see kuwa diino see naadi
peegee semea ye?
8 Taa yoka maagiyoo diino see naadi peegee
semea ya? Diino disi see dokaa maanaa see
mée ena diino see naadi peegee semea ye? Taa,
kisee daamaa dokaa maanaa see bagee kuwa ebo
tookee bagee me ebo see ee kaa too toogee siyaa
yoka
9 ikii maagiyoo diino see naadi peegee semea?
Nabi bagee diino see naadi ye? Mikee, waa nabi
bagee kiya nabi bagee asii eboo.
10 Kuwa ko Ogatamee me kapogee yiba
Yohanes kaa uwa daata menaa ena idukaa ebea-
maata, mee ko kisee:
'Ni me menaa naweganaa taano mée ena wa keta
pooi see kaasiita,
A me poono etaa da wa me daamaa kamasi-
itagi' see menaa ebeamaata. *Mal 3:1*
11 Anii mikee kisiino ko: Idukaa kaama eto
too mée tomaa-tomaa kuwa uduma uwo mée
yatukumeta mée Yohanes wa too ebo kiya eto
kaama wodoo Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa
see yoo daba tuyaayaa bagee kuwa uduma ebo.
Okoo uduma, esee daba see bagee miya, esee
daba see apii miya Yohanes asii esee ebo kegea.
12 Yohanes me petamanii mena weganaa seta
yoo kaama eto too mée yuwa Ogatamee Wa too
ebo mée eetotaa see yoo anii ma se toga ou naadi
omaago ma medaakea, bedaa dimi pedeo bagee
me miya be kaa omaago ma wisintagaa segeekea.
13 Kisee ukuwaandaaka menaa kuwa ko
idukaa Musa me menaa yiba ma, nabi bagee

me menaa yiba ma kuwa menaa wegawoo seta,
kisee too Yohanes agoo keta yoo too.
14 Eto ko idukaa kaama wegawoo seta menaa
ena ma kisiinaka yoka masiyaa bagee yuwa
daamaa masii. Mee ko idukaa kaama nabi Elia
waa meetagi see wegawoo seta menaa da kuwa
uwa daano yaato ko Yohanes wa kaa kega.
15 Apa agoo see bagee daamaa yii" see asigi.
16 Bedaa Yesus me asiino, "Etokaa bagee kuwa
kaasee bagee yuwa naa ya? Anii okoo kaa ebea-
ebea menaa ena mee ko kisee: Okoo ko yoga
tabaa da pasar kaa animaata ebaa-ebaa siyaa
mokoo. Yoga peedi noonaa me apanaa yogaa
yuwa paagoo asiyaa menaa ko
17 'Inii ikii paagoo kaado kiibaa-baa sepe kiya
ikii ede ma, ede ma mée eewasiino miya be, otoo-
otoo taano miya be. Bedaa "Niiyegee taai" see
kisiyaa miya ikii inii ma epo enaataa yegee taano
be, ikii me kisee mée wisinegea' see asiyaa.†
18 Mee mokoo miya etokaa bagee yuwa me
wisineekee too. Mee ko uwo mée yatukumeta
mée Yohanes waa naano agiyoo naano dimii too
see mée se kiya, anggur poo uwoo miya se notaa
kiya mée me wisinegee semea. 'Waa paa yago
mée to' see yawegagee semea.

11:13 Luk 16:16 **11:14** Mal 4:5, Mat 17:10-13, Luk 1:17
† **11:17** "Ikii inii ma epo enaataa ede ma, ede ma mée eewasiino miya be, yegee taano miya be" see aseta menaa mee ko Israel bagee noonaa miya kisee. Okoo me Yesus ede ma, ede ma epo eenaano kuwa miya be, Yohanes ma epo enaataa naano agiyoo tapoo toono kuwa miya be, ekea paaya be. Kuwa me kemaata Yohanes me menaa miya be, Yesus me menaa miya be, ekea paaya be.

19 Mée Yogaa mee miya wisinegeekea. Waa
ede ma naano agiyoo eenotaa, anggur poo
uwoo miya eenotaa see kuwa okoo dimi nagi-
maakee kaa wegaano, 'Mee Mée mee deeweei.
Naano agiyoo naano dimii too, uwo miya naano
omaago. Pajak kepee yamasegee see bagee ma,
apanaa dimi pedeo see bagee ma epo eenotaa see
Mée to yaai' see yawegageekea. Etokaa bagee me
kisee wisinegeekea kiya mée ena wa me daamaa
ukuwanaa siyaa agiyoo kuwa kaa kaama mée
me 'Mikee, kuwa ko Ogatamee me ipi dimii kaa
yaukuwanaa segeeki agiyoo yuwa ii' see kuwa
yanekeeniyaa" see asigi.‡

Mikee gaano taa bagee yuwa kaa yawegata menaa
Luk 10:13-15

20 Yesus me dimi nagii-nagii agiyoo eebaa
kiyoo-kiyoo ukuwanaa segeeki kiya kuwa magaa
kaa bagee okoo me pedeo dimii, pedeo agiyoo
kuwa ekeasiino taa, Ogatamee ma dimii menaa
kaa taa see bagee kemaata Wa me kagoo kaa
wegaano,
21 "Korazim magaa kaa bagee ma, Betsaida
magaa kaa bagee ma ikii pedeo kaatagea yoka
yaai. Dimi nagii-nagii agiyoo kuwa Anii ikii
paagoo koo senaa sepa kiya ikii me pedeo yuwa
ekeasiino taa. Kuwa dimi nagii-nagii agiyoo

11:19 Luk 15:1-2, 19:7 ‡ **11:19** "Ogatamee me ipi dimii kaa yaukuwanaa segeeki agiyoo yuwa ii" see mee mena nekeeniino yaato ko Yohanes ma, Yesus ma ekea me daamaa ukuwanaa seta agiyoo kuwa kaa kaama ekea aii ewo see bagee wiya se kiya mikee Ogatamee yaato bagee ii see kuwa nekeensi naadi menaa mee.

kuwa apanaa bagee me magaa kaa ukuwapa naaki okoo mikee nao see nagaayaa. Kuwa ko idukaa Tirus magaa kaa bagee ma, Sidon magaa kaa bagee ma okoo Ni me ukuwanaa sepa agiyoo kuwa diino taa. Okoo deeta naaki Waa mikee nao see nagaayaa, okoo me pedeo dimii, pedeo agiyoo kuwa yaai naadi ekeata karung see see ponee yuwa maataata kaama aguu miya okoo ekaato kaa widimiyaa.§

22 Ani me kisiino ko: Ogatamee me mée wigintagaatagi naagoo Tirus magaa kaa bagee ma, Sidon magaa kaa bagee ma okoo kaa pedeo yadootagaatagi agiyoo kuwa peedi kaata kiya ikii kaa pedeo kidootagaatagi agiyoo kuwa esee ebo kaata.

23 Bedaa ikii Kapernaum magaa kaa bagee yuwa miya yaai. Ikii me 'Ogatamee me inii epoo to wodoo mée yagaatoo taatagi' see dimii mee gaagea ye? Kisee taa kaata. Ikii gaayu ko boota bagee toogee yoo kitamekumiitagi. Kisee kuwa ikii paagoo dimi nagii-nagii agiyoo koo senaa sepa kuwa idukaa Sodom magaa kaa kiyoo ukuwanaa seta naaki okoo mikee nao see gaayaa, okoo me magaa pedeo se kiyaata eto kenaagoo miya tuyaa.

24 Ani me kisiino ko: Ogatamee me mée wigintagaatagi naagoo Sodom magaa kaa bagee okoo kaa pedeo yadootagaatagi agiyoo kuwa ebo

§ **11:21** Korazim magaa ma, Betsaida magaa ma wiya kuwa Yahudi bagee me magaa kiya Yesus mikee nao see dimii mee gaano taa. Tirus magaa ma, Sidon magaa ma wiya kuwa apanaa tomaa kaa bagee me magaa, Yahudi bagee se.

kaata kiya ikii kaa pedeo kidootagaano kuwa ko
mee asii esee ebo kaata" see asigi.

Yesus me Nagamee yaapaagee seta menaa
Luk 10:21-22

25 Kuwa magaa kaa bagee mikee gaano taa
naadi kaama Yesus me wegaano, "Neataagi, Anii
kiiboo, paamee see kasega. Aa ko epoo to wodoo
Eboo miya, magaa da kaa Eboo miya. Okoo 'Anii
ipi yoka' see gaayaa bagee ma, dimi yago see
bagee ma okoo paagoo mikee menaa nekeensi
naadi dimii mee A me yaboonemaage kiya dimi
peedi see bagee yuwa paagoo A me daamaa awee
da kaa ipi kiyaabuuke.
26 Mikee, Neataagi A me kisee daamaa, ede nao
naadi yaukuwayaage" see asigi.
27 "Se-agiyoo, we-agiyoo, se-pesee, we-pesee
kuwa uduma Neataagi A me Ani kaa naekeata.
Yogamee ipi see bagee mée ena ma taa, Nagamee
me too ipi. Nagamee ipi see bagee gaayu ko
Yogamee me miya Nagamee ipi, bedaa Yogamee
me ipi kiyaabuu see bagee okoo miya Nagamee
ipi" see asigi.

Yesus me "Ni paagoo miweei" see aseta menaa

28 Bedaa Yesus me asiino, "Ikii kana kegea
bagee kuwa kana opeesea yoka Ni paagoo mi-
weei.
29 Ni me ikii kaa kidootaayaa menaa kuwa
daamaa dogaai, Ni me dimi menaa daamaa tupii.
Anii ko dimi daba, mena daba see Mée yoka ikii
Ni paagoo kana opeapea.

11:24 Kej 19:1-29 **11:27** Mat 28:18, Yoh 1:18

30 Mikee, Ni me ikii kaa kidootaayaa menaa
kuwa ede ma doomaayaa, bedaa Ni me kitupiino
menaa kuwa miya daamaa ukuwamaayaa, kana
see taa" see asigi.

12

Sabat naagoo Parisi kaa bagee me Yesus kagoo keta menaa
Mrk 2:23-28, Luk 6:1-5

1 Kaawaa ena Sabat naagoo Yesus mee gandum
poo uwaa da taa peetaaki too Wa me topenaa
see bagee yuwa me naadi kaa gandum poo ukuu
yuwa daageeta kaama noopegeekea.
2 Daagea-daagea kuwa Parisi kaa bagee me
deegea. Okoo me Yesus asiino, "A me topenaa
see bagee kuwa deede. Sabat naagoo yoka okoo
me kuwa ukuwagea kuwa daa" see asegea.
3 Yesus me asiino, "Idukaa Daud ma, waa ma
enaataa bagee yuwa ma okoo naadi ebo kaa
eeukuwata menaa mee ikii diino taa, ewo ye?
4 Mee ko Daud waa Ogatamee me ee yiba
seemeta kaama Ogatamee paagoo manegee seta
roti magu yuwa masegeeta nota, waa ma bagee
miya eenota. Kuwa roti kuwa naano ko imam
bagee me too noogee siyaa roti yuwa, apanaa
bagee yuwa naano ko daa kiya kisee-kisee taa.*

11:30 1Yoh 5:3 * **12:4** Daud mee imam bagee se kiya kuwa roti kuwa naadi ebo kaa nota mee ko Yesus me topenaa see bagee yuwa miya okoo naadi kaa Sabat naagoo gandum poo ukuu yuwa daageegea kuwa miya daa see taa see kuwa nekeensi naadi menaa. **12:4** 1Sam 21:1-6, Im 24:5-9

5 Mena ena miya kisee: Imam bagee yuwa okoo Sabat naagoo miya ukuwaano agiyoo ukuwagee siyaa. Ogatamee me ee yiba okoo me ukuwagee see agiyoo yuwa ukuwageekea naadi Sabat naagoo tuunuu segeekea kiya okoo kaa kisee taa. Kuwa Musa me menaa yiba ebeamaata menaa kuwa ikii diino taa, ewo ye?
6 Ani me kisiino ko: Ogatamee me ee mee ebo maa diya mee asii Eboo ena eto kiipaa nakaayoo tupi see kuwa daamaa nekeenii.
7 Ogatamee me kapogee yiba Wa me wegata menaa ena mee ko kisee: 'Ikii me mée epa kaano kuwa Anii ede, agiyoo nakupi-manee taano kuwa be' see menaa topa kiya ikii se nekeenegea. Nekeenegea naaki pedeo taa see bagee kuwa pedeo see se asiyaa.
8 See kemaata Mée Yogaa mee Sabat naagoo epoo Mée" see asigi.†

Yagaa enaato boota see mée to daamaa yakiyaata menaa
Mrk 3:1-6, Luk 6:6-11

9 Yesus muguu naadi kiyoo bagee me sembahyang segee see ee yiba seemetaa.
10 Mée ena, yagaa enaato boota see mée to kiyoo tupi. Mée noonaa peedoota Yesus paagoo asiino, "Sabat naagoo mée kaa meanee see agiyoo yataa kiyaano kuwa dagu ye, daa ye?"

12:5 Bil 28:9-10 **12:7** Hos 6:6, Mat 9:11-13 † **12:8** "Mée Yogaa mee Sabat naagoo epoo Mée" see aseta menaa mee ko Sabat naagoo yoka see kaa menaa kuwa Yesus Wa too mena pekatagaa see Mée, apanaa bagee me se, see aseta menaa mee.

see asegea. Okoo me Yesus kaa pedeo menaa
yaweganaa taano see naadi kisee apaadeegea.
11 Yesus me asiino, "Ikii me domba wodaa
komo yiba eseaniyu ko Sabat naagoo miya pe-
neata kaama maseageeyaa, se maa?
12 Domba mee ebo agiyoo maa diya mée tomaa
mee ko mee asii esee ebo yoka Sabat naagoo
miya kisee daamaa agiyoo yaukuwaano kuwa
dagu" see asigi.
13 Kiyoo kaama Yesus me mee yagaa boota see
mée to asiino, "A me yagaa da petaasede" asigi.
Yagaa peto asigi naaki daamaa keepeasigi, naato
see see.
14 Parisi kaa bagee yuwa kagoo ebo kaa
peedaakea, Yesus wugiino see menaa koogo
wegapegeekea.

Yesus mee kaa wegawoo seta menaa

15 Parisi kaa bagee me wugiino dimii mee
Yesus nekeenta kaama peedoota apanaa magaa
kaa, mée eebaa Wa sekaataa peegea. Wa me
okoo kaa meanee seta agiyoo uduma yataa
kiyaabuu semaata okoo paagoo asiino,
16 "Anii mée paagoo se naipi kiyaai" see asigi.
17 Wa me ukuwata-ukuwata kuwa ko idukaa
Ogatamee me nabi Yesaya paagoo eewegata
menaa da uwa daaga yoo. Kuwa menaa kuwa
ko kisee:
18 "Mee ko Ni me daamaa wigintaata Mée, Ni
me asiyaa menaa daamaa naukuwataa see
Mée.
Waa ko Ni me epa see Mée, Anii dimi wikii-
wikii nasiyaayaa Mée.
Ni me Roh mee Wa kaa tuyaata,

mée tomaa-tomaa Ogatamee me okoo kaa
menaa kuwa daamaa yadaakomee taatagi
yoka, see menaa kuwa okoo paagoo nawe-
gakumiitagi.
19 Waa aawisi-maawisi menaa se wegaatagi, ebo
menaa-menaa miya taa,
bedaa ebo bagee okoo me etaawee ebo
menaa wegapegee siyaa see see kuwa
miya taa see Mée.
20 Ituunta koto usii to mee miya Wa me se
dukuuniyaapi,
biyaa otooguu to diino see koo taaka kiyaa
miya se deeyaapi.‡
Waa kisee daba see dimii kaa mena mée
yadaakomee siwoo taapi, kisee too
mée tomaa mikee menaa too yayeewoo
taatagea yoo too.
21 Mée tomaa-tomaa Wa kaa too dimi kotopiwoo
taatagea" see menaa ebeamaata. *Yes
42:1-4*

*"Yesus mee paa tawata kaama too paa yaaba-
gaapeasiyaa" see yawegata menaa
Mrk 3:20-30, Luk 11:14-23*

22 Kiyoo kaama mée ena badaa maadoota
Yesus paagoo eemegea. Waa paa me peneata
kaama emaa miya pedeo, mena miya wegaano
naka. Yesus me paa yaabagaapeasigi naaki

‡ **12:20** "Biyaa otooguu to diino see koo taaka kiyaa miya se deeyaayaa" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus Waa dimi daba see Mée kemaata daba bagee kiyaa miya epa kaapi, pedeo see se asiipi, se wisintagaapi see ebea-ebea. Ituunta koto usii to ebea-ebea mee miya kisee.

mena miya wegaano keago, emaa miya awee
keepeasigi.
23 Mée uduma dimi nagimegea. "Sooi, idukaa
kaama Daud ma apaa kaa Mée to meetagi see
wegawoo seta Mée mee ye?" see wegagea
24 kiya kuwa menaa Parisi kaa bagee yuwa
yeeta kaama asiino, "Kisee se. Wa me paa yaaba-
gaapii segeeki kuwa paa me eboo Beelzebul mee
tawata kaama too paa yuwa yaabagaapeasiyaa"
see menaa yawegagea.
25 Okoo me gaayaa dimii kuwa Yesus me ipi
kemaata kaama ebea-ebea menaa kaa asiino,
"Maga ena kaa bagee okoo aawisi-maawisi siyu
ko mée ukubaanta kaama asii se pesee kiyaa,
okoo pedeo kiyaa. Kota kaa bagee yuwa miya
okoo aawisi-maawisi siyu ko aapataga naadi
kaama se pesee kiyaa, kisee dabaa kiyaa. Ee ena
kaa bagee miya kisee kiyaa.
26 Mee mokoo miya paa tabaa da aawisi-
maawisi siyu ko mee asii se pesee kiyaa. Kisee
Iblis me wa kaa tabogetaa see paa yuwa abagaa-
peasiyu ko kuwa paa yuwa kaasee pesee kiyaa?
Iyo, ebo se tuyaa. Paa yuwa uduma ukubaanta
kaama dabaa kedaa siyaa.§
27 Ikii me Anii 'Beelzebul mee tawata kaama
too paa yaabagaapii siyaa' see menaa nawe-
ganaakea kiya ikii yaato bagee yuwa me ma-
peagiyoo pesee kaa paa yaabagaapii siyaa ya?
Ikii yaato bagee okoo me miya Anii see see

§ **12:26** Kuwa menaa kuwa ko Yesus me paa tawata kaama paa yaabagaapeasiyaa se. Waa paa yaato bagee naaki Wa me paa yuwa si yaabagaapeasiyaa, see kuwa nekeensi naadi menaa yuwa.

Ogatamee me pesee kaa paa yuwa yaabagaapii
siyaa, se maa? Mikee yoka ikii me nakobanaakea
menaa kuwa makapaa menaa too see kuwa ikii
yaato bagee me too kisiyaa.
28 Eto ko Anii paa yuwa yaabagaapii siyaa mee
ko Ogatamee me Roh pesee kaa kemaata kaama
eto kiipaa Ogatamee Wa too ebo mée eetoono
kuwa ikii paagoo ukuwaandaa taaka ii see kuwa
daamaa nekeenii.
29 Mena ena ma kisee: Omaago kiyaa mée wa
me agiyoo yuwa mée me oma yamasiino see
gaayu ko wa me ee yiba seemeta kaama wa me
agiyoo yuwa kaasee yamasiyaa? Mee omaago
kiyaa mée wa keta one gadimemaata kaama too
wa me agiyoo yuwa daba yamasegeeyaa.*
30 Anii ma epo enaataa eeukuwaano be see
bagee kuwa ko Anii nawisintaa see bagee yuwa
too, bedaa Anii ma epo enaataa niikutumeeii
taano be see bagee kuwa miya mée peeda-paada
nasiyaayaa bagee yuwa too.†
31 Kisee kemaata Ani me kisiino ko: Mée
me pedeo ukuwayaa agiyoo yuwa ma, pedeo
see yawegaa-wegaa siyaa yuwa ma uduma
Ogatamee me epa yaekeasiyaa kiya Roh Kudus

---

* **12:29** Mee omaago kiyaa mée mee mena nekeeniino yaato ko Iblis mee ebea-ebea. Oma yamasetaa see mée mee ko Yesus ebea-ebea. Waa paa yaabagaapeasiyaa yoka Wa too ebo, Iblis ma, paa yuwa ma kuwa dabaa see kuwa nekeensi naadi menaa.
† **12:30** "Anii ma epo enaataa niikutumeeii taano be see bagee" see mee mena nekeeniino yaato ko Parisi kaa bagee ebea-ebea mee. Okoo Yesus ma epo enaataa mée yuwa Ogatamee paagoo niikutumeeii taano be see bagee yuwa.

mee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa bagee kuwa
epa se ekeasiyaa.
32 Bedaa Mée Yogaa mee pedeo see yawegaa-
wegaa siyaa bagee kuwa uduma epa ekeasiyaa
kiya Roh Kudus mee pedeo see yawegaa-wegaa
siyaa bagee kuwa epa se ekeasiyaa, eto miya,
iminookaa miya kisee too yoka daamaa ne-
keenii."‡

Poo ota ekayaa-ekayaa ebea-ebea menaa
Luk 6:43-45

33 "Piya wodoo to daamaa kiyu ko poo yuwa
miya daamaa ekayaa, bedaa piya wodoo to
pedeo kiyu ko poo yuwa miya pedeo kiyaa. Piya
wodoo to daamaa see piyaa miya, pedeo see
piyaa miya kuwa poo ota yuwa deeta kaama too
yanekeeniyaa.
34 Yaai, ikii otoogiyoo tomaa da miya kisee. Ikii
dimi pedeo bagee yoka kaasee daamaa menaa
wegamaayaa? Iyo, ebe kaa wegayaa menaa
kuwa dimi yiba gaata-gaata yuwa me too mena
wegayaa yoka ikii iyo.
35 Dimi daamaa bagee gaayu ko dimi yiba daa-
maa menaa eebaa maataata kemaata daamaa
menaa too wegayaa. Dimi pedeo bagee gaayu ko
dimi yiba pedeo menaa eebaa maataata kemaata
pedeo menaa too wegayaa.
36 Ani me kisiino ko: Iminookaa Ogatamee me
mée wigintagaatagi naagoo mée gakata okoo me

‡ **12:32** Roh Kudus mee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa kuwa ko "Yesus me paa yaabagaapii segeeki kuwa Roh Kudus me pesee kaa se kiya paa tawata kaama too yaabagaapii siyaa" kisee pedeo see yawegaa-wegaa siyaa kuwa. **12:33** Mat 7:20 **12:34** Mat 15:18, 23:33

otoopa wegata menaa yuwa uduma okoo ekaato
dogaatagea.
37 Mee ko ikii me wegata menaa kuwa me
kemaata aa dimi topoo see mée yoka naadi pe-
kiwigintagaatagi miya, bedaa aa dimi pedeo see
mée yoka naadi pe-kiwigintagaatagi miya, kisee
kiyaa yoka daamaa nekeenii" see asigi.

Yesus "Aa dimi nagii-nagii agiyoo ena mée deeyaai" see aseta menaa
Mrk 8:11-12, Luk 11:29-32

38 Kiyoo kaama Parisi kaa bagee ma, Musa me
menaa mée topetaa see bagee ma okoo wedo
waa naa Yesus paagoo asiino, "Guru, Aa mikee
kisee Mée ii see kanekeensi naadi dimi nagii-
nagii agiyoo ena inii diinake yoka mée deeyaai"
see asegea.
39 Kiya Yesus me asiino, "Yaai, Ogatamee ma
dimii ekeata esee pedeo dimii, pedeo menaa
kaa too umiwoo, toowoo see bagee yuwa me Ni
paagoo 'Aa mikee kisee Mée ii see kanekeensi
naadi dimi nagii-nagii agiyoo ena mée deeyaai'
see nasegeekea kiya se kiukuwaapa. Ikii me Aa
mikee kisee Mée ii see nanekeensea naadi Anii
idukaa nabi Yunus wa me ukuwata peeta menaa
mee too kiiwegaanaka.
40 Mee ko Yunus waa unu wedo, egapii wedo
doge damaa to yibaa taa toogee seta. Mee see
see miya Mée Yogaa mee unu wedo, egapii wedo
maga yiba tootagi.
41 Iminookaa Ogatamee me mée wiginta-
gaatagi naagoo Niniwe bagee yuwa ma, ikii

12:38 Mat 16:1-4 **12:40** Yun 1:17

etokaa bagee yuwa ma aya andoo peedaa seta
kaama okoo me ikii kaa kiwegaatagea menaa
ko kisee: 'Kuwa bagee kuwa ko pedeo dimii,
pedeo menaa ekeasiino taa, Ogatamee ma dimii
menaa kaa se toowoo see bagee yuwa too' see
menaa kuwa ikii kaa kiwegaatagea. Idukaa
kuwa Niniwe bagee me Yunus me weganaa seta
menaa kuwa mikee nao naadi kaama okoo me
pedeo dimii, pedeo menaa ekeata Ogatamee ma
dimii menaa kaa too toowoo seta. Okoo me
kisee ukuwata kiya ikii ko taa yoka kuwa menaa
kiwegaatagea. Yunus mee ebo kiya eto kiipaa
Yunus mee asii eboo Mée ena nakaayoo tupi.§
42 Bedaa idukaa api ena, yamuyaato maga ena
kaa ebo tookee apii beesekaa magaa kiya Salomo
wa me dimi ipi kaa menaa kuwa si yeega ou
naadi pakata. Si yeega ou dimii gaata kemaata
iminookaa Ogatamee me mée wigintagaatagi
naagoo mee apii to ma, ikii etokaa bagee yuwa
ma aya andoo peedaa seta kaama wa me ikii
kaa kiwegaata menaa mee ko kisee: 'Kuwa bagee
kuwa ko A me menaa se kayeetaa see bagee
yuwa' see menaa kiwegaata. Salomo wa me ipi
see dimii mee mikee ebo kiya eto kiipaa Salomo
mee asii eboo Mée ena nakaayoo tupi" see asigi.

Paa yaabagaapeata kaama bedaa mée yiba

---

§ **12:41** "Yunus mee asii eboo Mée ena nakaayoo tupi" see aseta menaa mee ko Niniwe bagee kuwa okoo apanaa tomaa kaa bagee kiya Yunus me pe-eewegata menaa kuwa mikee gaata. Yesus me Anii ko Yunus mee asii eboo kiya etokaa Ni me eewegata menaa kuwa kaasee kaa Israel bagee yuwa mikee nagaano taa ya naadi aseta menaa. **12:42** 1Raj 10:1-10

metaki miyaa naadi aseta menaa
Luk 11:24-26

43 Bedaa Yesus me wegaano, "Paa kuwa mée
yiba kaama yaabagaapeata kaama uwo taa see
maga ugii da taa ometaa, totaa see yoo abanaa
siyaa kiya se deemaayaa.
44 Deemagaano taa naadi kaama 'Bedaa ni me
toogee sepa yoo metaki poonaka' see gaayaa.
Peedoota mee ee kaa peemaaga naaki mée
taa, daamaa gekedeepeata kaama kuwa ee kaa
agiyoo daamaa wiginemaata topa see deeyaa.*
45 Daamao, imi taa naadi kaama peedoota
apanaa esee pedeo see paa petoo waa naa badaa
maageeta kaama mee mée to yiba toogee siyaa.
Kiyoo toogee naadi kaama mee mée to pedeo
kiyaayaa. Petamanii paa yaabagaapeasiino taa
kaboo wa me umiino, toono pedeo too kiya eto
mee kaama asii wa me umiino, toono kuwa mee
asii esee pedeo kedaa siyaa. Etokaa bagee yuwa
miya kisee. Okoo pedeo dimii, pedeo menaa kaa
too umiwoo see bagee yoka okoo pedeo kaano
kuwa ko kisee too pedeo kega, pedeo kega siwoo
siyaa" see asigi.

Yesus ma ena kenaa bagee kuwa maamee nuwaa see kuwa nekeensi naadi menaa
Mrk 3:31-35, Luk 8:19-21

46 Yesus kuwa menaa yuwa mée eebaa eewe-
gataaki too ko okooto ma, menaanii yuwa ma

---

* **12:44** "Mee ee yiba mée taa" see menaa mee ko paa mée yiba kaama yaabagaapeata kaama mée to daamaa kiyaa kiya Yesus me menaa si yayeeyu ko Roh mee mee mée to yiba se tuyaa, waa bedaa pedeo kiyaa naadi ebea-ebea menaa mee.

kuwa meemaagea. Yesus ma mena eewegaano
see naadi yoo da kaa yiinaageeta toomuu taakea.
47 Mée ena me Yesus asiino, "Deede, abaayo
ma, agaabee nokaa yuwa ma kuwa meemaata
mena kaawegaano see naadi yoo da kaa kadiitoo
taakea" see asigi.
48 Yesus me asiino, "Nibaayo mee maapii naa
ya? Anii ma kenaa bagee kuwa maamee nuwaa
naa ya?" see asigi.
49 Wa me topenaa see bagee yuwa kepo tamo
omeeta kaama asiino, "Deede, nibaayo nokaa
yuwa ma, Anii ma kenaa bagee yuwa ma kuwa.
50 Mikee, epoo to wodoo Neataagi me gaata-
gaata yuwa daamaa yaukuwataa see bagee kuwa
ko Anii ma kenaa bagee ma, nibaayo nokaa ma
kuwa yoka" see asigi.

Yesus me ebea-ebea menaa kaa wegata menaa

13

13:1-52

1 Mee naagoo Yesus mee ee kaa kaama
peedoota piku geboo da kaa animaata toomuu
taaki too ko
2 mée eebaa Wa paagoo kutuukea. Mée
eebaa naadi kaama uwo dagii da kaa koma ena
kaa pakaanta animaayu, mée yuwa ea da kaa
yiinaageeta totaakea.

Poo keepa sigimenaa siyaa ebea-ebea menaa
Mrk 4:1-9, Luk 8:4-8

12:50 Mat 7:21, Luk 11:27-28

3 Wa me topetaa see menaa kuwa ebea-ebea
menaa kaa eebaa mée yuwa topetaa. Wa me we-
gaano, "Mée ena gandum poo keepa sigimenaa
taano see naadi peegi.
4 Keepa sigimenaaka too ko noonaa etaa da kaa
eseanee naadi bedo yuwa me nootaagea. 5 Bedaa
noonaa oma agoo see magaa kaa, maga eebaa taa
see yoo eseaneeka. Maga eebaa taa kaa moga
iyadaaka
6 kiya mani yuwa maga yiba daamaa poono
taa kemaata keno mega ko kuwa iyapa yuwa
denadaa naadi wii kedaaka.
7 Bedaa noonaa miya takuu uwaa yiba esea-
neeka. Iyaga kiya boo aatakiika naaki egaa-
peasega.
8 Mee kaama too noonaa yuwa daamaa magaa
kaa eseaneeka. Iyata kaama poo ekaga naaki poo
ukuu noonaa ogei me badoo, noonaa bado ena,
noonaa amaamo, kisee ekadaaka.
9 Apa agoo see bagee daamaa yii" see asigi.

Yesus me mée yuwa ebea-ebea menaa kaa topegee seta kuwa kaa menaa
Mrk 4:10-12, Luk 8:9-10

10 Yesus me topenaa see bagee yuwa mee-
doota Wa paagoo asiino, "A me mée yuwa
topegeeke kuwa kaasee kaa ebea-ebea menaa
kaa topegeeke?" see asegea.
11 Wa me asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée
eetuyaa menaa kuwa idukaa kaama awee da
kaa kiyaano taa. Eto ikii kuwa menaa daamaa
nekeeniino dimii mee kineegi kiya apanaa bagee
ipi kiyaano taa.

12 Kuwa ko agoo kiyaa bagee yuwa bedaa
noonaa ma masiipea. Okoo koga eebaa kedaa
taapea kiya taa kiyaa bagee yuwa okoo me
peenaa kiyaa yuwa miya yamasegeeyaa.*
13 Anii ebea-ebea menaa kaa mée yuwa paagoo
eewegageeka mee ko okoo deegea kiya se deegea
mokoo, mena yeegea kiya si yeegea mokoo,
se nekeenegea. Kisee kemaata Anii ebea-ebea
menaa kaa okoo paagoo eewegageeka.†
14 Idukaa nabi Yesaya me wegawoo seta menaa
kuwa okoo kaa uwa daaga yoo, kuwa ko kisee:

Ogatamee me wegata menaa ko
'Ikii kisee too yeewoo taapea kiya se nekeeniipea,
kisee too deewoo taapea kiya se gaamagaa-
pea.
15 Mee ko okoo dimi eboo kegea,
apa miya takiinegea,
emaa miya sibuunegea kuwa me okoo dimi
ewo kedaa seta.
Kuwa ko okoo emaa me se deesi naadi,
apa me si yeesi naadi,
dimi me se nekeensi naadi dimi ewo kedaa
seta.
Kisee taa naaki okoo Ni paagoo namiyaa,

---

* **13:12** "Agoo kiyaa bagee yuwa bedaa noonaa ma masiipea" see menaa mee ko okoo kuwa yeetaa see menaa daamaa peneata doowoo siyaa bagee kuwa bedaa maamaa agoo kedaa taapea, maamaa ipi kedaa taapea yoka naadi aseta menaa. **13:12** Mat 25:29, Luk 8:18, 19:26 † **13:13** Yesus me "Anii okoo paagoo ebea-ebea menaa kaa eewegageeka" see asigi menaa mee ko okoo Ni yaato taa see bagee yuwa yoka naadi mani menaa kuwa awee da kaa si yakiyaayaa, see menaa mee.

okoo pedeo kiyaabuu see agiyoo yuwa kuwa
Ani me yataa kiyaayaa' see menaa ebea-
maata. *Yes*
6:9-10
16 Okoo kisee bagee kiya ikii ko dimi ipi see
bagee. Emaa miya diino keago, apa miya mena
yeeyaa yoka daamaa, ede nao.
17 Anii mikee kisiino ko: Eto ukuwaandaa taaka
agiyoo kuwa ikii deegea, ipi kegea kiya idukaa
nabi bagee yuwa ma, Ogatamee me menaa
yayeewoo seta bagee yuwa ma okoo mée eebaa
diino taa. Ikii me deegeekea agiyoo kuwa okoo
miya deega naaki ou see dimii gaata kiya diino
taa, bedaa ikii me yeegeekea menaa kuwa okoo
miya yeega naaki ou see dimii gaata kiya yiino
taa see kuwa mikee kisega."

*Poo keepa ebea-ebea menaa mee mena nekeeni-
ino yaato ase-maneeta menaa*
Mrk 4:13-20, Luk 8:11-15
18 "Kisee kemaata poo keepa sigimenaa siyaa
ebea-ebea menaa mee mena nekeeniino yaato
kuwa daamaa yii, mee ko kisee:
19 Etaa da kaa eseanee siyaa yuwa gaayu ko
Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa menaa da
yeegea kiya dimi se nekeeniyaa bagee yuwa
mokoo. Okoo gaamagaano taa naadi pedeo yago
mée Iblis meedoota okoo dimi yiba sigimpea
yuwa yamasedoo peeyaa, see ebea-ebea mee.
20 Oma dagi kaa eseanee siyaa yuwa gaayu ko
menaa da yeeta kaama moga ede ma, ede ma
masiyaa bagee yuwa mokoo
21 kiya okoo manii da taa yoka okoo ae-wae
siyaa kaboo makii taa see kaa maamaa se toowoo

siyaa. Mée me kuwa menaa peneata bagee yuwa
wegee-wegee siyaa kaboo okoo kuwa menaa
ekeata peeyaa see ebea-ebea mee.
22 Takuu uwaa yiba eseanee siyaa yuwa gaayu
ko menaa da yeegea kiya mée me dimi-pami
kuwa me mee menaa da dapimeekee. Kuwa
ko okoo me umiino, toono yiba gaagaa dimii
mee ma, kepe, kisee mée deebaa siyaa agiyoo ou
dimii mee ma kuwa dimii yuwa me mee menaa
da egadaa naadi kaama okoo poo ekaano taa see
wodoo yuwa ebea-ebea.
23 Daamaa magaa kaa eseanee siyaa yuwa
gaayu ko menaa da yeeta kaama daamaa ne-
keeniyaa bagee yuwa ebea-ebea. Okoo me poo
ekawoo siyaa yuwa kuwa ko mée noonaa poo
ukuu ena kaa ogei me badoo, noonaa bado ena,
noonaa amaamo kisee eebaa kedaa siyaa bagee
kuwa, see ebea-ebea menaa mee" see asigi.

Gandum yupii má boo iyayaa-iyayaa ebea-ebea menaa

24 Yesus me ebea-ebea menaa ena miya okoo
eewegaano, "Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa
kuwa ko kisee: Mée ena daamaa keepa yuwa wa
me bugii da kaa sigimemaayu.
25 Kiya daatooyiba yaato mée uduma toomoo
ompea kaboo waa ma aawisii taa see mée to
meedoota mee gandum bugii da kaa má boo
yuwa koogo yasigimenaa naadi peegi.
26 Gandum kabaga yuwa iyadaaka kaboo má
boo yuwa miya iyadaaka.

13:22 1Tim 6:9-10

27 Bugi epoo mée wa me agiyoo yaokagee see
bagee yuwa wa paagoo meemaata kaama asiino,
'Neataagi, a me bugii da kaa daamaa keepa yuwa
too sigimenaa seme kiya kuwa yupii má boo
yuwa miya iyadaaka kuwa kaasee kaa ya?' see
asegea naaki
28 'Anii ma aawisii naataa see mée wa me
nakoo simi kepa ke' see asigi. Okoo me asiino,
'Má boo kuwa badeepii taano naa daamaa ye?'
see asegea naaki
29 'Kisee se, se badii. Má boo kuwa badiyu
ko gandum kabaga yuwa miya badeendaa taapa
yoka ekeasii.
30 Kuwa boo kuwa enaataa ekeasii, poo daayaa
naagoo too daayaa. Mee naagoo ani me poo
nadaaii taa see bagee yuwa paagoo "Daaii se-
maata má boo kuwa keta biyaa kaa yuwitaasi
yoka kutumeeii semaata pugi taamemagaai.
Kiyoo kaama gandum poo yuwa kutumeeii se-
maata ni me maagee yoo namagaai" see asiita'
see kuwa. Mee mokoo miya Ogatamee Wa too
ebo mée eetoowoo siyaa kuwa kisee kaata" see
asigi.

Sesawi poo keepa iyayaa-iyayaa ebea-ebea menaa
Mrk 4:30-32, Luk 13:18-19

31 Yesus me ebea-ebea menaa ena miya okoo
eewegaano, "Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa
kuwa ko kisee: Mée ena sesawi poo keepa ena
masegeeta wa me bugii da kaa weetayu.
32 Sesawi poo keepaa to mee umina peedi kiya
iyata ko piya wodoo to ebo kiwooka siyaa. Kago

13:30 Mat 3:12

ebo peeda-paada naadi kaama bedo yuwa kiyoo geka daamaa maagee siyaa. Mee mokoo miya Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa" see asigi.

Ragi see agiyoo iyadoo pakayaa-pakayaa ebea-ebea menaa
Mrk 4:33-34, Luk 13:20-21

33 Bedaa Yesus me ebea-ebea menaa ena miya mée eewegaano, "Ogatamee Wa too ebo mée ee-tuyaa kuwa ko kisee: Api ena ragi yeeyee peenaa masegeeta kaama gandum yeeyee eebaa mokoo ebo otaawee yiba sigimekomeeyu. Kuwa agiyoo daamaa enaataa me-gokataga, pe-gokataga naadi kaama eke. Peenaa tookomeeta kaama deeyaa naaki uduma iyadoo pakapa siyaa. Mee mokoo miya Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa" see asigi.

34 Kuwa Yesus me mée topetaa see menaa kuwa uduma ebea-ebea menaa kaa topegee seta. Wa me mée yuwa paagoo ebea-ebea menaa ma taa see menaa kuwa eewegaano taa.

35 Wa me topegee seta kuwa idukaa nabi bagee me menaa da uwa daaga yoo, kuwa ko kisee:
"Anii ebea-ebea menaa kaa wegaapa,
epoo to, magaa to ogaataata yoo kaama eto too boonemaata menaa yuwa kuwa Anii wegakumiipa" see menaa ebeamaata.
Mzm 78:2

Gandum yupii má boo iyayaa ebea-ebea menaa mee mena nekeeniino yaato ase-maneeta menaa

36 Yesus kuwa menaa eewegamaata kaama amo kaa naa kaa ee ena yiba seemetaa. Wa me

topenaa see bagee yuwa meedoota Wa paagoo asiino, "Kuwa gandum yupii má boo iyayaa ebea-ebea menaa mee mena nekeeniino yaato daamaa mée ase-manee taai" see asegea.

37 Wa me asiino, "Daamaa keepa sigimenaa taano mée mee ko Mée Yogaa mee ebea-ebea.

38 Bugii da mee ko uwoo to, magaa to kuwa ebea-ebea. Daamaa keepa kuwa ko Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo epo enaataa eetuyaa bagee yuwa ebea-ebea. Má boo kuwa ko pedeo yago mée Iblis wa yaato bagee yuwa ebea-ebea.

39 Aawisii taa see mée to mee, má boo sigimenaa sipi mée mee ko Iblis mee ebea-ebea. Poo daaii semaata kutumeeii siyaa kuwa ko iminookaa mée tomaa-tomaa yuwa Ogatamee paagoo kutumeeii taatagea kuwa ebea-ebea. Kuwa poo daaii taano bagee kuwa ko malaikat bagee yuwa ebea-ebea.

40 Má boo yuwa kutumeeii naadi biyaa kaa yuwitaayaa kuwa see see iminookaa miya mée tomaa kutumeeii naadi ukuwaaniita kuwa ebea-ebea.

41 Mee naagoo Mée Yogaa mee Wa me malaikat bagee yuwa "Pooi" see asiyaa naaki peedoota se-magaa, we-magaa uduma, Wa too ebo tuyaa magaa kaa okoo mée deebaa naadi kaama pedeo agiyoo ukuwayaabuu taa see bagee yuwa ma, pedeo dimii kaa umiwoo see bagee yuwa ma uduma kutumeeii naadi kaama

42 ebo biyaa yiba tameatagea. Kiyoo ko yege ma, gaagaa ma too totaa see yoo.

43 Kiyoo kaama Wa me menaa daamaa yayee-

taa see bagee yuwa Okootaagi Wa too ebo mée eetoowoo siyaa yoo keno agoo da wogaamaayaa mokoo see see okoo miya kisee daamaa umiwoo, toowoo taatagea. Apa agoo see bagee daamaa yii."

Maga yiba boonemaata agiyoo masega naaki ou see gaayaa ebea-ebea menaa

44 "Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa kuwa ko kisee: Esee ebo agiyoo, maga yiba boonemaata agiyoo kuwa mée ena me deemaayu, moga bedaa maga yiba boontayu. Esee ede kaa yiibaga wa me agiyoo-pagiyoo kuwa uduma pedoogeeyu, kepe masegeeta kaama mee magaa to edaamaayu. Mee mokoo miya Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa."

Mutiara keepa masega naaki ou see gaayaa ebea-ebea menaa

45 "Bedaa Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa kuwa ko kisee: Agiyoo-pagiyoo pe-doogee taa see mée ena daamaa see mutiara keepa edaano see naadi abataa.
46 Esee diino daamaa see keepa ena deemaata kaama yiibaga wa me agiyoo-pagiyoo kuwa uduma pe-doogeeyu, kepe masegeeta kaama mee mutiara keepaa to edaamaayu. Mee mokoo miya Ogatamee Wa too ebo mée eetoono kuwa."‡

Jala goemaayaa-goemaayaa ebea-ebea menaa

‡ **13:46** Maga yiba boonemaata agiyoo ou kaa menaa ma, mutiara keepa ou kaa menaa ma wiya kuwa mena nekeeniino yaato ko 'Ni me agiyoo-pagiyoo kuwa ebo se, Yesus A too ebo, Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo anii miya epo enaataa totaaka naaki ou' naadi ebea-ebea menaa kuwa.

47 "Bedaa Ogatamee Wa too ebo mée ee-
tuyaa kuwa ko kisee kaata: Piku yiba jala
onee tameeyamaayaa naaki doge tomaa-tomaa
seemedaakea.
48 Jala pudii kega kaboo maayoo kaa pakaa-
goemaayu. Kiyoo animaata kaama daamaa
dogee yuwa wa too kutumeeii naadi pakaa-
awimaayu, pedeo dogee yuwa tameepii.
49 Mee mokoo miya wodopasi naagoo
ukuwaaniita. Malaikat bagee yuwa me
Ogatamee me menaa yayeetaa see bagee yuwa
ma, mena si yayeetaa see bagee yuwa ma okoo
uduma wa too, wa too wigintagaatagea.
50 Wigintaata kaama dimi pedeo bagee yuwa
ebo biyaa yiba tameatagea. Kiyoo ko yege ma,
gaagaa ma too totaa see yoo" see asigi.

Idukaa menaa ma, etokaa gipii see menaa ma ekea paaya daamaa nekeeniyaa ebea-ebea menaa

51 Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa
asiino, "Kuwa kisega menaa kuwa uduma ikii
nekeenegea ye?" asigi naaki "Ei, nekeenege"
asegea.
52 Wa me asiino, "Kisee gaayu ko mena ena ma
kisiinaka, mee ko kisee: Ogatamee me idukaa
ebeamaata menaa mée topetaa see bagee kuwa
okoo Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa menaa
daamaa peneata tupiwoo siyu ko okoo uduma
esee ipi see bagee too kiyaa. Mee ko ee epoo
mée wa me ebo agiyoo maagee yoo kaama gipii
agiyoo ma, idukaa magata agiyoo ma ekea paaya
awee da kaa ekeasiyaa mee mokoo see see okoo

13:50 Mat 25:31-46

miya mena uduma awee da kaa nekeeniyaa" see asigi.§

Nazaret magaa kaa bagee me Yesus wisintaata menaa
Mrk 6:1-6, Luk 4:16-30

53 Yesus Wa me kuwa ebea-ebea menaa yuwa eewegamaata kaama peedoota Wa me magaa kaa,
54 Nazaret magaa kaa peemaata kaama kiyoo sembahyang segee see ee yiba seemetaa. Wa me mée topetaa see menaa yuwa kuwa mée uduma dimi nagimegea. Okoo me aawegaa taano, "Waa kuwa dimi ipi kigi kuwa kaasee kaa kisee dimi ipi kigi? Bedaa kuwa Wa me dimi nagii-nagii agiyoo ukuwaaniyaabuu segeeki kuwa maagiyoo naa tawapi naa ya?
55 Waa piya kapataa see mée yoopaa, se maa? Wabaayo Maria mee, se maa? Waa ma kenagaa yuwa kuwa Yakobus ma, Yusup ma, Simon ma, Yudas ma kuwa, se maa?*
56 Bedaa ukuyogaa yuwa miya nakaayoo inii paaya enaataa topea. Kuwa pesee agiyoo kuwa kayoo kaama naa masimi naa ya?" see wegagea,

---

§ **13:52** "Gipii agiyoo ma, idukaa magata agiyoo ma ekea paaya awee da kaa ekeasiyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me topenaa see bagee yuwa okoo idukaa menaa ma, etokaa gipii see menaa ma ekea paaya daamaa nekeenta kaama mée tupiwoo siyaa see ebea-ebea mee. * **13:55** "Waa piya kapataa see mée yoopaa, se maa?" see yawegata menaa mee ko Yesus Waa inii see see bagee, nabi bagee se. Waa aii bagee keenda naadi yawegata menaa yuwa. Yusup waa piya kapataa see mée.

57 kisee Waa wisinegea. Yesus me okoo asiino,
"Nabi bagee kuwa ko mée me ebo ekeasiyaa kiya
okoo me magaa kaa bagee ma, okoo me ee kaa
bagee ma kuwa me too ebo se ekeasiyaa" see
asigi.
58 Kisee okoo Yesus mikee gaano taa kemaata
Wa me dimi nagii-nagii agiyoo eebaa kiyoo
ukuwaaniyaano taa.

14

Uwo mée yatukumeta mée Yohanes mee boota menaa

Mrk 6:14-29, Luk 9:7-9

1 Kuwa kaboo da Yesus mee ogo peega naadi
kaama Galilea wee kaa eboo Herodes me Wa kaa
menaa yuwa yeegi.
2 Yeeta kaama wa kaa tabogetaa see bagee
yuwa asiino, "Mee mée mee ko uwo mée
yatukumeta mée Yohanes boomi mee. Waa
boota kaama aya andoo peepi kemaata kuwa
dimi nagii-nagii agiyoo kuwa ukuwamaayaa" see
asigi.
3-4 Yohanes boota-boota menaa mee ko kisee:
Petamanii Herodes me waebee Pilipus woga
ekaa da ko Herodias mee oma yagoemi. Oma
yagoemi kemaata Yohanes me "Aa goeano ko
daa" see asegeeki. Kisee asegeeki naadi Herodes
me "Yohanes mee digiyoo ee yiba nadogeamaai"
see asigi. Digiyoo ee yiba dogeamaata kaama
5 Herodes me Yohanes wugiino dimii agoo kiya
mée yuwa me Yohanes mee nabi kaa eboo see
ekaa peetaa see mée see gaagea kemaata waa
wugiino wedaagi.

6 Mee wodoo kaawaa ena Herodes mee kabata
naagoo kenoo kaa naano agiyoo naano see naadi
waa ma bagee yuwa kutuu semaagea. Kuwa
kaboo da Herodias yoopane mee Herodes ikigii
to taa waanena-peena senaaka. Herodes waa
esee ede kigi.
7 Wa me mee ukuyogaa to asiino, "A me ede
kiyaa agiyoo kuwa taa ma taa kaniipa, se kaniino
ko daa" see asigi.
8 Okooto me ukuyogaa to paagoo "Kisee idi-
maai, kisee idimaai" see koogo ase-maneega.
Kiyoo kaama mee ukuyogaa to me Herodes asi-
ino, "Uwo mée yatukumeta mée Yohanes mumoo
to mee nadaageeta piring kaa ekeata nadoomeei
see kaidimega" see asega.*
9 Herodes mee menaa da yaai, dimi nagimigi
kiya mée uduma gii da kaa "A me ede kiyaa
agiyoo se kaniino ko daa" see asigi kemaata wa
geboo da kaa bagee asiino, "Wa me wegapa-
wegapa kuwa pee-yaukuwagii" see asigi.
10 Peedoota digiyoo ee yiba kaama Yohanes
mumoo to daageegea.
11 Mumoo to piring kaa ekeata doodoota
mee ukuyogaa to paagoo goo-maneegea. Kiyoo
kaama mee ukuyogaa to me okooto paagoo
dooga.
12 Yohanes me topetaa see bagee yuwa bootaa
da masegeeta kaama ogo maagea. Kuwa

* **14:8** "Yohanes mumoo to daageeta piring kaa ekeata nadoomeei" see idimeta menaa kuwa Yohanes mikee boogi ii see kuwa nekeeniino see naadi idimeta menaa, naano see naadi se. Yohanes me ego-tago seta menaa kuwa apimee Herodias me kagoo kaa idimeta menaa.

ukuwapea-ukuwapea menaa yuwa doodoota
Yesus paagoo pe-asegea.

Mée lima ribu naano agiyoo Yesus me maamaa eebaa yaagoo kiyaata menaa
Mrk 6:30-44, Luk 9:10-17, Yoh 6:1-14

13 Yohanes mee wugimaagea see menaa da
eewegagea naadi Yesus komaa da kaa pakaanta
kaama uwaasii yaato mée taa see yoo Wa too
toono see naadi peetaa. Mée eebaa Yesus mee
kitaa peegi naadi wa me magaa kaa, wa me
magaa kaa kaama maayoo kaa taa peegea.
14 Yesus uwaasii yaato peemaata kaama dea-
maagi too ko mée eebaa. Epa nao naadi ikiyoo
yago bagee yuwa ikiyoo yataa kiyaabuuki.

15 Mee naagoo uwaataa da Wa me topenaa
see bagee yuwa meedoota Wa paagoo asiino,
"Uwaapeasega ke, nakaayoo ee taa, bugi taa see
magaa yoka kuwa bagee kuwa 'Peedaa taai' see
asii, okoo gebo kaa magaa kaa naano agiyoo
edaasi ke" see asegea.

16 Wa me asiino, "Peekee se, naano agiyoo
kuwa ikii me okoo manii" asigi naaki
17 "Nakaayoo inii roti magu idibi, doge imi
wiya too topa" see asegea. 18 "Daamaa ke,
nadoomeei" see asigi.
19 Kiyoo topea bagee yuwa "Boo dagi kaa
animaaii taai" see asigi. Roti magu idibi ma,
doge imi wiya ma kuwa masegeeyu naadi epoo
to yaato pakaa-deeta kaama Ogatamee paagoo
kiiboo, paamee see menaa asigi. Kuwa roti

magu yuwa kabatagaa naadi kaama Wa me tope-
naa see bagee yuwa goo-maneeyu, mée yuwa
yawudikomeegea.
20 Okoo uduma naano sikii, bekataa. Kiyoo
kaama roti ma, doge ma koga topa ponee-panaa
yuwa kuwa Wa me topenaa see bagee yuwa me
meeii naadi kaama iduunee ayaa gaasi ma wiya
pudii aweamaagea.
21 Kiyoo okoo nota bagee yuwa mée eebaa, api,
yoga se egaa see, paayogaa too lima ribu.

Yesus piku dagii da taa bado me peeta menaa
Mrk 6:45-52, Yoh 6:16-21

22 Kuwa nota bagee yuwa Yesus me "Koogo
peedaa taai" asiino see naadi Wa me topenaa see
bagee yuwa "Ikii keta koma kaa pakaanta piku
asii yaato pooi" see asigi.
23 Kuwa nota bagee yuwa "Koogo peedaa taai"
see aseta kaama Wa too sembahyang taano see
naadi pakadoota maga kutuu ena kaa pakaa-
maayu. Digiyoo takiinega see kaboo Wa too
totaa.
24 Kuwa kaboo da taa Wa me topenaa see bagee
yuwa komaa da piku semoo to kaa peemaagea ko
bo ebo okoo poono yaato taa kaama mega, biku-
biku koma kaa wogeedapiika.
25 Aweato yaato kaboo Yesus mee uwo dagii da
taa peedoota okoo paagoo peemaayu.
26 Waa bado me uwo dagii da taa peetaaki see
deegea. Yaai naadi ebo menaa kaa "Apee paao"
see asegea
27 kiya Wa me moga asiino, "Taa, Anii yoka ikii
se wedaai" see asigi.

28 Petrus me asiino, "Aa mikee Tuhan mee
gaayu ko anii miya uwo dagii da taa meeno see
yoka meei see nasii" asigi naaki
29 "Meei" asigi. Komaa da kaa kaama eseanta
uwo dagii da taa Yesus paagoo bado me peegi
30 kiya bo ebo, biku-biku weda nao naadi
uwo yiba seemaano see kooki. Ebo menaa kaa
"Tuhan, nayaagii!" asigi.

31 Taka ena Yesus me yagaa esee-goekeata
maseageeyu. "Sooi, aa daamaa mikee nagaano
taa see mée kadeega. Aa kaasee kaa dimi wiya
kege?" see asigi.
32 Koma kaa pakaanegea naaki bo taa keep-
easega.
33 Kuwa komaa da kaa topea bagee yuwa me
Waa ebo ekee, yaapaagee see kaa "Aa ko mikee
Ogatamee Yoopaa ii" see asegea.

*Yesus me Genesaret magaa kaa mée kaa mea-
nee seta agiyoo yataa kiyaabuu seta menaa*
Mrk 6:53-56

34 Okoo uwaasii yaato Genesaret magaa kaa
peemaayu.
35 Kiyoo bagee yuwa me Yesus mee nekeenta
kaama kiyoo magaa kaa, kiyoo magaa kaa mena
ogo peeyaagea. Ikiyoo yago bagee yuwa uduma
Wa paagoo eemegea.
36 Wa me doka otoo to "Peenaa nayaadee
siyaape ye?" see asegea. Waa yaadee sepea bagee
yuwa kuwa uduma okoo kaa meanee seta agiyoo
taa kedaa seta.

14:31 Mat 8:25-26

15

Mée me otoopa asii-wega-wega siyaa menaa
Mrk 7:1-13

1 Kaawaa ena Parisi kaa bagee noonaa ma,
Musa me menaa mée topetaa see bagee noonaa
ma okoo Yerusalem magaa kaa kaama peedoota
Yesus paagoo asiino,
2 "A me topenaa see bagee kuwa okoo me
Yahudi bagee me asii-wega-wega menaa yuwa
wisintagaa segeekea. Kuwa ko okoo naano
agiyoo naano taa kaboo yagaa keta uwo se
wetogetaa see kuwa. Kaasee kaa se deewoo siyaa
ya?" see asegea.*
3 Kiya Yesus me asiino, "Bedaa Ani me miya
ikii kisiino ko: Ikii me asii-wega-wega menaa
yuwa deewoo segeekea naadi kaama Ogatamee
me menaa wisintagaakee kuwa kaasee kaa ya?
4 Kuwa ko Ogatamee me aseta menaa ena mee
ko kisee: 'Okonaka ebo ekeasii' see aseta. Bedaa
mena ena miya kisee: 'Okonaka wisineekee kaa
pedeo menaa asiyaa bagee kuwa wogeepeasii'
see aseta menaa mee miya agoo.
5 Kiya ikii me wegawoo seta menaa kuwa wa
too ena, mee ko kisee: 'Mée ena me okonaka
paagoo "Ekea me gaano pedeo agiyoo kuwa
kineeyaa kiya Ogatamee paagoo manega keekee"
see asiyu ko

---

* **15:2** Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me asii-wega-wega menaa ena mee ko "Daa seta agiyoo ewo kaa yaadee sepa ye naadi naano agiyoo naano taa kaboo yagaa keta uwo wetogeano gaano pedeo" see menaa kuwa deewoo seta kiya kuwa okoo me menaa too.
15:4 Kel 20:12, 21:17, Im 20:9

6 wa me okonaka se maniino miya daamaa' see
menaa kuwa ikii me asiyaa. Ogatamee me 'Okon-
aka ebo ekeasii' see aseta kiya ikii me otoopa asii-
wega-wega menaa kuwa me Ogatamee me aseta
menaa mee wisintagaakee.
7 Yaai, ikii dimi daamaa poga-poga see bagee
yuwa, idukaa Ogatamee me nabi Yesaya paagoo
wegata menaa da ikii kaa uwa daaga yoo, kisee:
8 'Kuwa bagee kuwa ebee to me too Anii ebo
naekee segeekea,
dimi menaa da me taa,
okoo dimi mena yaato beesekaa.
9 Okoo me Anii naapaageekea kuwa makapaa,
bedaa okoo me mée tupiwoo siyaa menaa
kuwa miya
mée me otoopa asii-wega-wega menaa yuwa
too'
see wegata menaa kuwa" see asigi. *Yes 29:13*

Mée pedeo kiyaayaa agiyoo kaa menaa
Mrk 7:14-23

10 Yesus me kiyoo kutuukea bagee yuwa "Meei"
asigi. Wa me okoo asiino, "Daamaa nayii,
nekeenii.
11 Ogatamee me otoopa bagee mée diino kuwa
ko ebeawee seemiyaa agiyoo kuwa me se. Kuwa
agiyoo kuwa me mée se pedeo kiyaayaa kiya
ebeawee kaama pedeo dimii, pedeo menaa kuwa
me too mée pedeo kiyaayaa" see asigi.
12 Wa me topenaa see bagee yuwa meedoota
Wa paagoo asiino, "A me wegape menaa kuwa
kaa Parisi kaa bagee kakagoo kegea see kuwa Aa
nekeenege ye?" see asegea.

13 Wa me asiino, "Okoo ko epoo to wodoo
Neataagi Wa me weeno taa see iyoo yuwa yoka
mani ma badeepeasiipi.
14 Okoo taano ke emaa se wugii. Okoo ewo,
emaa digiyoo see bagee ena wa keta eepeeyaa
mokoo. Emaa digiyoo see mée gaayu ko wa keta
bedaa emaa digiyoo see mée ena ma eepeeyu ko
ekea paaya enaataa komo yiba peeyaa" see asigi.†
15 Petrus me asiino, "Mee yumakaa ebea-ebea
menaa da mee mena nekeeniino yaato mée ase-
manee taai" see asigi.
16 Yesus me asiino, "Yaai, ikii se nekeenegea ye?
17 Mée me ebeawee seemiyaa agiyoo uduma
kadapoo yiba seemeta kaama daba tameep-
easiyaa yoka mée se pedeo kiyaayaa see kuwa
ikii ewo ye?
18 Ebeawee kaama pakayaabuu siyaa yuwa
kuwa dimi yiba kaama yoka mée pedeo
kiyaayaa.
19 Dimi yiba kaama agoo kedaa siyaa yuwa
kuwa ko kisee: mée wugiino ma, tobaaka taano
ma, otoopa api doonaa, paayogaa doonaa taano
ma, oma masiino ma, mena kobaano ma, mée
badiino ma
20 kuwa dimii kuwa me mée pedeo kiyaayaa
kiya yagaa da keta uwo wetogeano taa kaa naano
agiyoo nuyaa kuwa me mée se pedeo kiyaayaa"
see asigi.

---

† **15:14** "Ekea paaya enaataa komo yiba peeyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko Parisi kaa bagee okoo Ogatamee me menaa ewo kemaata okoo me topetaa see bagee yuwa miya ewo keta kaama okoo paaya pedeo kiyaa see ebea-ebea menaa mee.

15:14 Luk 6:39 **15:18** Mat 12:34-35, Luk 6:44-45

Kanaan kaa apii ena me Yesus mikee gaata menaa
Mrk 7:24-30

21 Muguu naadi Tirus magaa ma, Sidon magaa
ma mee magaawee da kaa peemaagi too ko
22 apanaa tomaa kaa apii ena topa, Kanaan kaa
apii. Waa ebo menaa kaa Yesus mena ugiwooka
mega. "Ei, Daud ma apaa kaa Mée, niyoopane
mee paa me peneata kaama gaagaa ebo nao, epa
nagaape ye?" see asepegeeka
23 kiya Yesus me mena peenaa ma asiino taa.
Wa me topenaa see bagee yuwa meedoota Wa
paagoo asiino, "Mee apii mee waa uuto mena
ma pakataaka kuwa be yoka pooi see naasii" see
asegea.
24 Yesus me asiino, "Ogatamee me nasiino,
'Israel kaa egadaa seta domba yuwa paagoo pooi'
see naseta, apanaa tomaa kaa bagee paagoo pooi
see nasiino taa yoka" see asigi.
25 Mee apii to meedoota Yesus paagoo mumo
maga kaa esee-ekeata asiino, "Neataagi, anii esee
gaano pedeo yoka nayii" asega naaki
26 Wa me asiino, "Yoga yuwa me naano agiyoo
masegeeta kaama kameno maniino ko pedeo
yoka" see asigi.‡
27 Apii to me asiino, "Neataagi, A me we-
gage kuwa mikee kiya kameno epoo mée me

‡ **15:26** "Yoga yuwa me naano agiyoo masegeeta kameno maniino ko pedeo" see mee mena nekeeniino yaato ko yoga yuwa kuwa Israel bagee ebea-ebea. Kameno kuwa apanaa tomaa kaa bagee ebea-ebea. Yesus mee Israel bagee paagoo eepeenaa taano see naadi meta, apanaa tomaa kaa bagee paagoo kiipaa se, see kuwa mee apii to nekeensi naadi ebea-ebea menaa mee.

naano agiyoo noogee yoo kaama eseanee siyaa
ponee-panaa yuwa kuwa kameno me nuyaa" see
asega.§
28 Yesus me asiino, "Keapii nao, a me mikee
nagaano dimii mee esee ebo yoka a me ou
see gaage agiyoo mee ukuwaaniipa" see asigi.
Kuwa kaboo da wa me yogaa to mee agiyoo taa
keepeasega.

Yesus me okoo mée eebaa okoo kaa meanta agiyoo yuwa yataa kiyaabuu seta menaa

29 Yesus muguu naadi Galilea piku geboo da
kaa peemaata kaama pakadoota maga kutuu to
kaa kiyoo animaayu naadi
30 mée eebaa Wa paagoo eemegea. Kuwa ko
oogimaata bagee ma, emaa digiyoo see bagee
ma, poono naka see bagee ma, mena wegaano
naka see bagee ma, apanaa kisee agiyoo meanta
bagee eebaa miya Wa paagoo eemegea. Okoo
kaa meanta agiyoo kuwa uduma yataa kiyaabuu
seta.
31 Kuwa ko mena wegaano naka see bagee
mena wegayaayu, poono naka see bagee yata-
mooniyaayu, oogimaata bagee daamaa peenaa
siyaayu, emaa digiyoo see bagee diino keago
yakiyaayu. Kiyoo tuyaa bagee yuwa uduma
dimi nagimeamoo naadi Israel bagee me Eboo
Ogatamee mee yaapaagee seta.

---

§ **15:27** "Naano agiyoo eseanee siyaa ponee-panaa yuwa kameno me nuyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko mee apii to me kuwa A me Israel bagee maniino agiyoo kuwa peenaa too neeta kaama ni me yogaa to kaa agiyoo mee nataa kiyaape ye naadi ebea-ebea menaa mee.

Yesus me mée empat ribu naano agiyoo manta menaa
Mrk 8:1-10

32 Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa "Meei" asigi. Meemaagea kaboo Wa me asiino, "Kuwa bagee kuwa okoo unu wedo Ni paagoo niitopea kiya naano agiyoo taa yoka epa nao. Okoo naadi ma peeweei see asiino be, okoo eta mana kaa naadi kaa boomagaa taapea yoka" see asigi.

33 Okoo me asiino, "Sooi, nakaayoo ee taa, bugi taa see magaa. Okoo mée eebaa yoka naano agiyoo naano sikii-sikii see kuwa kayoo kaama masiipea?" see asegea.

34 Yesus me "Ikii roti magu magoo topa?" asigi naaki "Roti magu petoo ma, doge peedi wiya waa naa ma topa" see asegea.

35 Kuwa bagee yuwa "Animaaii taai" see asigi.

36 Kiyoo kaama roti magu petoo to ma, doge yuwa ma masegeeta kaama Ogatamee paagoo kiiboo, paamee see menaa asigi. Aseta kaama roti kabatagaa naadi Wa me topenaa see bagee yuwa goo-maneeta kaama mée yuwa uduma yawudikomeegea.

37 Okoo uduma naano sikii, bekataa. Kiyoo kaama roti koga opa topa yuwa meeii naadi iduunee ayaa petoo pudii aweamaagea.

38 Kiyoo okoo nota bagee yuwa mée eebaa, api, yoga se egaa see, paayogaa too empat ribu.

39 Yesus me kuwa bagee yuwa "Pooi" aseta kaama koma kaa pakaanta kaama peedoota piku asii yaato Magadan wee kaa peeta.

16

Yesus "Aa dimi nagii-nagii see agiyoo mée deeyaai" see aseta menaa
Mrk 8:11-13, Luk 12:54-56

1 Kuwa kaboo da Parisi kaa bagee ma, Saduki
kaa bagee ma okoo Yesus paagoo meemaagea.
Okoo me Yesus mee kaasee mée to gaadee taano
see naadi kaama asiino, "Inii Aa mikee kisee
Mée ii see kanekeensi naadi agiyoo ena, epoo to
wodoo kaama dimi nagii-nagii agiyoo ena mée
deeyaai" see asegea.
2 Kiya Wa me asiino, "Ikii uwaataa da epoo to
kaa kogeei maadaaka see deeyu ko 'Awee kaapa
yoka' see nekeeniyaa.
3 Bedaa pedeo komaa miya epoo to kaa kapoo
pakaga, sinu aatakii see deeyu ko 'Kenaagoo
ko deka weepa' see wegayaa. Ikii epoo to kaa
deeta kaama 'Kisee kaapa, kisee ukuwaaniipa'
see kuwa ikii ipi see bagee kiya eto kiipaa
ukuwaandaa taaka ii see nekeensi naadi agiyoo
kuwa ikii deegea kiya se nekeenegea.
4 Yaai, Ogatamee ma dimii ekeata esee pedeo
dimii, pedeo menaa kaa too umiwoo, toowoo
see bagee yuwa me Ni paagoo 'Aa mikee kisee
Mée ii see kanekeensi naadi dimi nagii-nagii
agiyoo ena mée deeyaai' see nasegeekea kiya se
kiukuwaapa. Ikii me Aa mikee kisee Mée ii see
nanekeensea naadi idukaa nabi Yunus wa me
ukuwata peeta menaa mee too daamaa nekeenii
see kisega" see asigi. Aseta kaama apanaa magaa

kaa peeta.*

Parisi kaa bagee ma, Saduki kaa bagee ma okoo me topeta menaa yuwa si yayeesi naadi menaa
Mrk 8:14-21

5 Yesus me topenaa see bagee yuwa ma epo
enaataa koma kaa pakaanta piku asii yaato
peemaata kaama deeyaa naaki naano agiyoo
gaabuu, roti dogaano taa.
6 Yesus me asiino, "Parisi kaa bagee ma, Saduki
kaa bagee ma kuwa okoo me ragi yeeyee kuwa
ikii gaai, nekeenii" see asigi.
7 Kisee asigi naadi kaama okoo me aawegaa
taano, "Mee kaasee menaa? Inii roti dogaano taa
naadi mée asigi menaa da yoka" see asegea.
8 Okoo dimi abanaakea kuwa Wa me nekeenta
kaama asiino, "Ikii daamaa mikee nagaano taa
bagee yuwa nao. Roti dogaano taa menaa mee
kaasee kaa aawegaakea ya?
9 Kuwa miyoo taa ukuwaandaa seta yuwa
kuwa ikii nekeeniino taa ye? Kuwa roti magu
idibii to kuwa Anii kabatagaa naadi kaama mée
lima ribu nusi naadi maamaa eebaa yakiyaama
kuwa ikii nekeeniino taa ye? Noomaata kaama
koga topa yuwa meeii naadi iduunee ayaa gaasi
ma wiya aweamaamea kuwa ikii gaabuu sepea
ye?

---

* **16:4** "Yunus wa me ukuwata peeta menaa mee too daamaa nekeenii" see aseta menaa mee ko Yunus waa doge damaa to yibaa taa unu wedo toogee seta see see Yesus mee miya unu wedo maga yiba ometa kaama aya andoo pootagi kaata see kuwa nekeensi naadi aseta menaa. **16:6** Luk 12:1 **16:9** Mat 14:17-21

10 Bedaa kuwa roti magu petoo to miya
Anii kabatagaa naadi mée empat ribu nomea.
Noomaata kaama koga topa yuwa iduunee ayaa
petoo miya awemaamea, se maa?†
11 Kuwa ragi yeeyee kaa ebea-ebea menaa
kuwa ikii gaamagaano taa ye? Roti dogaano taa
naadi kisega menaa se kiya 'Parisi kaa bagee
ma, Saduki kaa bagee ma kuwa gaai, okoo ragi
yeeyee agoo see bagee yoka' see menaa kuwa too
kisega" see asigi.
12 Mee kaama too okoo nekeenegea. 'O, mikee,
roti iyadoo pakayaayaa agiyoo kuwa gaai naadi
menaa se kiya Parisi kaa bagee ma, Saduki kaa
bagee ma okoo me mée tupiino menaa kuwa
koopoo yoka see kuwa nekeensi naadi ebea-ebea
menaa ii' see kuwa nekeenegea.

Petrus me "Yesus Aa ko Ogatamee me kawig-intaata Mée, Ebo Kristus mee" see aseta menaa
Mrk 8:27-30, Luk 9:18-21

13 Yesus peedoota Kaisarea Pilipi magaa kaa
peemaata kaama Wa me topenaa see bagee yuwa
paagoo asiino, "Mée me Mée Yogaa mee maamee
see gaageekea?" see asigi.
14 Okoo me asiino, "Mée noonaa me Aa ko uwo
mée yatukumeta mée Yohanes boomi mee see
kagaageekea, mée noonaa me idukaa nabi Elia
mee, mée noonaa me nabi Yeremia boota mee
yee, apanaa nabi bagee boota kuwa mée ena

† **16:10** "Roti koga topa yuwa iduunee ayaa petoo awemaamea, se maa?" see aseta menaa kuwa ko Yesus mee naano agiyoo maamaa eebaa agoo kiyaabuu taa see Mée yoka 'Naano agiyoo dogaano taa yaai' see kuwa se gaai naadi aseta menaa yuwa.
16:10 Mat 15:34-38

aya andoo peemi mee yee, see kagaageekea" see asegea.
15 Wa me asiino, "Kiya ikii gaayu ko Anii
maamee see nagaagea?" see asigi.
16 Simon Petrus me asiino, "Aa ko Ogatamee me
Aa ebo toowoose naadi kawigintaata Mée, Ebo
Kristus mee, toono too Mée Ogatamee Wayoopaa
mee" see asigi.
17 Yesus me asiino, "Daamaa, Simon, Yunus
yoopaa, ede nao. A me wegage kuwa mée me
kasegea menaa se kiya epoo to wodoo Neataagi
me aa kaipi kiyaagi menaa.
18 Ani me kasiino ko: Aa mee ko Petrus,
omaa to mokoo see see. Oma dagii da kaa
ee maataayaa mokoo Ni me bagee yuwa a
kaa kamaatagaapa.‡ Maataata wodoo Ni me
bagee yuwa kisee too pesee kiwoo taapea. Paa,
bogaano, kisee agiyoo kuwa me miya ikii daba,
peedi se kiekeasiyaa.
19 Ogatamee Wa too ebo mée eetotaaki too
mena ena too too mée yadaakomee siwoo taano
kuwa Ani me a kaa too kaekeasega, kunci a
paagoo kaekeasiyaa mokoo. Magaa da kaa a
me yadaakomee siyaa menaa kuwa ko epoo to
wodoo Ogatamee me yadaakomee seta menaa
doodoo too kaapa. Kuwa ko a me 'Kisee daamaa,
kisee pedeo' see yadaakomee siyaa menaa kuwa
ko Ogatamee me 'Kisee daamaa, kisee pedeo'
see yadaakomee seta menaa yuwa doodoo too
kaapa. Bedaa a me 'Kuwa mikee menaa, kuwa

16:16 Yoh 6:68-69 **16:17** Gal 1:11-12 ‡ **16:18** Yunani menaa kaa Petrus see ekaa ma, omaa to see ekaa ma ena keenda, ena keenda naadi kisee ekaa munta.

makapaa menaa' see yadaakomee siyaa menaa kuwa miya Ogatamee me 'Kuwa mikee menaa, kuwa makapaa menaa' see yadaakomee seta menaa yuwa doodoo too kaapa" see asigi.

20 Aseta kaama bedaa Wa me topenaa see bagee yuwa omaago ma asiino, "Mee ko Ebo Kristus mee see kuwa mée ena ma se naasii" see asigi.

Yesus me "Anii bogaata" see aseta menaa
Mrk 8:31–9:1, Luk 9:22-27

21 Mee kaama wodoo Yesus Waa poono etaa agoo naadi kaama Wa me topenaa see bagee yuwa asiino, "Anii Yerusalem magaa kaa poono gaano pedeo. Peemaata kaama Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma, imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo me Ni kaa ae-wae nasiyaayaa agiyoo kuwa maa-maa naukuwamaata kaama mée me nabooy-aatagea. Nabooyaata kaama wedaagoo to naa-goo Ogatamee me Anii aya andoo napeeyaatagi" see asigi.

22 Kiya Petrus me Yesus monaa eepeegi. Wa me ego-tago see kaa asiino, "Tuhan, kuwa agiyoo kuwa Ogatamee me kaabagaapeasiipi, A kaa se kadeeyaapi yoka kisee menaa se wegaai" see asigi.

23 Kiya Yesus ikigi pe-maataata kaama asiino, "Iblis, aa pooi. Anii taamege-taamege se nataai. A me gaage dimii kuwa Ogatamee me dimii se, mée me dimii too" see asigi.

16:19 Mat 18:18, Yoh 20:23

24 Kiyoo kaama Yesus Wa me topenaa see
bagee yuwa asiino, "Ni sekaataa nameeno see
dimii agoo see bagee kuwa ko okoo me gaata-
gaata yuwa too ede see dimii mee wisintaata
kaama piya boko ma doowoo see bagee kuwa too
Ni sekaataa namiyaa.
25 Kuwa ko okoo ekaato koogo daba toono
see naadi umiwoo, toowoo siyaa bagee kuwa
usiyaato ko umina pedeo kaatagea. Kiya okoo
ekaato ekegataata kaama Ni sekaataa namiyaa
bagee kuwa okoo booyaa miya okoo usiyaato ko
daamaa kaatagea.
26 Magaa da kaa agiyoo ou see gaawoo siyaa
bagee kuwa gaayu ko wa me agiyoo tabaa
da eebaa, magaa da kaa se-agiyoo, we-agiyoo
uduma epoo mée kiyaayaa miya kiya waa boota
kaama umina pedeo kaatagi see kuwa daamaa
ye? Waa umina pedeo kiyaata wodoo bedaa
daamaa nakiyaasi naadi maniino agiyoo ena ma
agoo ye?§
27 Mée Yogaa mee Wa me malaikat bagee
yuwa ma epo enaataa meetagea. Waa Nagamee
me pesee ma meetagi, Wa disii to ebo kaatagi.
Kuwa kaboo da Ogatamee me mée gakata okoo
me ukuwagee seta yuwa doodoo daamaa agiyoo
miya, pedeo agiyoo miya maniitagi.
28 Anii mikee kisiino ko: Nakaayoo topea

16:25 Yoh 12:25-26, Kis 20:24, Ibr 11:24-26 § **16:26** Agiyoo tabaa da eebaa agoo kiyaa miya waa daamaa se toowoo siyaayaa yoka wa me 'Ni me gaayaa-gaayaa yuwa too ede see dimii mee ekeata mée me nabooyaapea miya Yesus sekaataa poopa' see gaasi naadi aseta menaa. **16:27** Rom 2:6-8, 2Kor 5:10, Why 22:12

bagee yuwa noonaa bogaano taa kaa Mée Yogaa
mee ebo mée eetoono see naadi migi see kuwa
diitagea" see asigi.

17

Maga kutuu to kaa kaama Yesus epoo ena gakademaata menaa

Mrk 9:2-13, Luk 9:28-36

1 Unu bedimi omemaata Yesus me Wa me
topenaa see bagee Petrus ma, Yakobus ma,
waebee Yohanes ma, kuwa wedoo to okoo too
eepakadoota maga kutuu to kaa. Pakaamaata
kaama
2 deamaagea ko Yesus Waa epoo ena gakade-
maagi. Ebeyumaa da keno kusi-kusii da keenda,
Wa me dokaa da miya esee poodee wikiindaaka.
3 Taka ena Musa ma, nabi Elia ma wiya awee
da kaa keta kaama Yesus ma mena eewegagea.
4 Petrus me Yesus asiino, "Tuhan, inii nakaayoo
epo enaataa kiitoono daamaa yoka kisee Aa ede
kiyu ko anii nakaayoo ee peedi wedo kimaata-
gaanaka, Aa taano ena, Musa taano ena, Elia
taano ena" see asigi.
5 Kuwa menaa da wegataaki naaki taka ena
sinu yuwa, poodee wikiindaaka see sinuu okoo
dagii da kaa esee-takiinega. Sinu uwaa da yibaa
taa kaama mena wuu da yeegea. "Mee ko Ni me
esee epa see Yogaa. Anii Waa dimi wikii-wikiika.
Wa me menaa too yayeewoo taai" see wegagi.
6 Kuwa Wa me topenaa see bagee yuwa kuwa
menaa yuwa yaai naadi se gaata magaa da kaa
esee-gapumedaakea.

17:5 2Pet 1:17-18

7 Kiya Yesus meedoota okoo paagoo yagaa pe-
peneata kaama "Anoogii, se wedaai" see asigi.
8 Okoo deamaagea ko mée taa, Yesus Wa too.
9 Kuyee da kaa kaama esetaaki too Yesus me
pesee ma menaa asiino, "Ikii me deepea-deepea
yuwa kuwa mée se asii. Mée Yogaa mee boota
kaama aya andoo peeyaata kaama asii too mée
eewegaai" see asigi.
10 Wa me topenaa see bagee yuwa me asiino,
"Musa me menaa mée topetaa see bagee okoo me
'Nabi Elia mee keta meetagi' see wegawoo seta
menaa mee kaasee menaa?" see asegea.
11 Yesus me asiino, "Elia wa keta meemaata
kaama mée yuwa ipiipii taano see naadi tupi-
itagi, see wegawoo seta menaa kuwa mikee
menaa.
12 Kiya Ani me kisiino ko: Elia mee mikee
meemaami kiya mée me nekeeniino taa kemaata
okoo me gaata-gaata dimii kaa waa otoopa
taagea. Mée Yogaa mee miya mée me kisee
be kaa otoopa wisintagaapea see kuwa mikee
kisega" see asigi.
13 Mee kaama too Wa me topenaa see bagee
yuwa nekeenegea. 'O, mikee maa, Elia mee
meemaami mee ko uwo mée yatukumeta mée
Yohanes mee kaa menaa yoka' see nekeenegea.

Yesus me egaanaa ena paa yaabagaapeata menaa
Mrk 9:14-29, Luk 9:37-43

14 Yesus ma, Wa me topenaa see bagee wedoo
to ma okoo eseemaagi too ko mée eebaa topea.

17:10 Mal 4:5 **17:12** Mat 11:14

Mée ena Yesus paagoo mumo maga yaato esee-
ekeata asiino,
15 "Tuhan, Aa niyoopaa mee epa nagaai.
Waa boga-bogaa yago yogaa, deei-deei ebo.
Deemaayaa kaboo biyaa yiba peantaa, uwo yiba
miya eseantaa, kisee too koo segeeki.
16 A me topenaa see bagee yuwa paagoo
eepeepa kiya iyo, si yataa kiyaagea" see asigi.

17 Yesus me asiino, "Yaai, ikii mikee gaano
dimii taa see bagee, dimi koopoo see bagee
yuwa nao. Anii ikii ma eebaa kiiompa kiya Anii
bedaa unu magoo kisee too dimi apaanta ikii
ma kiiomegee taapa naa ya? Mee yogaa to mee
nadoomeei" see asigi.
18 Yogaa to eemeemaagea kaboo Yesus me
omaago ma "Paa aa pooi" see asigi naaki mee paa
da peega, gaayaa naaki yogaa to kaa deemaata
agiyoo yuwa taa keepeasigi.

19 Mée yuwa pe-seomegea kaboo Wa me tope-
naa see bagee yuwa okoo too toomuu taakea
kaboo okoo me Yesus asiino, "Inii me 'Paa pooi'
see asiyaa naaki se peega kuwa kaasee kaa naa
ya?" see asegea.
20 Wa me asiino, "Ikii me mikee gaano dimii
mee sikii taa kuwa me paa poono taa. Anii
mikee kisiino ko: Ikii Ogatamee mikee gaano
dimii mee peenaa too kiyaa miya ebo agiyoo
ukuwaaniyaayaa. Kuwa ko ikii me mikee gaano
dimii mee sesawi poo keepa peedi ena mee keta
kiyaa miya ikii me mee maga bagoo to 'Getadoota
woo maa kaa pakaanii' see asiyu ko woogeta
siyaayaa. Ikii me se ukuwamaayaa agiyoo ena

ma taa kiyaa.
21 [Ikii me yaabagaapii sedee sepea paa tomaa
mee gaayu ko sembahyang taano ma, naano
agiyoo tapoo toogee taano ma kuwa koo semaata
kaama too abagaapeasiyaa, see paa tomaa mee]"
see asigi.

Yesus me "Anii bogaata" see menaa wiyaagoo to ma aseta menaa
Mrk 9:30-32, Luk 9:43-45

22 Yesus me topenaa see bagee yuwa Galilea
wee kaa Wa paagoo aadee semaata Wa me asi-
ino, "Mée Yogaa mee omaago see bagee paagoo
yaekegatagaapea.
23 Yaekegataata kaama wugimagaapea kiya
wedaagoo to naagoo Ogatamee me aya andoo
peeyaatagi" see asigi naaki Wa me topenaa see
bagee yuwa dimi gaagaa ebo.

Ogatamee me ee kaa pajak kepee kuwa edaayaa ye naadi aseta menaa

24 Yesus mee Wa me topenaa see bagee
yuwa ma okoo Kapernaum magaa kaa peemaata
kaama kiyoo toomuu taaka too ko mée ena
Petrus paagoo meemaagi. Waa ko Ogatamee me
ee kaa pajak kepee yamasetaa see mée.* Wa me
Petrus asiino, "Ogatamee me ee kaa pajak kepee
kuwa ikii me Guru me edaayaa ye, se edaayaa
ye?" see asigi naaki

17:20 Mat 21:21, 1Kor 13:2 * **17:24** Ogatamee me ee kaa pajak kepee kuwa ko tahun gakata Israel bagee mée uduma Ogatamee me ee daamaa yadeetaa, yaipiipii taa see bagee kuwa maniino see naadi maagee seta kepee. **17:24** Kel 30:13, 38:26

25 "Mikee, edaayaa" asigi. Petrus ee kaa
peemaata kaama mena eewegaano taa kaboo
Yesus Wa me keta Petrus paagoo asiino, "Simon,
Ani me kaapaadiinaka, mee ko magaa to kaa
tookee eboo gaayu ko pajak kepee mee wa me
maamee taano kepee yamasiyaa? Waa ma tomaa
kaa bagee yuwa me kepee yamasiyaa ye, apanaa
tomaa kaa bagee yuwa me kepee too yamasiyaa
ye? Aa kaasee gaage?" see asigi naaki
26 Petrus me asiino, "Apanaa tomaa kaa bagee
kuwa me kepee too yamasiyaa" see asigi. Yesus
me asiino, "Mikee, Waa ma tomaa kaa bagee
yuwa okoo se edaayaa†
27 kiya inii mée se kagoo kisi yoka pajak kepee
kuwa naaedaai. Aa peedoota uwo pikuu da kaa
peemaata kaama kago magaai. Maataata kaama
doge petamanii kaapa mee mee ebeawee kitaa
pose kepee ena toopa. Mee kepee mee masegeeta
enaa taano pajak kepee naaedaai" see asigi.

18

Ebo bagee kuwa maamee kiyaa naadi apaadeeta menaa
Mrk 9:33-37, Luk 9:46-48

---

† **17:26** Idukaa bagee gaayu ko okoo ma tomaa kaa bagee yuwa paagoo pajak kepee se idimiyaa, okoo me oma takeata magaa kaa bagee yuwa paagoo too pajak kepee idimegee seta kemaata Yesus me kuwa menaa aseta. "Magaa to kaa tookee eboo waa ma tomaa kaa bagee pajak kepee se edaayaa" see mee mena nekeeniino yaato ko Yesus me topenaa see bagee kuwa okoo Ogatamee me bagee yoka Ogatamee me ee kaa pajak kepee kuwa se edaayaa see ebea-ebea menaa mee.

1 Kuwa kaboo da Yesus me topenaa see bagee
yuwa meedoota Wa paagoo asiino, "Ogatamee
Wa too ebo mée eetotaa see yoo kiyoo esee ebo
kiyaa bagee kuwa maamee naa kaata naa ya?"
see asegea.
2 Yesus me yoga peedi ena "Meei" asigi. Mee
yoga peedii to okoo yupii da kaa ekeata kaama
asiino,
3 "Anii mikee kisiino ko: Ikii ebo dimii, ebo
menaa ekeata yoga me dimii, yoga me menaa se
masiyu ko ikii taa ma taa Ogatamee Wa too ebo
mée eetotaa see yoo se kiseemiyaayaa.
4 See kemaata okoo ekaato dimi peedi ekeata
kaama mee yoga peedii to mee mokoo kiyaa
bagee kuwa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa
see yoo okoo esee ebo kiyaa.
5 Mee see see yoga peedii to Ni ekaa yiba
daamaa badaa maayaa bagee kuwa Anii miya
daamaa badaa namaayaa mokoo, see kuwa mi-
kee kisega."

Mée deebaa siyaa bagee yuwa gaamaasi naadi menaa
Mrk 9:42-48, Luk 17:1-2

6 "Yoga me dimii masiyaa bagee kuwa Anii
mikee nagaayaa bagee okoo mée waa ena too too
miya mée me deebaa naadi kaama waa pedeo
agiyoo ukuwayu ko mee deebaa sipi mée to yaai.
Waa kaakaa da taa ebo omaa gadeata maakaa
piku yiba tamekumiino daamaa.
7 Magaa da kaa mée pedeo kisi naadi deebaa
siyaa menaa eebaa. Mée deebaa see menaa

18:1 Luk 22:24-27 **18:3** Luk 18:17

weganaa naadi kaama mée me pedeo agiyoo maamaa ukuwaandaa siwoo taapa kuwa mikee kaapa kiya kuwa mée deebaa see menaa weganaa see bagee kuwa yaai, okoo umina pedeo kaatagea.

8 A me yagaa da me yee, a me badoo da me yee kuwa me pedeo agiyoo ukuwayu ko daageeta tameepeasii. Aa kisee too umiwoo, toowoo taa see yoo seemaano ko yagaa, bado enaato boota see seemaano miya daamaa. Kiya aa yagaa wiya ma, bado wiya ma se modeemaayaa see biyaa yiba katameamaatagi kuwa pedeo.*

9 Bedaa a me emaa mee me pedeo agiyoo ukuwayu ko bigimegeeta tameapeasii. Aa kisee too umiwoo, toowoo taa see yoo seemaano ko emaa keepa enaato taa see seemaano miya daamaa. Kiya aa emaa keepa ekea paaya neraka biyaa yiba katameamaatagi kuwa pedeo yoka."

Egata domba wodaa ena kaa ebea-ebea menaa Luk 15:3-7

10 "Kuwa yoga me dimii masiyaa bagee ena ma daba, peedi se ekeasii. Ani me kisiino ko: Okoo malaikat bagee agoo. Kuwa okoo me malaikat bagee yuwa epoo to wodoo Neataagi paagoo epo enaataa toogeekea yoka daamaa nekeenii.

11 [Mée Yogaa mee egata bagee yuwa daba daagimaa peeyaano see naadi meta yoka kisega.]

---

* **18:8** "A me yagaa, bado, kisee agiyoo kuwa me pedeo agiyoo ukuwayu ko daageeta tameai" see mee mena nekeeniino yaato ko yagaa, bado kuwa se kiya pedeo dimii, pedeo menaa kuwa ekeata kaama too Ogatamee paagoo daba peeyaa, see kuwa gaamaasi naadi ebea-ebea menaa mee. **18:8** Mat 5:29-30

12 Ni me kisiinaka menaa kuwa ikii kaasee
gaagea? Daamaa gaagaa taai. Mee ko mée
ena wa me domba wodaa eebaa, ogei me badoo
ena agoo kiya ena mee egayu ko waa kaasee
ukuwayaa? Woda eebaa yaato sembilan puluh
sembilan kuwa maga kutuu to kaa aii ekeata
egapi mee mee abaano see naadi peeyaa, se maa?
13 Anii mikee kisiino ko: Mee domba wodaa mee
deemaayu ko esee ede kiyaa. Wa me ede kiyaa
kuwa ko kuwa sembilan puluh sembilan egaano
taa yuwa kuwa kaa ede kiyaa see see se kiya mee
domba wodaa ena too too mee kaa too esee ede
kiyaa.
14 Mee mokoo miya epoo to wodoo Ikiitaagi
mee kuwa yoga me dimii masiyaa bagee yuwa
ena ma umina egaano kuwa Waa be."

Yesus mikee gaata bagee ekea wiya mena agoo see kaa menaa

15 Bedaa Wa me topenaa see bagee yuwa
paagoo asiino, "Anii mikee nagaayaa bagee ena
me pedeo kakiyaagi gaayu ko kuwa menaa da
wa paagoo ekea too daamaa koogo aawegaa
taai. Waa a me menaa da daamaa kayeeyu ko
mena taa keta kaama wodoo ekea daamaa dimii,
daamaa menaa kaa umiwoo, toowoo siyaa.
16 Kiya waa a me menaa se kayeeyu ko ekea
me menaa kiyeetaa, kideetaa see bagee mée ena,
wiya badaa maadoota wa paagoo bedaa daamaa
aawegaa taai, Ogatamee me menaa yiba kisee
bagee badaa magaai see ebeamaata see see.
17 Mena aawegaa semaata kaama mee mée
to kuwa bagee me menaa da miya si yayeeyu

18:15 Luk 17:3 **18:16** Ul 19:15

ko peedoota Anii mikee nagaayaa bagee uduma
paagoo eewegaai. Kuwa mikee nagaayaa bagee
okoo eebaa kuwa me menaa kuwa miya si
yayeeyu ko waa kisee yaekeasii. Mikee, waa ko
Ogatamee ewo see bagee mokoo, pajak kepee
yamasegee see bagee mokoo, waa kisee bagee
ena yoka yaekeasii.
18 Anii mikee kisiino ko: Magaa da kaa
ikii me mena ena too too yadaakomee siyaa
menaa kuwa ko epoo to wodoo Ogatamee me
yadaakomee seta menaa doodoo too kaapa.
Kuwa ko ikii me 'Kisee daamaa, kisee pedeo' see
yadaakomee siyaa menaa kuwa ko Ogatamee me
'Kisee daamaa, kisee pedeo' see yadaakomee seta
menaa yuwa doodoo too kaapa. Bedaa ikii me
'Kuwa mikee menaa, kuwa makapaa menaa' see
yadaakomee siyaa menaa kuwa miya Ogatamee
me 'Kuwa mikee menaa, kuwa makapaa menaa'
see yadaakomee seta menaa yuwa doodoo too
kaapa.
19 Bedaa Anii mikee kisiino ko: Magaa da kaa
kiyoo ikii mée wiya ena dimii, ena menaa kaa
'Kisee mée yaukuwaai, kisee mée yaukuwaai' see
asiyu ko mikee Neataagi me kiyiipi, kiukuwaapi.
20 Mikee, mée wiya yee, wedo yee okoo Ani
ekaa yiba kutuu taa siyaa yoo kiyoo Anii okoo
yupii da kaa eetuyaa" see asigi.

Mée epa se ekeasiyaa ebea-ebea menaa

21 Kiyoo kaama Petrus me Yesus asiino,
"Tuhan, Aa mikee kagaayaa bagee apanaa ena
me anii pedeo agiyoo naukuwayaabuu segee

18:18 Mat 16:19, Yoh 20:23

siyu ko mee mée to ani me kaagaa magoo naa
epa yaekeasiino gaano pedeo naa ya? Pedeo
agiyoo kaagaa petoo waa naa naukuwayaa kiyaa
miya ani me waa epa yaekeasiyaa ye, epa si
yaekeasiyaa ye?" see asigi.
22 Yesus me asiino "Taa, kaagaa petoo too epa
yaekeasiyaa see se kiya kaagaa bado bado see
petoo kiyaa miya epa yaekeasiyaa.
23 See kemaata Ogatamee Wa too ebo mée
eetuyaa kuwa ebea-ebea menaa ena mee ko
kisee: Magaa to kaa tookee eboo ena me wa
me agiyoo yaokagee see bagee okaayoo okoo kaa
agoo see bagee yuwa nakade-maneesi see dimii
agoo.
24 Kuwa okaayoo yuwa kadi-maniino see ka-
boo wa me agiyoo yaokagee see mée ena, wa
kaa okaayoo kepe eebaa, se egamaayaa. Waa
ma okaayoo agoo naadi mee eboo paagoo badaa
maageegea.
25 Waa kepe sikii taa, si yakademaayaa. Kepe
sikii taa naadi mee eboo me wa kaa tabogetaa see
bagee yuwa asiino, 'Mee mée to wa kaa okaayoo
yuwa nakade-maneesi yoka waa ma, wa me api,
yogaa yuwa ma, wa me agiyoo-pagiyoo yuwa
uduma pe-nadoogii' see asigi.†
26 Mee agiyoo yaokagee see mée mee moga
wa paagoo kagu maga kaa sebaata kaama asiino,
'Yaai, ebo bagee, anii kana, epeekaa deemagaapa

18:22 Luk 17:3-4 † **18:25** Idukaa bagee me ukuwata-ukuwata kuwa ko okaayoo yakadiino see kepee masiino see naadi okaayoo agoo see bagee yuwa apanaa bagee paagoo pe-doogee seta. Waa kisee hamba see bagee ena kiyaata kaama wodoo apanaa bagee me agiyoo aii yaukuwagee seta.

naagoo kakadiita yoka eto kiipaa koogo tooi' see asigi.
27 Mee eboo me waa epa nao naadi wa kaa okaayoo yuwa uduma yawisintaata daba peeyaagi.
28 Mee agiyoo yaokagee see mée to peedoota agiyoo yaokagee see mée apanaa ena paagoo, waa ma okaayoo agoo see mée to ma aadookea. Okaayoo peedi kiya mee mée to kaakaa da taa peneata omaago ma asiino, 'Ni me okaayoo nakadii' see asigi.
29 Mee mée to moga kagu maga kaa sebaata kaama asiino, 'Mée yogaa to, anii kana, epeekaa kakadiita yoka eto kiipaa koogo tooi' see asigi.
30 Kiya wa me si yayeeta kaama kagoo kaa mee mée to peneata digiyoo ee yiba nadogeamaasi naadi eepeegi. Eepeemaata kaama digiyoo ee yiba dogeamaagea. Mee mée to wa me okaayoo yuwa uduma yakadetagaatagi naagoo too daba peeyaayaa.
31 Wa me kuwa yaukuwagi yuwa agiyoo yaokagee see bagee apanaa yuwa me deeta kaama epa nao naadi mee magaa to kaa tookee eboo paagoo pe-eewegagea.
32 Mee eboo me kagoo kaa mee agiyoo yaokagee see mée to 'Badaa namaagii' asigi. Badaa maageegea kaboo wa me asiino, 'Yaai, aa dimi pedeo see mée. A me maamaa nasege mee me anii a me okaayoo uduma kaepa kaa kawisintaaga.
33 Ani me aa kaepa kepa kuwa see see a me miya aa ma epo enaataa ukuwagee see mée to mee epa kaano, daa ye?' see asigi.

34 Waa kagoo ebo kaa mee mée to digiyoo
ee yiba tameamaagi, wa me okaayoo yuwa
uduma mantaata kaama wodoo too waa daba
peeyaayaa, see koo siyaa" see asigi.
35 Yesus me mee ebea-ebea menaa da eewega-
maata kaama asiino, "Mee mokoo miya ikii
uduma, ikii esee dimi menaa da me Tuhan mikee
gaayaa bagee apanaa yuwa epa se ekeasiyu
ko epoo to wodoo Neataagi me miya kisee
kiukuwaatagi" see asigi.

19

1 Yesus kuwa menaa yuwa eewegamaata
kaama Galilea wee kaa kaama peedoota Yordan
dee kaa uwaasii yaato Yudea wee kaa.
2 Mée eebaa Wa sekaataa peegea. Peemaata
kaama ikiyoo yago bagee yuwa ikiyoo yataa
kiyaabuu seta.

Api ekeasiino kaa menaa
Mrk 10:1-12

3 Kuwa kaboo da Parisi kaa bagee yuwa
noonaa Wa paagoo meemaagea. Yesus me
koopoo see menaa wegasi naadi okoo me Waa
apaadiino, "Api ekeasiino gaayu ko api aii be kaa
ekeasiino kuwa naa dagu ye, daa ye?" see asegea.
4 Yesus me asiino, "Ogatamee me menaa ena
mee ko kisee: 'Petamanii mée tomaa ogaataata
Mée me paayogaa ma, api ma ogaataata' see
ebeamaata menaa mee ikii diino taa, ewo ye?
5 Mena ena miya topa, mee ko kisee: 'Kuwa me
kemaata paayogaa gakata waataagi ma, wabaayo

18:35 Mat 6:14-15, Yak 2:13 **19:4** Kej 1:27

ma kuwa ekeata kaama wa me goeyaa apii to
ma ekea bogaa má ena too too mokoo kiyaa,
kisee too umiwoo, toowoo siyaa' see menaa
ebeamaata.
6 Ekea bogaa keta kaama dimi ena-ena see se
kiya dimi ena too too see kiyaa. Kisee kemaata
Ogatamee me ena too too kiyaata agiyoo kuwa
mée me aapataga see se siyaai" see asigi.
7 Parisi kaa bagee me asiino, "Aapataga see
se siyaai see gaayu ko kaasee kaa Musa me
ebeamaata menaa yiba api ekeasiino ko api
ekeasiyaa ya? Wa me menaa mee ko kisee:
'Apimee ekeasiino see gaayu ko api ekeasiino
kapogee mee keta apimee ebea-maneeta kaama
ekeasiyaa' see menaa da ebeamaata" see asegea.
8 Yesus me asiino, "Musa me api ekeasiyaa
menaa mee ko ikii dimi pesee, se kitupimaayaa
bagee yuwa kemaata kaama api ekeasiino ko
ekeasiyaa, see menaa ebeamaata. Kiya peta-
manii mée tomaa ogaataata naagoo kaama kisee
api ekeasiino menaa mee taa.
9 Ani me kisiino ko: Paimee me apimee ekeata
kaama apanaa apii goeyu ko waa tobaaka taakee
mée to kiyaa. Apimee tobaaka sepa gaayu too
paimee me ekeasiyaa" see asigi.
10 Wa me topenaa see bagee yuwa me asiino,
"Paimee ma, apimee ma aapataga see dimii agoo
kiyaa naadi api se geano too daamaa" see asegea.
11 Yesus me asiino, "Mikee, mée eebaa api
tapoo kuwa kana, se toomaayaa. Api se goeyaa

19:5 Kej 2:24 **19:7** Ul 24:1-4, Mat 5:31 **19:9** Mat 5:32, Mrk 10:11-12, Luk 16:18, 1Kor 7:10-11

bagee mée eebaa taa, Ogatamee me pesee
kiyaata bagee yuwa too api tapoo toomaayaa.
12 Kuwa ko mée noonaa agoo keta yoo kaama
edo pedeo kaa api se goeyaa, mée noonaa
edo daapeata kaama api se goeyaa, bedaa mée
noonaa ko 'Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa
see Mée yoka Wa me agiyoo too yaukuwawoo,
umiwoo taapa' see dimii gaayaa bagee kuwa
miya api se goeyaa. Kuwa menaa masemaayaa
bagee yuwa daamaa masii" see asigi.

Yesus me yoga yuwa kaa yagaa yamaata menaa
Mrk 10:13-16, Luk 18:15-17

13 Kuwa kaboo da yoga peedi yuwa Yesus me
okoo kaa yagaa daamaa yamaataata kaama sem-
bahyang yaukuwasi naadi Wa paagoo eemegea.
Kiya Wa me topenaa see bagee yuwa me kuwa
bagee yuwa kagoo kaa "Yaai, kisee se" see asegea.
14 Yesus me asiino, "Kuwa yogaa yuwa Ni
paagoo daba misi yoka si yawasii. Okoo kuwa
see see yoga me dimii masetaa see bagee kuwa
okoo Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo
epo enaataa eetuyaa bagee yuwa yoka okoo Ni
paagoo miyaai" see asigi.
15 Yoga yuwa kaa yagaa yamaataata kaama
apanaa magaa kaa peeta.

Kepe yago bagee ena me Yesus apaadeeta menaa
Mrk 10:17-31, Luk 18:18-30

16 Egaa ena naagoo mée ena Yesus paagoo
meemaata kaama asiino, "Guru, anii iminoo

19:14 Mat 18:3

miya, iminoo miya kisee too toowoosi naadi daa-
maa ukuwayaa agiyoo naa maagiyoo ukuwayaa
naa ya?" see asigi.
17 Yesus me asiino, "Daamaa see agiyoo
maagiyoo naa see menaa mee kaasee kaa
nasege? Mikee daamaa see Mée mee ko
Ogatamee Wa too, kaama taa. Aa kisee too
umiwoo, toowoo taa see yaato seemaano ou see
dimii gaape ko Wa me menaa ipiipi yadeewoo
taai" see asigi.
18 Mee mée to me asiino, "Ogatamee me menaa
yiba mapea menaa naa ya?" see asigi. Yesus me
asiino, "Ikii mée se wugii, tobaaka se taai, oma
se masii, kobaakee menaa si yakobaai,
19 okonaka ebo ekeasii, bedaa aa ekaato miya
epa kiyaa see see apanaa bagee miya epa kaai,
see menaa kuwa" see asigi.
20 Mee egaanaa da me asiino, "Kuwa menaa
kuwa uduma anii daamaa ipiipi deewoo segeeka
yoka mee kaama amoo menaa naa agoo kiyaa ye
naadi kaapaadeeka" see asigi.
21 Yesus me asiino, "Kisee aa Ogatamee me
menaa uduma sikii, uduma daamaa yayeetaa see
mée kaano see dimii gaape ko a me agiyoo yuwa
uduma pe-doogeeta kaama masiipe kepee kuwa
daba bagee aii manii. Aa kisee ukuwamaata
kaama epoo to wodoo agiyoo yuwa kaagoo
kiyaata kaama kisee too masiwoo siyaa. A
me kepee kuwa uduma wudikomeeta kaama Ni
sekaataa nameei" see asigi.

19:18 Kel 20:13-16 **19:19** Kel 20:12, Im 19:18 **19:21** Mat 6:20, Luk 12:33-34

22 Kiya mee egaanaa da me kuwa menaa yeeta
kaama dimi nagimigi. Wa me agiyoo tabaa da
eebaa kemaata dimi gaagaa ebo kaa peegi.
23 Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa
asiino, "Anii mikee kisiino ko: Kepe yago bagee
kuwa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo
seemaano ko esee kana.
24 Bedaa Ani me kisiino ko: Unta wodaa mee
abi tokogoo da yibaa taa mikee pakaa-seomiyaa
kiya kepe yago bagee kuwa Ogatamee Wa too ebo
mée eetotaa see yoo seemaano ko kana" see asigi.
25 Wa me topenaa see bagee yuwa kuwa
menaa yeeta kaama esee dimi nagimaakee kaa
asiino, "Kepe yago bagee kuwa daba daagimaa
poono kana kiyu ko maamee naa daba daagimaa
peeyaa naa ya?" see asegea.*
26 Wa me okoo maamaa pe-deeta kaama asiino,
"Mée daba daagimaa poono mee ko mée me se
ukuwamaayaa agiyoo kiya Ogatamee Wa me too
uduma agiyoo uduma ukuwamaayaa see Mée
yoka" see asigi.
27 Petrus me asiino, "Inii me agiyoo-pagiyoo
uduma ekeata kaama A sekaataa metaake kuwa
Aa mée deege. Inii maagiyoo naa masiitage?" see
asigi.
28 Wa me okoo asiino, "Anii mikee kisiino ko:
Iminookaa Ogatamee uwoo to, magaa to gipii

* **19:25** "Kepe yago bagee kuwa daba daagimaa poono kana kiyu ko maamee daba daagimaa peeyaa?" see asegea menaa mee ko okoo me gaano, 'Kepe yago bagee okoo me agiyoo-pagiyoo eebaa kuwa ko Ogatamee me okoo kaa manta agiyoo yuwa kemaata Wa me ede kiyaa see bagee yoka okoo daba daagimaa peeyaa' see dimii gaata kaama asegea menaa kiya kisee taa.

kiyaatagi naagoo Mée Yogaa mee Wa me ebo animagaano yoo animaata ebo toowoo taatagi, diino esee ebo. Ikii Ni sekaataa bagee yuwa miya ebo animagaano yoo gaasi ma wiya animaata kaama Israel bagee mée apa gaasi ma wiya kuwa mena ena too too yadaakomee siwoo taatagea.

29 Eto ko okoo Ni sekaataa nameeno see naadi okoo me ee, okoo ma kenaa bagee yuwa, okon-aka, yogaanii yuwa, bugi, kisee ekeata bagee kuwa okoo me kuwa ekeata yuwa bedaa apanaa miya maamaa masegee taapea, bedaa iminoo miya, iminoo miya kisee too umiwoo, toowoo taatagea.

30 Kiya eto kiipaa ebo kiyaa bagee mée eebaa kuwa iminookaa yaato peedi kedaa taatagea, bedaa eto kiipaa peedi kiyaa bagee mée eebaa kuwa iminookaa yaato ebo kedaa taatagea" see asigi.

20

Anggur poo bugii yagayaa ebea-ebea menaa

1 Yesus me asiino, "Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa kuwa ebea-ebea menaa ena mee ko kisee: Bugi epoo mée waa esee pedeo komaa kaama wa me anggur poo bugii yayagaano bagee abaano see naadi peegi.

2 Deemaata kaama wa me okoo asiino, 'Egapii ena ko kepe ena-ena kiniipa yoka bugi pe-nayagaai' see asigi.

3 Keno eboo-taboo see kaboo bedaa waa bugi yayagaano bagee apanaa miya abaano see

---

19:28 Luk 22:28-30 **19:30** Mat 20:16, Luk 13:30

naadi peedoota agiyoo edaagee yoo pasar kaa
peemaagi too ko mée noonaa aii toomuu taakea.
4 Wa me asiino, 'Ikii miya ni me bugii pe-
nayagaai, ikii me ukuwaapea doodoo kiniipa
yoka' see asigi.
5 Okoo bugi kaa peegea. Keno mée mumoo to
kaa pakaamaagi see kaboo waa bedaa yumakaa
asigi-asigi pe-asigi. Bedaa keno ese-kotoonigi see
kaboo miya pe-asigi.
6 Bedaa uwaataa da peedoota mée topea yoo
peemaagi too ko mée noonaa aii toomuu taakea.
Wa me asiino, 'Ikii kaasee kaa kenaagoo egapii
aii toomuu taakea ya?' see asigi naaki
7 'Agiyoo naukuwaai see mée asiino bagee taa
kaa' see asegea. Wa me asiino, 'Kisee gaayu ko ni
me bugii pe-nayagaai' see asigi.

8 Sege menaa da bugi epoo mée me wa me
bugii yadiitoo taa see mée to asiino, 'Kuwa bugi
nayagapea bagee yuwa uduma mena naogaai.
Okoo uuto mepea bagee kuwa keta naedaai.
Kuwa edaamaata kaama keno ese-kotoonigi see
kaboo mepea bagee yuwa naedaai, kisee-kisee
petamanii mepea bagee yuwa kaa too' see asigi.
9 Okoo wodopasi uwaataa mepea bagee yuwa
kepe ena-ena masegea.
10 Mee doodoo, mee doodoo kepe masegea,
kisee too pedeo komaa kaama bugi yayagapea
bagee yuwa. Kuwa bagee yuwa me gaano, 'Inii
kepe ebo masiipea yoka' see gaagea kiya okoo
miya kepe ena-ena too masegea.
11 Okoo kepe maseta kaama bugi epoo mée
kagoo kegea.

12 Okoo me asiino, 'Kuwa uuto uwaataa mepea
bagee kuwa keno ena too too bugi kayagapea
kiya inii ko pedeo komaa kaama, kana ma tani
aweta peetaa sepe kiya okoo ma, inii ma endagii
see mée manege' see asegea.
13 Kiya bugi epoo mée me okoo waa ena
paagoo asiino, 'Mée yogaa to, nayeede. Anii
kadeebaa taano taa. Anii yumakaa "Egapii ena
gaayu ko kepe ena-ena see kiniipa" see kisiyaa
naaki a me "Daamaa" see nasege kuwa mikee, se
maa?
14 Mikee yoka a me bugi nayaataa to mokoo
da mee dogaai. Ani me aa kaneega see see anii
kuwa uuto mepea bagee miya kisee maneekee
ede.
15 Kuwa ni nekee agiyoo yoka ni me mée
maniyaa-maniyaa kuwa ni me gaayaa-gaayaa
doodoo too maniyaa, se maa? Anii kabu see
dimii taa, mée uduma maniino too see mée
kemaata nakagoo kegea ye?' see aseta, see kuwa"
see asigi.
16 Bedaa Yesus me asiino, "Mee mokoo miya eto
kiipaa ebo kiyaa bagee kuwa iminookaa yaato
peedi kedaa taatagea, bedaa eto kiipaa peedi
kiyaa bagee kuwa iminookaa yaato ebo kedaa
taatagea" see asigi.*

Yesus me "Anii bogaata" see menaa wedaagoo to ma aseta menaa
Mrk 10:32-34, Luk 18:31-34

---

* **20:16** "Eto kiipaa ebo kiyaa bagee yuwa" see mee mena nekeeniino yaato ko 'Anii apanaa bagee ma endagii see se' see gaayaa bagee kuwa, pedeo komaa kaama bugi yayaata bagee me gaayaa dimii kuwa ebea-ebea. **20:16** Mat 19:30, Luk 13:30

17 Yesus Waa Yerusalem magaa kaa pakataaki too eta mana kaa Wa me topenaa see bagee gaasi ma wiyaa to okoo too peenaa eepeanta kaama asiino,
18 "Ikii daamaa nayii. Inii Yerusalem magaa kaa pakataakea. Pakaamaata kaama wodoo Mée Yogaa mee imam ebo yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma okoo paagoo mée me yaekegatagaapea. Ekegataata kaama 'Waa bogaano gaano pedeo' see menaa yadaakumiipea.
19 Kiyoo kaama apanaa tomaa kaa bagee paagoo yaekegatagaapea. Okoo me wisineekee menaa wisineapea, pepeaduu me dakameamoo taapea. Dakameamoo semaata piya bokoo to kaa booyaapea kiya wedaagoo to naagoo Ogatamee me Waa aya andoo peeyaatagi" see asigi.

Yakobus ma, Yohanes ma okooto me yaidimeta menaa
Mrk 10:35-45

20 Kuwa kaboo da Zebedeus me apimee wa me yogaa Yakobus ma, Yohanes ma wiya Yesus paagoo eemega. Okooto wa me idimaano menaa ena agoo naadi kaama Yesus paagoo kagu maga kaa sebaata toga.
21 Yesus me asiino, "Aa maagiyoo naidimaano see mege?" see asigi naaki "A too ebo mée ee-toowoo siyaa yoo kiyoo kuwa ni me yogaa wiya kuwa miya Aa ma epo enaataa ebo toowoosi yoka A geboo da kaa ebo natuyaai. Ena mee A me dagi yagaa yaato naekeasii, ena mee eka yagaa yaato naekeasii, see menaa kuwa kasiino see naadi mega" see asega.

22 Yesus me okoo asiino, "Ikii me naidimegea
kuwa dimi ipiipi see gaamagaano taa kaa
naidimegea. Anii boodi abaano gaano pedeo,
boodi abaakee uwoo otaawee yiba kaama nuyaa
mokoo see see yoka Anii miya naapa mokoo ekea
miya nuyaa ye?" asigi naaki "Mikee, nuyaa" see
asegea.
23 Yesus me asiino, "Mikee, ekea miya naapea
kiya Ni me dagi yagaa yaato 'Aa', bedaa eka
yagaa yaato 'Waa' see asiyaa kuwa Ni me se
asiyaa. Neataagi me too kuwa asiitagi bagee
yuwa kiyoo ebo tuyaatagi keekee" see asigi.
24 Wa me topenaa see bagee apanaa gaasi yuwa
me kuwa kenaaya kaasee menaa idimegea naadi
kagoo kegea.
25 Yesus me Wa me topenaa see bagee yuwa
"Uduma meei" asigi. Wa me okoo asiino,
"Apanaa tomaa kaa bagee yuwa okoo me eboo
yuwa gaayu ko dimi mena pesee, okoo anii ebo
yoka naadi omaago ma ebo totaa see bagee
yuwa, see kuwa ikii miya ipi.
26 Okoo kisee bagee kiya ikii gaayu ko kisee
dimii se masii. Ikii yupii ebo kaano see dimii
gaayaa bagee kuwa ko ikii yupii daba bagee me
agiyoo aii yaukuwaai,
27 bedaa ikii yupii ekaa pege-pege see mée
kaano see dimii gaayaa bagee kuwa ko ikii me
kana see agiyoo aii kiokagee siyaa mée to mee
see see kaai.
28 Mée Yogaa mee miya kisee. Anii meta
mee ko 'Ni me agiyoo naukuwaai' see aseekee

20:22 Kis 12:1-2 **20:27** Mat 23:11, Luk 22:25-27

mée kaano see naadi se kiya 'Ni me kana see agiyoo naukuwaai' see yayeekee mée mokoo kaano see naadi meta. Kuwa ko Anii ekaato ekegataata mée kaa yaboogiino see naadi meta, bedaa mée eebaa okoo Ogatamee ma menaa kuwa yataa kiyaata daba daagimaa peeyaano see naadi meta" see asigi.

Emaa digiyoo see bagee wiya Yesus me emaa daamaa yakiyaata menaa
Mrk 10:46-52, Luk 18:35-43

29 Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma Yeriko magaa kaa kaama peetaaki too mée eebaa Wa sekaataa peegea.
30 Kuwa kaboo da taa eta geboo da kaa emaa digiyoo see bagee ekea wiya animaata totaakea. "Yesus mee amoo-segeki" see menaa yeeta kaama ekea ebo menaa-menaa kaa "Tuhan, Daud ma apaa kaa Mée Aa epa mée gaai, epa mée gaai" see aseamookea.
31 Kiyoo topea bagee yuwa me kagoo kaa "Ekea koogo tooi" asegea kiya ekea bedaa maamaa mena ogegea. "Tuhan, Daud ma apaa kaa Mée, epa mée gaai, epa mée gaai" see asegea.
32 Yesus mee kiyoo tuguunta kaama kuwa mée wiya asiino, "Ekea maagiyoo naidimegea?" asigi naaki
33 "Tuhan, enaa emaa diino keago see ede" see asegea.
34 Wa me epa kaa ekea emaa yuwa kaa yagaa yamaataagi naaki taka ena emaa awee keepeata kaama kisee ki Wa sekaataa peegea.

20:28 Yoh 10:14-15, Tit 2:14, Ibr 9:28, Why 5:9

21

Mée eebaa me Yesus mee ede ma, ede ma Yerusalem magaa kaa badaa maageeta menaa
Mrk 11:1-11, Luk 19:28-40, Yoh 12:12-19

1 Yesus ma, Wa me topenaa see bagee yuwa
ma okoo Yerusalem geboo da kaa magaa ena kaa
pakaamaayu, Zaitun Kutuu to kaa Betpage see
magaa kaa. Kiyoo pakaamaata kaama Yesus me
Wa me topenaa see bagee mée ekea wiya asiino,
2 "Peedoota nakaayoo doodoo magaa kaa
peemaata kaama keledai wodaa oka ena
opeemaata topa, pooduu to ma enaataa see
kuwa ekea diipea. Mee wodaa ope gokataata
kaama ekea paaya Ni paagoo nadoomeei.
3 Mena kisiyaa bagee agoo kepa ko 'Tuhan me
gaano pedeo yoka' see naasii. Okoo me 'Daamaa,
moga dogaai' see kisiipea yoka" see asigi.
4 Yesus me kuwa aseta menaa kuwa ko idukaa
Ogatamee me nabi bagee paagoo aseta menaa
kuwa uwa daasi naadi aseta, kuwa ko kisee:
5 "Sion magaa kaa bagee paagoo kisee naasii:
'Deeweei, ikii me Eboo mee ikii paagoo migi.
Waa dimi daba kaa keledai wodaa dagii da kaa
animaata migi,
keledai poodu to wodoo taa ikii paagoo migi' see
naasii" see menaa ebeamaata. *Zak 9:9*
6 Kuwa topenaa see bagee wiya Yesus me asigi
menaa da yaasiino see naadi peegea.
7 Peemaata kaama keledai wodaa okooto ma,
pooduu to ma doodoota Wa paagoo eemegea.
Okoo me dokaa yuwa keledai wodaa dagii da kaa
sekeetaata kaama wodaa da dagii da kaa Yesus
animaayu.

8 Yerusalem magaa kaa peegee see etaawee
mée eebaa okoo me tapaato dokaa yuwa beagee
naadi etaawee daamaa yasekeepegeekea, mée
noonaa me piya ukuu yuwa taageeta kaama
etaawee daamaa yamagapegeekea.
9 Okoo keta peetaakea bagee yuwa ma, uuto
peetaakea bagee yuwa ma kuwa ebo menaa-
menaa kaa "Hosana, Daud ma apaa kaa Mée mee
niiyaapaagee taai! Tuhan ekaa yadoopi Mée mee
migi yoka magiyaage! Hosana, Asii-sege see Mée
mee niiyaapaagee taai!" see wegapegeekea.*
10 Yesus mee Yerusalem magaa kaa pakaa-
maagi too ko kiyoo toogee see bagee yuwa dimi
oogea. "Mee maamee naa ya?" see asegea naaki
11 "Mee ko Nabi eboo Yesus mee, Galilea wee
kaa Nazaret magaa kaa Mée mee" see asegea.

Yesus me kepe masetaa see bagee yuwa Ogatamee me ee kaa kaama abagaapeata menaa
Mrk 11:15-19, Luk 19:45-48, Yoh 2:13-22

12 Kiyoo kaama Yesus peedoota Ogatamee me
ee kaa peemaata kaama ee geboo da kaa kiyoo
agiyoo pe-doogee taa see bagee uduma aba-
gakomeeyu.† Kepe aapeka taa see bagee yuwa
ma, poodee see bedoo pe-doogee taa see bagee
yuwa ma okoo me keagee yuwa yagepeepi-paapi
semaata eke.

---

* **21:9** "Tuhan ekaa yadoopi Mée" see menaa kuwa ko "Tuhan Wa me okaa da ebo menaa nawegasi naadi peeyaagi Mée mee" see menaa mee mokoo. **21:9** Mzm 118:26 † **21:12** Agiyoo pe-doogee taa see bagee kuwa ko Ogatamee paagoo kupi-maniino agiyoo pe-doogee taa see bagee yuwa. Kiyoo kepe masegee yoo se yoka naadi abagakomeeta.

13 Wa me okoo asiino, "Ogatamee me ebea-
maata menaa ena mee ko kisee: 'Ni me ee mee ko
sembahyang taa see ee see ekaa weewoo taapea'
see ebeamaata kiya ikii me ko oma masetaa see
bagee totaa see yoo mokoo yakiyaagea" see asigi.

14 Waa Ogatamee me ee geboo da kaa toomuu
taa siyaa naaki emaa digiyoo see bagee yuwa ma,
bado pedeo poono naka see bagee yuwa ma okoo
Wa paagoo megea. Wa me daamaa yakiyaabuu
taaki kemaata
15 kiyoo yoga tabaa da Yesus yaapaagee
senaakea menaa ko "Daud ma apaa kaa Mée,
kiiboo, magiyaage" senaakea. Kiya imam ebo
yuwa ma, Musa me menaa mée topetaa see
bagee yuwa ma kuwa kagoo kegea. Kuwa Wa
me dimi nagii-nagii agiyoo yuwa miya be, kuwa
Waa yaapaageekea menaa kuwa miya be.
16 Okoo me kagoo kaa Yesus asiino, "Yaai, kuwa
kaapaageekea menaa kuwa Aa yeege ye?" asegea
naaki "Ei, Anii yeega. Idukaa Ogatamee me
menaa yiba mena ena mee ko kisee: 'Yoga peedi
yuwa ma, ama kaa yogaa yuwa miya okoo me
Ogatamee Aa kaapaagee siyaa menaa kuwa A me
agoo kiyaage' see ebeamaata menaa kuwa ikii
diino taa, ewo ye?" see asigi.

17 Kuwa menaa asemaata kaama peedoota
Betania magaa kaa kiyoo pe-ometa.

Yesus me ara piya wodoo to kaa pedeo menaa yadootaata menaa
Mrk 11:12-14, 20-34

21:13 Yes 56:7, Yer 7:11 **21:16** Mzm 8:3

18 Omemaayu tokoma mee da pedeo tokomaa
da Yesus mee pakadoota Yerusalem magaa kaa
eta mana kaa naano agiyoo naadi kaa.
19 Deamaagi too ko eta geboo da kaa ara see
piyaa wodoo ena kiyoo agoo. Peedoota piya
manii da kaa peemaata deeyaa naaki poo taa,
iye too agoo. Wa me mee piya wodoo to asigi
menaa ko "Eto kaama wodoo poo ota ena ma se
ekaape" see asetaagi naaki taka ena kisee ki wii
keepeasega, iye yuwa denaagooga.
20 Wa me topenaa see bagee yuwa dimi nag-
imaakee kaa asiino, "Mee piyaa wodoo to taka
ena kiipaa ki iye denaagoota kaama wii kega
kuwa naa kaasee ukuwaanega naa ya?" see
asegea.
21 Yesus me asiino, "Anii mikee kisiino ko: Ikii
dimi wiya taa, mikee gaano dimii mee too kiyu
ko ikii miya kisee agiyoo ukuwaaniyaayaa. Ani
me mee ara piyaa wodoo to wii kiyaaga kuwa ikii
miya ukuwaaniyaayaa. Kiya mee too se. Ikii me
'Mee maga bagoo to mee bikimedoota maakaa
piku yiba tamekumii' see asiyaa kiyaa miya kisee
ukuwaaniyaayaa.
22 Ikii me sembahyang menaa kaa idimiyaa
agiyoo kuwa Tuhan mikee nao see gaakee kaa
idimiyu ko ikii mikee masiipea" see asigi.

Yesus me ukuwanaa seta agiyoo kuwa 'Maamee me Aa kaseta kaama ukuwanaa segeeke?' naadi aseta menaa

Mrk 11:27-33, Luk 20:1-8

21:21 Mat 17:20, 1Kor 13:2 **21:22** Yoh 15:7, 1Yoh 5:14-15

23 Yesus mee Ogatamee me ee kaa peemaata
kaama mée yuwa topetaaka too ko imam ebo
yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma okoo Wa
paagoo meemaagea. Okoo me asiino, "Yaai, A me
ukuwanaa see agiyoo kuwa ko maamee me 'Aa
kisee naukuwaai' see kaseta kaama ukuwanaa
segeeke? Maamee me Aa ebo kaekeata kaama
ukuwanaa segeeke?" see asegea.

24 Yesus me asiino, "Ani me miya ikii kiapaadee
taanaka. Ikii me miya Anii mena daamaa
nasegea kepa ko ikii me 'Maamee me kaseta
kaama A me kisee agiyoo ukuwanaa segeeke?'
see naapaadeekea menaa mee Anii miya daamaa
kisiipa.
25 Ni me kiapaadee see menaa mee ko kisee:
Uwo mée yatukumeta mée Yohanes mee gaayu
ko wa paagoo 'A me mée yuwa uwo natukumaai'
see menaa kuwa maamee me aseta menaa naa
ya? Epoo to wodoo kaama Ogatamee me aseta
menaa da ye? Aii mée me aseta menaa da
ye? Kaasee? Nasii" see asigi. Okoo too
koogo aawegaa taano, "Yaai, inii Waa kaasee
menaa asiipea? Inii me 'Epoo to wodoo kaama
Ogatamee me aseta menaa yoka' see asiyu ko
Yesus me mée asiipi menaa ko 'Mikee yoka ikii
kaasee kaa Yohanes me weganaa seta menaa
kuwa mikee nao see gaano taa ya?' see mée
asiipi.
26 Bedaa inii me 'Ogatamee me Yohanes aseta
menaa se, aii bagee me aseta menaa' see asiino
miya pedeo, mée yuwa me mée kagoo kaapea.
Okoo me 'Yohanes mee nabi bagee eboo yoka
ikii kaasee kisee pedeo menaa wa kaa yawegagea

ya?' see mée asiipea menaa kuwa inii weda yoka
kuwa asiino menaa wiya kuwa ekea paaya iyo"
see menaa kuwa aawegaakea.
27 Okoo me kuwa menaa aawegaa semaata
kaama Yesus asiino, "Yohanes paagoo maamee
me aseta menaa see kuwa inii ewo keekee" see
asegea. Yesus me asiino, "Ikii me daamaa nasiino
taa yoka Ani me miya ikii me 'Maamee me
Aa kaseta kaama A me kisee agiyoo ukuwanaa
segeeke?' see nasegea menaa kuwa se kisiipa"
see asigi.

Yoga wiya kaa ebea-ebea menaa

28 Bedaa Yesus me kuwa Yahudi kaa ebo-ebo
yuwa asiino, "Ni me kisiinaka menaa kuwa ikii
kaasee gaagea? Daamaa gaagaa taai. Mee ko
kisee: Mée ena waa paayogaa yogaa wiya agoo.
Nagamee me yoga yagamee asiino, 'Eto kenaagoo
aa anggur poo bugii pe-nayagaai' asigi naaki
29 'Be' asigi kiya kaama too dimi daamaata bugi
kaa peegi.
30 Bedaa nagamee me menaamee asiino, 'Eto
kenaagoo aa anggur poo bugii pe-nayagaai' asigi
naaki 'Daamaa, neataagi' see asigi kiya se peegi.
See kuwa.
31 Eto ko kuwa yogaa wiya kuwa kamee
me nagamee me menaa daamaa yayeeta pe-
ukuwagi? Ikii kaasee gaagea ya?" see asigi.‡

‡ **21:31** "Yagamee dimi daamaata bugi kaa peegi" see mee mena nekeeniino yaato ko dimi pedeo bagee yuwa okoo me pedeo dimii, pedeo menaa ekeata Yesus me menaa yayeetaa see kuwa ebea-ebea. Menaamee gaayu ko Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ebea-ebea. Okoo Ogatamee me menaa ipi kiya si yaukuwataa see bagee yuwa ebea-ebea.

Okoo me asiino, "Yagamee mee" see asegea. Yesus me asiino, "Anii mikee kisiino ko: Mee mokoo miya pajak kepee yamasegee see bagee ma, otoopa kepe masenaa see apii ma kisee bagee kuwa Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo okoo keta kiyoo seemaatagea yoka nekeenii.
32 Kuwa ko uwo mée yatukumeta mée Yohanes mee ikii paagoo umiino, toono kuwa topoo see etaa kiomeetagaano see naadi meta kiya ikii yayiino taa kemea. Kiya pajak kepee yamasegee see bagee ma, otoopa kepe masenaa see apii ma kisee bagee kuwa mikee nao see gaagea. Okoo mikee gaagea kuwa ikii miya deemea kiya ikii dimi daamaata kaama mikee nao see gaano taa" see asigi.

Bugi epoo mée kaa ebea-ebea menaa
Mrk 12:1-12, Luk 20:9-19

33 Yesus me asiino, "Ebea-ebea menaa ena miya yeeweedeei, mee ko kisee: Bugi epoo mée anggur poo bugii ena yaatayu. Yaataata kaama wagee uduma aanakitayu. Mee bugii kaa oma ena, ebo omaa masegeeta oma togaawee anggur poo tagimemaata uwo yuwa kitaa isisi naadi denemaata eke, bedaa bugii da diitoo taa see ee miya maatayu. Maataata kaama apanaa bagee me bugi nayaagee segeesi naadi yaekeata kaama apanaa magaa kaa peegi.
34 Maamaa omegee naadi kaama kuwa poo kapoo kega kaboo bugi epoo mée me wa paagoo agiyoo yaokagee see bagee yuwa asiino,

---

21:33 Yes 5:1-2

'Peedoota ni me bugii nayaagee see bagee yuwa
paagoo ni me see yuwa namasigii' see asigi.
35 Peedoota bugi kaa peemaagea naaki bugi
yayaagee see bagee yuwa me okoo peneata
kaama waa ena mee aii dakamegea, ena mee
wogeepeasegea, ena mee oma kamu me wogeep-
easegea.
36 Mee asii kaawaa ena ma wa me agiyoo
yaokagee see bagee eebaa peeyaagi kiya be-
daa petamanii yuwa ukuwata-ukuwata see see
ukuwagea.
37 Kaama too wa me yogaa to 'Pooi' asigi. Wa
me gaano, 'Niyoopaa yoka Wa me menaa kuwa
okoo me daamaa yayiipea' see gaata kaama
peeyaagi.
38 Kiya okoo me yogamee beesekaa kaama migi
see deeta kaama koogo aawegaa taano, 'Mee ko
yogamee. Nagamee me bugii da mee yogamee
me masiitagi yoka niiwogeepeasii, wa me bugii
da inii takeasiino ke' see aawegaakea.
39 Yogamee peneata wagee amoo yaato dogea-
maata kaama wogeepeasegea, see koo seta" see
asigi.
40 Yesus me kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa
asiino, "Mee bugi epoo mée metaki meedoota
bugi kaa meemaata kaama kuwa bugi yayaagee
see bagee yuwa kaa maagiyoo yaukuwaapi? Ikii
kaasee gaagea?" see asigi.
41 Okoo me asiino, "Kuwa dimi pedeo bagee
yoka mikee wogeepii naadi kaama mee bugii
da apanaa bagee me daamaa nayagageesi naadi

21:39 Ibr 13:11-13

yaekeasiipi. Poo daayaa kaboo wa me see yuwa okoo me daamaa maniipea" see asegea.

42 Yesus me asiino, "Ogatamee me ebeamaata menaa ena mee daamaa nekeenii. Mee ko kisee:
'Oma ee maataa see bagee yuwa me be kaa wisintaata tameepeata omaa mee ko
TUHAN me masegeeta kaama tuku omaa to mee daamaa pee-yaekeata.
Ekeata kaama inii me TUHAN, kiiboo nao naadi yaapaagee seta' *Mzm 118:22-23*
see ebeamaata menaa kuwa ikii diino taa, ewo ye?§

43 See kemaata Ani me kisiino ko: Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa see yoo ikii me komoo taa kaapa. Ogatamee me ikii me komoo yuwa apanaa tomaa kaa bagee yuwa me poo daamaa naekayaabuu siwoosi naadi maniipi.

44 [Mee pee-yaekeata omaa mee kaa okaayaa bagee yuwa daada-paada siyaa, bedaa mee omaa to me pe-dapimiyaa bagee yuwa miya tagiindaa siyaa]" see asigi.

45 Imam ebo yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma okoo kuwa ebea-ebea menaa yuwa yeemaata kaama okoo 'Wa me inii mée gaataata kaama mée asigi menaa ii' see kuwa nekeenegea.

46 Kagoo kaa Yesus peneasiino see dimii agoo kiya mée yuwa wedaagea. Mée yuwa me Yesus Waa nabi bagee ena see gaagea kemaata peneasiino kuwa wedaagea.

---

§ **21:42** Bugi epoo mée yoopaa patameepeata see see kuwa ee maataa see bagee me miya mee tuku omaa to mee be kaa tameepeata. Mee omaa mee ko Yesus ebea-ebea.

22

Api goeano naagoo naano agiyoo nuyaa ebea-ebea menaa
Luk 14:15-24

1 Bedaa Yesus me ebea-ebea menaa kaa kiyoo
bagee yuwa asiino,
2 "Ogatamee Wa too ebo mée eetuyaa kuwa
ko ebea-ebea menaa ena mokoo, mee ko kisee:
Magaa to kaa tookee eboo ena wa me yogaa
api goeano naagoo mée yuwa naano agiyoo epo
enaataa ede ma eenaano see naadi
3 wa me agiyoo yaokagee see bagee yuwa
paagoo asiino, 'Ikii peedoota anii miyoo taa
mona asenaa sema bagee yuwa paagoo kisee
pe-naasii: "Eto ko naano agiyoo naano ke meei
see kisigi" see pe-naasii' see asigi. Kuwa menaa
doodoota okoo paagoo yaasenaakea naaki be
kegea.
4 Bedaa mee eboo me wa me agiyoo yaokagee
see bagee apanaa yuwa asiino, 'Ikii peedoota
kuwa miyoo taa meei see asema bagee yuwa
kisee pe-naasii: "Naano agiyoo ipiipii semaagea.
Sapi wodaa yuwa ma, degaatoo yago wodaa
yuwa ma kuwa wugimaata kaama gapemaagea
yoka moga meei" see pe-naasii' see asigi.
5 Peedoota kuwa menaa yaasenaakea naaki
wisintaata okoo me ukuwataa see agiyoo yiba
seemegea. Waa ena bugi kaa peegi, noonaa
apanaa agiyoo ukuwaano see naadi peedaakea.
6 Okoo noonaa me kuwa pee-yaasenaakea
bagee yuwa peneata kopaa dakamemaata kaama
wogeepeasegea.

7 Mee eboo kagoo ebo. Wa me okaa yago
bagee yuwa me kuwa mée wogepea bagee yuwa
uduma wogeepeata kaama okoo me ee yuwa
biyaa yaiyaasegea.
8 Mee eboo me wa me agiyoo yaokagee see
bagee yuwa asiino, 'Naano agiyoo noogee yoo
ipiipii semaagea kiya kuwa miyoo taa meei see
asema menaa nawisintaata bagee kuwa anii ma
epo enaataa naano ko pedeo, be.*
9 Eto ko peedoota ebo etaawee kitaa aadee
taapea yuwa uduma "Naano agiyoo naano ke
meei" see niiasenaa taai' see asigi.
10 Okoo peedoota etaa da kaa aadookea bagee
yuwa uduma, dimi daamaa bagee miya, dimi
pedeo bagee miya uduma badaa maageeta kiyoo
kutuukea, mee ee kaa mée maamaa pudii.
11 Kuwa kaboo da mee eboo me mée yuwa
diino see naadi peedoota naano agiyoo noogee
yoo peemaata deamaagi too ko mée ena, api
goeano naagoo magaakee dokaa magaano taa
bagee ena tupi.†
12 Mee eboo me asiino, "Ei, mée yogaa to,
api goeano naagoo magaakee dokaa mee aa
magaano taa kaa kaasee seemege naa ya?" see

---

* **22:8** Kuwa miyoo taa meei see asema menaa wisintaata bagee kuwa ko Israel bagee yuwa okoo me idukaa nabi bagee yuwa me menaa yayiino be kaa noonaa patameepii seta, bedaa etokaa miya Ogatamee Yoopaa mee yayiino be kaa patamaapea, see kuwa ebea-ebea. † **22:11** Api goeano naagoo magaakee dokaa magayu too seemiyaa see mee mena nekeeniino yaato ko mée me pedeo dimii, pedeo menaa ekeata daamaa dimii, daamaa menaa doonaa, maanaa segee siyaa ebea-ebea.

asigi naaki waa koogo, mena taa.
13 Mee eboo me wa me agiyoo yaokagee see
bagee yuwa asiino, 'Mee mée mee yagaa bado
one gadimemaata maayoo kaa yaato digiyoo yiba
dogeamaai. Kiyoo ko yege ma, gaagaa ma too
totaa see yoo' see aseta, see kuwa" see asigi.
14 Bedaa Yesus me okoo asiino, "Mee mokoo
miya okoo mée eebaa paagoo 'Eto meei' see
asiyaa kiya Ogatamee me mée daamaa wigin-
taata yaato ko mée eebaa taa" see asigi.

Pajak kepee edaano kuwa edaakee daamaa ye, pedeo ye naadi apaadeeta menaa
Mrk 12:13-17, Luk 20:20-26

15 Kuwa wodoo Parisi kaa bagee yuwa kutuu
semaata Yesus deebaa taano see naadi aawegaa
taano, "Yesus me koopoo see menaa wegasi
naadi inii mapea menaa apaadeekee naa ya?" see
aawegaakea.
16 "Kisee-kisee apaadiino daamaa" see wega-
maata kaama pe-apaadiino bagee wiginegea.
Parisi kaa bagee me topetaa see bagee yuwa ma,
Herodes yaato bagee ma wiginegeeta kaama "Ikii
peedoota Yesus paagoo kisee-kisee niiapaadee
taai" see asegea. Okoo peedoota Yesus paagoo
asiino, "Aa ko dimi topoo see Mée to ii see
kagaage, bedaa Ogatamee me etaa yaato menaa
mée tupiino kuwa miya A me daamaa topoo
see menaa kaa too mée topetaa see Mée to ii
kagaage. A me mée tupiino kuwa mée me
kakagoo kiyaa miya mée tupiino too, bedaa ebo

22:12 Why 19:7-8, 22:14 **22:13** Mat 25:30, Why 22:14-15

bagee me menaa miya Aa weda taa kaa mikee
menaa too topenaa segeeke kuwa inii kaipi yoka
17 inii kaapaadee see menaa ena agoo. Mee ko
inii pajak kepee Kaisar maniino kuwa maneekee
daamaa ye, pedeo ye? Aa kaasee gaage? Mée
asii" see asegea.‡
18 Kiya okoo me pedeo dimii mee Wa me
nekeenta kaama asiino, "Yaai, ikii dimi daamaa
poga-poga see bagee yuwa, kaasee ikii me Anii
nadeebaa taano see naadi nasegea menaa naa
ya?
19 Pajak kepee edaano see naadi pose kepee
ena Anii nadeeyaai" see asigi. Doomaagea kaboo
20 Yesus me asiino, "Mee kepee mee kaa
maamee ebeyumaa da, maamee ekaa da ebea-
maata naa ya?" asigi naaki
21 "Kaisar mee" asegea. Yesus me asiino, "Kisee
gaayu ko Kaisar maniino agiyoo yuwa kuwa
Kaisar manii, bedaa Ogatamee maniino agiyoo
yuwa kuwa Ogatamee manii" see asigi.
22 Wa me asigi menaa da okoo dimi nagimegea.
Waa esee ipi yoka naadi peedaakea.

Boota bagee kuwa aya andoo pootagea ye, taa ye naadi apaadeeta menaa
Mrk 12:18-27, Luk 20:27-40

---

‡ **22:17** Yesus me "Kaisar paagoo pajak kepee maniino kuwa maneekee daamaa" see asiyu ko Yahudi bagee me kagoo kiyaa. Bedaa Wa me "Kaisar paagoo pajak kepee maniino kuwa maneekee pedeo" see asiyu ko Kaisar yaato bagee me kagoo kiyaa. Parisi kaa bagee me 'Mena ekea paaya Wa me kisee asiino iyo, mée eebaa me Waa kagoo kiyaa yoka' kisee gaata kaama Waa deebaa taano see naadi apaadee seta.

23 Bedaa mee naagoo miya Saduki kaa bagee
mée noonaa Yesus paagoo meemaagea. Okoo
me wegawoo see menaa ena mee ko kisee: "Mée
booyaa kuwa ko umina bogaakee, aya se andoo
peeyaa" see menaa wegawoo see.
24 Okoo me Yesus asiino, "Ei, Guru. Musa me
ebeamaata menaa ena mee ko kisee: 'Mée ena
yoga taa kaa booyu ko waa ma kenagaa ena me
mee api miyaa da goeano gaano pedeo. Peta-
manii booyaa mée me yoga yakabayaa mokoo
yakabasi yoka tuyaa mée me mee apii goeai' see
ebeamaata.
25 Kisee ebeamaata yoka mena ena kasiinake,
mee ko kisee: Okoo kenaa bagee okoo petoo.
Yagamee yagaaboo to api ena goegi. Waa yoga
taa kaboo boogi. Mee api miyaa da ipuugamee
me goegi.
26 Ipuugamee miya yoga taa kaboo boogi,
bedaa mabeimee miya kisee. Kisee too petaagoo
to amaadii to kaa too.
27 Kaama too apii to miya booga.
28 Eto inii kaapaadee taano ko kisee: Boota
bagee mikee aya andoo peeyu ko iminookaa
mée aya andoo peeyaa naagoo kuwa okoo kenaa
bagee petoo to kuwa mee apii to too goeta yoka
kamee me apii kaata naa ya?" see asegea.
29 Yesus me asiino, "Ikii ewo kaa naa-
paadeekea. Ikii Ogatamee me ebeamaata menaa
miya ewo, Wa me pesee kuwa miya se nekee-
negea.
30 Kuwa ko Ogatamee me boota bagee yuwa
aya andoo peeyaabuu taatagi naagoo api goeano

22:23 Kis 23:8 **22:24** Ul 25:5

miya taa, api mée maniino miya taa. Okoo epoo
to wodoo malaikat bagee mokoo kaatagea.
31 Boota bagee aya andoo peeyaa ii see kuwa
nekeeniino menaa agoo. Ikii diino taa, ewo ye?
32 Ogatamee me Musa paagoo aseta menaa
kuwa ko kisee: 'Anii ko Ogatamee, Abraham ma,
Isak ma, Yakub ma okoo me Eboo' see aseta.
Ogatamee Waa okoo me Eboo see wegayu ko
umina boota bagee kuwa kaa kisee se wegayaa,
aya tuyaa bagee kuwa kaa too see wegayaa" see
asigi.§
33 Kiyoo topea bagee yuwa Yesus me topeta
menaa kuwa ipi yaai naadi dimi nagimegea.

Mena tukuu to mee kamee naadi apaadeeta menaa
Mrk 12:28-34, Luk 10:25-28

34 Yesus me Saduki kaa bagee paagoo mena
taa kiyaagi see menaa kuwa doodoota Parisi
kaa bagee paagoo eewegagea naaki 'Yaai, inii
kaasee ukuwaapea, kaasee menaa wegaapea'
naadi kutuu semaagea. Mena aawegaa semaata
35 okoo mée ena, Musa me menaa mée topetaa
see bagee ena peedoota Yesus paagoo Waa ipi ye,
ewo ye naadi apaadee taano see naadi apaadiino,

---

§ **22:32** "Umina boota bagee kuwa kaa kisee se wegayaa" see menaa mee ko Abraham ma, Isak ma, Yakub ma okoo boota kaama wodoo aya toono taa naaki Ogatamee mee okoo me Eboo se kiyaa, Waa ebo se ekee siyaa yoka okoo boota kaama aya topea ii see kuwa nekeeniyaa. Kisee kemaata mée tomaa boota kaama aya andoo peeyaa ii see kuwa miya nekeeniyaa. **22:32** Kel 3:6

36 "Ei, Guru. Musa me ebeamaata menaa yiba
ebo menaa, mena tukuu to mee kamee naa ya?"
see asigi.
37 Yesus me asiino, "Mena ena mee ko kisee:
'A me Eboo TUHAN Ogatamee mee dimi menaa
da uduma me esee ou gaai, bedaa a me gaayaa
dimii yuwa uduma me miya Waa esee epa kaai'
see mee mena ena.
38 Mee menaa da esee ebo, kaama asii taa.
39 Bedaa mee mokoo miya wiyaagoo to menaa
mee ko kisee: 'Aa ekaato miya epa kiyaa see see
apanaa bagee miya epa kaai' see ebeamaata.*
40 Ogatamee me menaa yiba mena tukuu to ko
kuwa menaa wiya too. Kuwa ko Musa me menaa
yuwa miya, nabi bagee me menaa yuwa miya
manii to ko kuwa mena wiya kuwa too" see asigi.

Yesus me "Ebo Kristus mee kaasee Daud me asii-kaba-kaba seta bagee ena kiyaa?" see aseta menaa

Mrk 12:35-37, Luk 20:41-44

41 Parisi kaa bagee yuwa okoo kiyoo enaataa
kutuu semaata toomuu taakea kaboo Yesus me
okoo asiino,
42 "Idukaa kaama wegawoo seta Mée Ebo
Kristus mee ko maamee me asii-kaba-kaba seta
bagee kaa agoo kaatagi? Ikii kaasee gaagea?" see

22:37 Ul 6:5 * **22:39** "Apanaa bagee miya epa kaai" see menaa mee ko idukaa Ibrani menaa kaa "A gebo kaa bagee epa kaai" see ebeamaata. Gebo kaa bagee see wegayu ko Israel bagee apanaa yuwa. Kiya Yesus me topeta menaa kuwa gaayu ko Israel bagee yuwa too se kiya apanaa tomaa kaa bagee miya, aa ma yape kiyaa bagee kuwa miya okoo uduma aa ekaato daamaa deewooke mee see see okoo miya epa kaa daamaa agiyoo yaukuwaai naadi wegata menaa mee. **22:39** Im 19:18

asigi naaki "Mee gaayu ko Daud me asii-kaba-
kaba seta bagee kaa agoo kaatagi" see asegea.
43 Yesus me asiino, "Mikee kiya Ebo Kristus
mee Daud me Tuhan see ekaa weeta. Daud
waa Ogatamee me Roh mee ma enaataa kemaata
wegata. Tuhan see ekaa weeta mee kaasee kaa
ya? Daud me wegata menaa kuwa kisee:
44 'TUHAN me ni epoo Mée Tuhan mee paagoo
asiino,
"Aa Ni me dagi yagaa yaato animagaai, kisee
too
Aa ma yape kiyaa bagee yuwa kuwa Ani me
daba, peedi
kaekeata A me badoo da miyoo taa kaekeasi-
ita" see aseta' see menaa ebeamaata. *Mzm
110:1*
45 Daud me Ebo Kristus mee ko 'Ni epoo Mée
Tuhan mee' see wegata yoka Ebo Kristus mee
kaasee Daud me asii-kaba-kaba seta bagee ena
kiyaa?" see asigi.†
46 Kiyoo topea bagee me mena kamu ena ma
asiino taa. Mee naagoo kaama wodoo mée me
Waa apaadee taano wedaagea.

23

*Parisi kaa bagee ma, Musa me menaa mée
topetaa see bagee ma kuwa gaai naadi aseta*

† **22:45** Yahudi bagee me menaa ko 'Ebo Kristus mee kabata kaama ebo tootagi' see menaa kuwa wegawoo seta kiya kisee se. Idukaa Yesus kabaano taa miyoo Daud me Waa Tuhan see ekaa weeta kemaata Waa idukaa miya tota, Waa Ogatamee Yoopaa ii see kuwa nekeensi naadi aseta menaa. Waa mée me kabata yogaa naaki Daud me Waa Tuhan see ekaa mee se weeyaa.

menaa

Mrk 12:38-40, Luk 11:37-54, 20:45-47

1 Kiyoo kaama Yesus me kiyoo kutuukea bagee
yuwa ma, Wa me topenaa see bagee yuwa ma
okoo asiino,
2 "Musa me menaa mée topetaa see bagee
ma, Parisi kaa bagee ma kuwa okoo Musa me
ebeamaata menaa yuwa mée tupiwoosi naadi
wiginta bagee yoka
3 okoo me kisiyaa menaa uduma yayii. Kiya
okoo me ukuwaa-ukuwaa, poo-poo kuwa se
obeai. Okoo me 'Kisee niideewoo taai, kisee
niiukuwawoo taai' see wegagee siwoo siyaa kiya
mena me too wegataa see bagee, ukuwaano
yaato se ukuwataa see bagee yuwa yoka ikii gaai,
nekeenii.
4 Okoo me mée paagoo 'Kisee ukuwaai, kisee
ukuwaano gaano pedeo' see menaa-panaa kuwa
ukuwaano kana. Okoo me kuwa menaa-panaa
kuwa mée kaa yadootaata kaama mée yuwa ma
epo enaataa eeukuwaano be kegeekea.
5 Okoo me ukuwanaa, peenaa see agiyoo yuwa
uduma mée me nadeesi naadi too ukuwanaa,
peenaa segeekea. Kuwa ko Ogatamee me menaa
ebeamaata kapogee siki yuwa one kaa opeetagaa
naadi maanaa taano kuwa okoo me one gakee
kapo peedi see kuwa be, ebo see onee kaa
too maanaa siyaa.* Bedaa doka otoo to kaa
one opeekomee naadi maanaa taano kuwa miya

* **23:5** Ogatamee me menaa ebeamaata kapogee siki yuwa one kaa opeetagaa naadi maanaa taano kuwa ko mée noonaa etaguu to kaa maanaa seta, mée noonaa yagaa da kaa one gadeata maanaa seta.

okoo me katu see onee kuwa be, togoo see onee
kuwa too maanaa siyaa.
6 Ebo naagoo naano agiyoo nuyaa yoo miya
okoo woopasi ebo bagee me animaayu taa see
yoo kiyoo too animagaano ede, sembahyang
segee see ee yiba miya mée me nadeesi naadi
woopasi animaayu taa see yoo kiyoo too okoo
animagaano ede.
7 Bedaa okoo mée kutuu taa see yoo kiyoo
okoo peenaa siyaa kaboo mée me 'Epao, inii me
eboo' see naapaagee taano miya ede, 'Kiiboo, Ebo
Guru' see naekeasiino too kuwa miya ede see
bagee yuwa.

8 Okoo kisee bagee kiya ikii miya kisee se. Mée
me ikii 'Ebo Guru' see kiseekee se. Ikii me Ebo
Guru mee ena too too, bedaa ikii paaya uduma
ena doodoo, ikii Wa yiba ena kenaa bagee yoka
Ebo Guru see kiseekee se.
9 Bedaa ikii me magaa da kaa bagee paagoo
'Neataagi' see kuwa miya se asii. Ikiitaagi mee
ko ena too too, epoo to wodoo Ikiitaagi mee yoka
mée paagoo 'Neataagi' see aseekee se.
10 Bedaa mée me ikii 'Ni me eboo' see kiseekee
miya se. Ikii me Eboo ena too too, mee ko Ebo
Kristus mee.
11 Ikii yupii mikee ebo kiyaa bagee kuwa ko
okoo ekaato dimi peedi ekeata kaama ikii me
agiyoo aii kiokagee see bagee kuwa too mikee
ebo kiyaa.
12 Okoo ekaato ebo ekee taa see bagee kuwa
peedi kaatagea, bedaa okoo ekaato peedi ekee

23:5 Bil 15:38, Ul 6:8, Mat 6:1 **23:11** Mat 20:26-27, Luk 22:26

taa see bagee kuwa ebo kaatagea" see asigi.

13 Bedaa Yesus me asiino, "Ikii Musa me menaa
mée topetaa see bagee yuwa ma, Parisi kaa
bagee yuwa ma yaai. Ikii ipi poga-poga see
bagee yuwa too yoka pedeo kaatagea nao. Mée
yuwa okoo Ogatamee Wa too ebo mée eetotaa
see yoo seemaano kuwa ikii be kegea. Ikii kenee
to kaa yatakeata taamege-taamege taa see bagee
yuwa. Ikii miya keneawee se pakaaneekea,
bedaa pakaaniinaka ou see gaayaa bagee yuwa
miya ikii me taamege-taamege yasegeekea.
14 [Yaai, ikii dimi daamaa poga-poga see bagee
yuwa, api miyaa yuwa ikii me deebaa naadi
kaama okoo me ee yuwa oma yatakimiyaa bagee
yuwa, bedaa ikii mée me naapaageesi naadi
sembahyang siyaa yuwa togoo-togoo see too taa
see bagee yuwa. Ikii me kisee ukuwanaa see
bagee yuwa yoka ikii esee pedeo kaatagea.]

15 Ikii Musa me menaa mée topetaa see bagee
yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma yaai. Ikii
ipi poga-poga see bagee yuwa too yoka pedeo
kaatagea. Ikii mée ena waa naa ikii yaato
kiyaano see naadi uwoo to, magaa to peenaa,
nawenaa segee siyaa kiya ikii me waa dimi
pedeo see bagee yuwa too kiyaayaa. Mee ko
ikii neraka magaa kaa pedeo kaatagea kuwa
waa kaagaa wiyaagoo to ma mee asii esee pedeo
kaatagi see mee ikii me waa kisee kiyaayaa.

16 Yaai, ikii keta mée eepeetaa see kiya ikii

23:12 Luk 14:11, 18:14

emaa digiyoo see bagee mokoo.† Ikii me mée
tupiino menaa ena mee ko kisee: Mée waa ena
me wegaano ko 'Anii taa ma taa kisee ukuwaapa,
Ogatamee me ee mee yoka see menaa mee ma
enaataa wegaga yoka' see menaa kuwa wa me
wegayu ko wa me 'Anii kisee ukuwaapa' see
wegapi agiyoo mee se ukuwaano miya daamaa.
Kiya mée waa ena me wegaano, 'Ogatamee me
ee yiba emas kaa ukuwata agiyoo-pagiyoo yoka
see menaa mee ma enaataa wegaga yoka' see
menaa kuwa wa me wegayu ko wa me 'Anii kisee
ukuwaapa' see wegapi agiyoo mee se ukuwaano
ko daa. Ikii kisee menaa mée tupiwookea.
17 Yaai, ikii dimi taa, emaa digiyoo kiyaa bagee
yuwa mokoo. Emas kaa ukuwata agiyoo-pagiyoo
kuwa ebo agiyoo se kiya Ogatamee me ee mee
too ebo. Kuwa emas kaa agiyoo-pagiyoo kuwa
Ogatamee me ee yiba topa kuwa me ebo kiyaa.
Kuwa agiyoo kuwa Ogatamee me ee yiba toono
taa naaki aii agiyoo mokoo kiyaa yoka Ogatamee
me ee mee too ebo.
18 Bedaa ikii me mée tupiino menaa ena mee
ko kisee: Mée waa ena me wegaano, 'Anii taa ma
taa kisee ukuwaapa, Ogatamee paagoo agiyoo
kupi-manee taa see yoo yoka see menaa mee
ma enaataa wegaga yoka' see menaa kuwa wa
me wegayu ko wa me 'Anii kisee ukuwaapa' see
wegapi agiyoo mee se ukuwaano miya daamaa.

† **23:16** "Ikii keta mée eepeetaa see kiya ikii emaa digiyoo see bagee mokoo" see mee mena nekeeniino yaato ko okoo Ogatamee me menaa ewo kemaata okoo me mée topetaa see menaa kuwa miya koopoo yoka yeekee bagee yuwa miya ewo kedaa seta pedeo kiyaa naadi ebea-ebea menaa mee.

Kiya wa me 'Anii kupi-manee taa see yoo kiyoo kupi-manee taano agiyoo yoka see menaa mee ma enaataa wegaga yoka' see menaa kuwa wa me wegayu ko wa me 'Anii kisee ukuwaapa' see wegapi agiyoo mee se ukuwaano ko daa see menaa kuwa ikii me kisee mée topegeekea.

19 Ikii emaa digiyoo kiyaa bagee yuwa yaai. Ogatamee paagoo kupi-manee siyaa agiyoo kuwa ebo se kiya Ogatamee paagoo agiyoo kupi-manee taa see yoo mee ebo.

20 See kemaata mée waa ena me 'Ogatamee paagoo agiyoo kupi-manee taa see yoo yoka see menaa mee ma enaataa wegaga yoka taa ma taa ukuwaapa' see menaa wegayu ko kiyoo too se kiya kiyoo kupi-manee siyaa agiyoo kuwa ma enaataa wegayaa. Wa too, wa too see se.

21 Bedaa mée waa ena me 'Ogatamee me ee mee yoka see menaa mee wegaga yoka taa ma taa ukuwaapa' see menaa wegayu ko mee ee to too se kiya kiyoo tuyaa Mée Ogatamee ma enaataa wegayaa.

22 Bedaa mée waa ena me 'Epoo to wodoo yoka see menaa mee wegaga yoka' see wegayu ko epoo to wodoo too se kiya Ogatamee me ebo animaayaa yoo ma, kiyoo animaayaa Mée to ma enaataa wegayaa.

23 Ikii Musa me menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma yaai, ikii ipi poga-poga see bagee yuwa too yoka pedeo kaatagea nao. Ikii me agoo kiyaa agiyoo yuwa uduma gaaseagoo to mee Ogatamee paagoo manegee siyaa kiya Musa me menaa yiba yawegawoo, yaukuwawoo taano esee gaano pedeo

menaa kuwa ikii otoopa eke-bake segee siyaa.
Kuwa ko ikii ogei me poo, wedakamu, kisee
peedi-paadi agiyoo yuwa miya gaaseagoo to mee
dimi-dimi Ogatamee paagoo manegeekea kiya
Musa me menaa yiba ebo menaa yuwa kuwa
wisintagaa segeekea. Kuwa ko mée yupii da
taa mena mée yadaakomee siyaa yuwa topoo
see menaa kaa too mée yadaakumiino kuwa
ikii se ukuwageekea, bedaa mée epa kaano ma,
Ogatamee me menaa se daata yayeewoo taano
ma kuwa miya ikii ko taa see bagee yuwa.
Kuwa gaaseagoo to mee Ogatamee manegee
taano kuwa daamaa manegee taai kiya kuwa
ebo menaa yuwa, kuwa daamaa yayeewoo,
yaukuwawoo taano esee gaano pedeo see menaa
apanaa yuwa kuwa se gaabuu taai.
24 Yaai, ikii emaa digiyoo kiya ikii keta mée
eepeeyaa see bagee yuwa mokoo. Ikii otaawee
yiba uwo nuyaa kaboo sikinu-sikinu peedii
to dimi-dimi tameepeasiyaa kiya ikii me unta
wodaa nookomee siyaa mokoo.
25 Ikii Musa me menaa mée topetaa see bagee
yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma yaai, ikii
daamaa poga-poga see bagee yuwa too yoka
pedeo kaatagea nao. Otaawee tapaato yaato ikii
dimi-dimi uwo wetogetaa see. Ikii mee see see
miya ikii tapaato yaato dimi-dimi deegee see
bagee yuwa kiya ikii semoo yiba yaato daa see
agiyoo maamaa agoo. Ikii dimi omaago, kepe ou,
agiyoo ou see dimii kuwa miya maamaa pudii.
26 Yaai, ikii emaa digiyoo see bagee yuwa
nao. Otaawee semoo yiba yaato keta daamaa

23:23 Im 27:30

wetogeai, mee kaama too tapaato yaato miya
daamaa kiyaa.

27 Ikii Musa me menaa mée topetaa see bagee
yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma yaai, ikii
dimi daamaa poga-poga see bagee yuwa too yoka
pedeo kaatagea nao. Ikii ko mée ogo maayaa yoo
daamaa disi-disii siyaa mokoo. Tapaato yaato
deeyaa naaki poodee agiyoo daamaa widimeta,
daamaa dimi nagi see kiya semoo yiba yaato ko
mée boota metoo tagi, dabeta wunuu maamaa
pudii.
28 Mee mokoo miya mée me ikii tapaato yaato
kideeyaa naaki daamaa bagee yuwa keenda kiya
semoo yiba yaato pedeo dimii, pedeo menaa
maamaa pudii, mée deebaa see bagee yuwa too.

29 Ikii Musa me menaa mée topetaa see bagee
yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma yaai, ikii
dimi daamaa poga-poga see bagee yuwa too
yoka pedeo kaatagea nao. Idukaa nabi bagee
boota yuwa ma, Ogatamee me menaa yayeewoo
seta bagee boota yuwa ma kuwa ikii epa poga-
poga see dimii kaa okoo me ogo maagee yoo
daamaa oma kutumeeii naadi kaama dimi-dimi
asii-maga-maga siyaa. Ikii me wegayaa menaa
ko kisee:
30 'Idukaa bagee me nabi bagee yuwa wogeepii
seta kuwa pedeo. Inii idukaa okoo ma epo
enaataa toogee seta naaki inii okoo ma epo se
wugiyaa, okoo me too wugiyaa' see wegageekea
31 kiya kuwa makapaa menaa. Ikii miya nabi
bagee wugiino dimii agoo see bagee yuwa yoka
ikii okoo me yogaa yuwa mokoo.

32 See kemaata kuwa nabi bagee wogeepii
seta menaa kuwa ikii kaa miya maamaa eebaa
kesea yoka kuwa idukaa bagee yuwa me pedeo
ukuwata-ukuwata kuwa ikii miya ukuwawoo
taai.
33 Yaai, ikii otoogiyoo tabaa da, mée daakee
otoogiyoo me asii-kaba-kaba bagee yuwa. Ikii
biyaa piku yiba se peesi naadi ekaato daba
daagimaa peeyaano agiyoo ena agoo ye?
34 Kisee kemaata daamaa nayii. Nabi bagee
yuwa Anii ikii paagoo pooi see asiita, bedaa
ipi kiyaata bagee yuwa ma, mikee menaa ki-
topetaa see bagee yuwa miya kipeeyaabuu taata.
Kuwa bagee noonaa ikii me wogeepii taatagea,
noonaa piya bokoo to kaa ekeasiitagea, noonaa
sembahyang segee see ee yuwa yiba kaama
pepeaduu me dakameamoo taatagea, noonaa be
kaa maga ena kaa kaama maga ena kaa too kisee
too abaganaa, peenaa taatagea.
35 Ikii me kisee ukuwaatagea yoka idukaa
kaama kuwa pedeo taa see bagee wogeepii siwoo
seta kuwa uduma petamanii kaama eto too ikii
kaa too kaapa, ikii pedeo dogaapea. Petamanii
wugimaata mée mee ko dimi topoo see mée
Habel mee. Wodopasi wugimaata mée mee ko
Berekya yoopaa Zakaria mee. Waa Ogatamee me
ee to yupii, Ogatamee paagoo agiyoo kupi-manee
taa see yoo yaayupii da kaa kiyoo wogeta. Habel
ma, Zakaria ma kuwa yaayupi bagee uduma
wogeepii siwoo seta menaa kuwa uduma ikii kaa
too kaata.

23:33 Mat 3:7 **23:34** Mat 21:33-39 **23:35** Kej 4:8, 2Taw 24:20-22

36 Anii mikee kisiino ko: Kuwa wogeepii seta menaa kuwa uduma ikii etokaa tuyaa bagee yuwa kaa too kaata yoka daamaa nekeenii" see asigi.

Yesus me Yerusalem magaa mee epa nao naadi wegata menaa
Luk 13:34-35

37 Bedaa Yesus me wegaano, "Sooi, Yerusalem, Yerusalem, idukaa nabi bagee yuwa miya ikii me wogeepii siwoo seta, bedaa Ogatamee me ikii paagoo kimiyaata bagee yuwa miya oma kamu me wogeepii seta. Ayam poodu yuwa kidikaa da me dapimemaata kaama daamaa eetuyaa see see Ani me miya kisee maamaa ikii daamaa enaataa kikutumemagaano see dimii agoo kiya ikii me nabe kegeekea.

38 Kisee kemaata daamaa nekeenii: Eto kaama wodoo Ogatamee ikii ma enaataa se kiitoopi.

39 Mikee, Ani me kisiino ko Anii peeta kaama wodoo ikii se nadiipea, kisee too Anii bedaa meeta. Mee naagoo ko ikii me 'Tuhan ekaa yadoopi Mée mee migi yoka magiyaage!' see naapaagee taatagea" see wegagi.

Yesus me "Wodopasi yaato kisee ukuwaaniita, kisee ukuwaandaa taata" see aseta menaa

24

Pasal 24-25

1 Yesus mee Ogatamee me ee kaa kaama peetaaki too ko Wa me topenaa see bagee yuwa

---

23:39 Mzm 118:26

Wa paagoo meemaagea. Okoo Ogatamee me ee
mee ma, gebo kaa ee yuwa kuwa miya dimi
nagimaakee kaa asiino, "Tuhan, kuwa ee kuwa
deede" see asegea.
2 Kiya Yesus me asiino, "Kuwa ee yuwa kuwa
diino esee daamaa kiya Anii mikee kisiino ko:
Epeekaa kuwa uduma kabaapi-paapi taatagea,
oma ena ma wa me mokataata yoo kaama kisee
se ekeasiitagea, uduma pogadaa taata" see asigi.

Yesus peeta kaama bedaa wiyaagoo meeno taa kaboo ukuwaandaa taata menaa
Mrk 13:3-13, Luk 21:7-19

3 Kiyoo kaama Yesus peedoota Zaitun Kutuu to
kaa peemaata kaama animaata toomuu taaki too
ko Wa me topenaa see bagee yuwa okoo too Waa
ma mena eewegaano see naadi meemaagea. "A
me kuwa yumakaa mée eewegape menaa kuwa
maadee moga ukuwaaniita naa ya? Wodopasi
yaato Aa wiyaagoo meeno see kooke ii see
nekeeniyaa agiyoo kuwa maagiyoo ukuwaandaa
taata naa ya? Mée asii" see asegea.
4 Wa me asiino, "Mée deebaa see bagee agoo
kaata yoka daamaa nekeenii.
5 Anii poga-poga see bagee mée eebaa mee-
tagea. Okoo me Ani ekaa naweakee kaa 'Anii ko
Ebo Kristus yoka' see menaa weganaa naadi mée
eebaa deebaa siwoo taapea.
6 Kuwa kaboo da taa ko ikii yape menaa
ekaapa magaa kaa kaama miya yiipea, beesekaa
magaa kaa kaama miya yiipea kiya se wedaai.
Kuwa uduma mikee agoo kedaa siwoo taata kiya
wodopasi naagoo se.

7 Mée tomaa-tomaa yape aawogee senaa taa-
pea. Amokiyoo magaa kaa bagee me yamokiyoo
magaa kaa bagee ma yape aawogee taatagea.
Kiyoo-kiyoo naano agiyoo taa uwaa miya medaa
taata, maga pigii miya medaa taata.
8 Kisee yaai-yaai agiyoo yuwa eebaa kedaa
taata kiya kuwa uduma petamanii ukuwaandaa
taata yuwa too, api me yoga kabaano see naadi
boodi meege-meege siyaa mokoo.
9 Kuwa kaboo da mée me ikii kiwegee-wegee
taano ma, kiwugimagaano ma, kisee kiukuwasi
naadi kiekegatagaapea. Ikii Ni yaato bagee
kemaata mée tomaa uduma kibe kaatagea.
10 Kuwa kaboo da taa miya Ni sekaataa bagee
kuwa mée eebaa nawisintagaapea. Nawisintaata
aawegenee naadi kaama mée ena me mée ena
yaekegatagaapi, kisee aabe kaa aaekegatagaa
taapea.
11 Nabi poga-poga bagee eebaa agoo kedaa
naadi kaama mée eebaa deebaa senaa taapea.
12 Pedeo dimii, pedeo menaa eebaa agoo kedaa
naadi kaama mée eebaa okoo me mée epa dimii
kuwa taa kedaa taapa.
13 Kiya okoo makii taa, kisee too wodopasi
yaato toowoo siyaa bagee kuwa daba daagimaa
pootagea.
14 Etokaa doomega menaa kuwa naweganaa
siwoo taapea. Kuwa ko 'Ogatamee Wa too ebo
mée eetupi yoka' see menaa kuwa uwoo to,
magaa to mée tomaa yuwa uduma yeesi naadi
okoo paagoo wegakumiitagea. Wegakomeeta
kaama wodopasi naagoo kaata."

24:13 Mat 10:22, Yak 1:12

"Ae-wae siyaa agiyoo yuwa ma, Ebo Kristus poga-poga bagee yuwa ma kuwa agoo kaatagea" see aseta menaa
Mrk 13:14-23, Luk 21:20-24

15 "Esee pedeo see agiyoo eboo ena Ogatamee me ee yiba yiinaageeta totaaki see kuwa ikii diitagea. Kisee ukuwaaniita menaa kuwa idukaa nabi Daniel me wegawoo seta menaa yuwa. (Ikii eto kiipaa mee kapogee mee deetaakea bagee daamaa nekeenii.)*
16 Ikii me waa kisee kiyoo totaaki see deeta kaama Yudea wee kaa toogee see bagee kuwa moga oodoota kuye kaa pakadaa taai.
17 Yoo da kaa tuyaa bagee yuwa ee yiba agiyoo se masii, se gaata oogaai.
18 Bugi kaa tuyaa bagee yuwa miya doka, kisee ou agiyoo kuwa ee kaa pakaa-maseekee se.
19 Kisee yaai-yaai oodaa naadi kaama kadapoo yago apii yuwa ma, yoga baayee yiba kepaa apii yuwa ma kuwa sooi, yaai.
20 Ikii oogaapea kuwa ko dekaanta kiyaa naa-goo miya, Sabat naagoo miya se oosea naadi sembahyang taai.
21 Kuwa ukuwaandaa taata agiyoo kuwa ko apanaa agiyoo, yaai-yaai ebo, petamanii epoo to, magaa to ogaataata yoo kaama eto too miya ukuwaaniino taa agiyoo yuwa, bedaa kuwa wodoo taa epeekaa yaato miya kaagaa ena ma se ukuwaaniita agiyoo.

---

* **24:15** "Eto kiipaa mee kapogee mee deetaakea bagee" kuwa ko kuwa eto mee Matius kapogee yiba menaa kuwa deetaakea bagee yuwa. **24:15** Dan 9:27, 2Tes 2:3-4 **24:18** Luk 17:31-32 **24:21** Why 7:14

22 Ogatamee me Wa me wiginta bagee yuwa
epa nao naadi kuwa yaai-yaai, gaagaa siyaa
agiyoo kuwa mani yataa kiyaatagi. Maamaa
kisee too naaki mée ena ma se tuyaa.

23 Kuwa kaboo da mée me 'Deede, Ebo Kristus
mee nakaayoo tupi' see kisiyu ko emaa se wugii,
bedaa okoo me 'Waa amokiyoo tupi' see kisiyaa
miya wisintayu.

24 Ebo Kristus poga-poga bagee ma, nabi poga-
poga bagee ma kuwa agoo kaatagea yoka okoo
wisintagaai. Mée deebaa taano see naadi dimi
nagii-nagii agiyoo ukuwaaii taatagea. Ogatamee
me wiginta bagee yuwa miya deebaa sedee taano
see kiya iyo, se deebaa semaayaa.

25 Ipiipi dii. Kuwa agiyoo uduma ukuwaandaa
taano taa da kaa Ani me kisi-maneega yoka
daamaa nekeenii.

26 Mée me 'Ei, deede, ebo mee maga ugii da
kaa kiyoo Ebo Kristus mee tupi' see kisiyu ko pe-
si dii, bedaa okoo me 'Ei, waa ee yiba kitaa tupi'
see kisiyaa miya emaa se wugii.

27 Mée Yogaa mee meetagi naagoo ko bego-
bego apaa to deeyaa mokoo kaata. Bego-bego
apaa to awii yaato kaama masegeeta maga
kapii to kaa too seke-wasii peega see deeyaa
mokoo Mée Yogaa mee meetagi naagoo miya
mée uduma kisee Waa diitagea.

28 Bootaa da tuyaa yoo boota notaa see bedoo

yuwa kiyoo kutuu siyaa."†

Yesus meetagi naagoo ukuwaandaa taata menaa
Mrk 13:24-27, Luk 21:25-28

29 "Kuwa yaai-yaai, ebo gaagaa uwaa kuwa omekomeeta wodoo taa kisee ki kenoo to digiyoo aatakii taata, agoo to mee miya se wikiiniita, okadee yuwa epoo to kaa kaama kigimedaa taata, bedaa epoo to kaa pesee agiyoo yuwa miya maki-makaa naadi wodeda-peeda sedaa taata.

30 Kuwa kaboo da Mée Yogaa mee meenaki ii see kuwa nekeensi naadi agiyoo epoo to kaa agoo kaata. Uwoo to, magaa to mée tomaa-tomaa yuwa uduma kuwa agiyoo yuwa deeta kaama yegee taatagea. Mée Yogaa mee sinu dagii da taa migi see diitagea. Waa pesee, Waa asii-sege, Wa disii to esee ebo see diitagea.

31 Puusee too-too da ebo peeyaata kaama Wa me malaikat bagee yuwa 'Pooi' asiyaa naaki peedoota maga otoo to kaa kaama kisee too maga otoo to kaa too peenaa naadi Wa me daamaa wiginta bagee yuwa uduma enaataa yakutumeeii senaa taatagea."

---

† **24:28** "Bootaa da tuyaa yoo boota notaa see bedoo yuwa kiyoo kutuu siyaa" see mee mena nekeeniino yaato ko mena kegaa wiya agoo. Mena kegaa ena mee ko kuwa bedoo kutuu siyu ko bootaa da kiyoo mikee topa ii see kuwa awee da kaa nekeeniyaa. Mee mokoo miya Yesus meetagi naagoo mée me awee da kaa nekeeniitagea see ebea-ebea mee. Bedaa mena kegaa ena mee ko Yesus meetagi naagoo magaa da kaa yaai-yaai agiyoo eebaa kedaa taata see ebea-ebea mee. **24:28** Luk 17:37 **24:29** Yes 13:10, 34:4, Why 6:12-13 **24:30** Dan 7:13

Yesus wiyaagoo meeno see kooki ii see kuwa nekeensi naadi menaa
Mrk 13:28-31, Luk 21:29-33

32 "Eto ko ebea-ebea menaa ena yeeweei. Ara piyaa mee kagoo da iye mugumedaa naadi iye taki kega gaayu ko mikee, poo ekaano see kooka ii see kuwa ikii nekeeniyaa.
33 Mee mokoo miya kuwa kisega menaa yuwa uduma ukuwaandaa taaka see kuwa ikii deeyu ko monaa da mee katu, ukuwaaniino see kooka ii see kuwa ikii nekeeniitagea.‡
34 Anii mikee kisiino ko: Kuwa ukuwaandaa taata agiyoo kuwa uduma eto mee begaa kaa bagee yuwa bogaano taa da kaa diitagea.
35 Epoo to ma, magaa to ma kuwa taa kaata kiya Ni me menaa mee se taa kaata, kisee too iminoo miya, iminoo miya toota."

Monaa da mee ewo yoka daamaa diitoo taai naadi menaa
Mrk 13:32-37, Luk 17:26-30,34-36

36 "Monaa da mee ko mee naagoo, mee jam kaa see kuwa mée ena ma ewo. Malaikat bagee miya ewo, Ogatamee Yoopaa miya ewo, Nagamee Wa too ipi.
37 Mée Yogaa mee meetagi naagoo ko idukaa Nuh mee tota kaboo magaa da kaa bagee me ukuwanaa, peenaa siwoo segee seta see see iminookaa miya okoo kisee agiyoo daba ukuwataaka too meetagi.

---

‡ **24:33** "Monaa da mee katu, ukuwaaniino see kooka ii" see mee mena nekeeniino yaato ko mena kegaa ena ma agoo, mee ko "Waa meeno see kooki ii, kenee to kaa yiinaageeta totaaki yoka" see menaa mee. **24:37** Kej 6:5-8

38 Kuwa ko idukaa uwo ebo degaano taa kaboo
mée tomaa yuwa okoo naano agiyoo noogee,
api aamanee, api goegee, kisee daba ukuwawoo
segee seta, kisee too Nuh mee kapal see komaa
yiba seemeta yoo too.
39 Okoo me kisee kaapa, kisee kaapa see
kuwa okoo ewo kaa ebo uwoo me okoo uduma
dapimeta. Mée Yogaa mee meetagi naagoo miya
kisee kaata.
40 Mee naagoo mée ekea wiya bugi yagataaki
too ko mée ena mee badaa maageeyu, ena mee
kisee eke.
41 Api ekea wiya enaataa namo kupitaaka too
ko ena mee badaa maageeyu, ena mee kisee eke,
see kaata.
42 Kisee kaata yoka ikii ipiipi see diitoo siwoo
taai, ikii epoo Mée Tuhan mee meetagi naagoo
ikii ewo yoka.
43 Daamaa nekeenii: Oma masetaa see mée
daatooyiba yaato mee kenoo kaa, mee kenoo
kaa meepi see kuwa ee epoo mée ipi naaki waa
toomoo se umiyaa, ee se nakabasi naadi ipiipi
see diitoo siyaa.
44 Mee mokoo miya Mée Yogaa mee meetagi
mee ikii se nekeeniyaa kaboo meetagi yoka ikii
daamaa ipiipi diitoo siwoo taai."

Agiyoo yaokagee see bagee yuwa kaa ebea-ebea menaa
Luk 12:41-48

45 "Agiyoo yaokagee see bagee yuwa dimi
daamaa bagee gaayu ko waa kaasee mée? Mee

24:39 Kej 7:6-24 **24:44** Luk 12:39-40

ko wa me eboo me menaa uduma daamaa yayee-
woo see mée, waa dimi ipi kaa too yaukuwagee
see mée. Kisee mée to gaayu ko mee eboo me wa
paagoo asiino, 'Kuwa agiyoo yaokagee see bagee
apanaa yuwa kuwa a me daamaa nadiitoo taai,
bedaa naano agiyoo eewudiino kuwa miya a me
too' see asiyaa.
46 Mee eboo maga nawigeeta ee kaa meemaata
deeyaa naaki mee mée to me kuwa agiyoo
yuwa daamaa yaukuwataaki yoka mee mée to
daamaa, ede nao.
47 Anii mikee kisiino ko: Mee kaama wodoo wa
me agiyoo-pagiyoo uduma 'A me too nadeewoose
yoka' see asiyaa.
48 Agiyoo yaokagee see mée dimi pedeo gaayu
ko waa dimi yiba ni me eboo mee moga se meepi
yoka naadi kaama
49 kuwa agiyoo yaokagee see bagee apanaa
yuwa kopaa dakamegee taano ma, boomagaa see
uwoo noogee see bagee yuwa ma epo enaataa
eenoogee taano ma, kisee ukuwagee siyaa.
50 Wa me eboo meepi naagoo ewo yoka waa
miyaa naagoo
51 mee mée to kopaa dakamemaata kaama
dimi daamaa poga-poga naadi mée deebaa see
bagee yuwa dogeamaayaa yoo kiyoo dogea-
maapi. Kiyoo ko yege ma, gaagaa ma too totaa
see yoo."

25

Ukuyogaa gaasi kuwa noonaa dimi ipi, noonaa dimi ewo see kaa ebea-ebea menaa

1 "Iminookaa Ogatamee Wa too ebo mée ee-
toowoo taatagi naagoo mée me diitoo siwoo
siyaa ebea-ebea kuwa ko kisee: Api goeano naa-
goo ukuyogaa gaasi okoo pelita biyaa doodoota
api goeano yoo peemaata kaama api goeano mée
to diitoo siyaa.
2 Okoo idibi yaato dimi ewo, okoo idibi yaato
dimi ipi.
3 Dimi ewo idibii to kuwa pelita biyaa doopea
kiya biyaa uwoo eebaa dogaano taa.
4 Dimi ipi yuwa gaayu ko otaawee ma, biyaa
uwoo yuwa ma uduma sikii.
5 Api goeano see mée to meemagaano epee
naadi kaama kuwa ukuyogaa gaasii to okoo
uduma toomoo ontokaa peegea.
6 Daatooyiba yupigapi maanegea. "Anoogee-
weei, waa migi" see asegea.
7 Okoo anoogeeta pelita biyaa yuwa ipiipii
naadi kaama
8 dimi ewo see idibii to okoo me amo kuwa
dimi ipi see idibii to asiino, 'Inii me pelita
biyaa deega-deega taaka nao, ikii me biyaa uwoo
peenaa mée maniipea ye?' asegea naaki
9 'Iyo, inii uduma se sikii kaapa. Ikii peedoota
biyaa uwoo edaagee yoo pe-edaai' see asegea.
10 Kiya okoo pe-edaano see peegea kaboo
mee api goeano see mée to meemaagi. Kuwa
biyaa uwoo agoo see idibi yuwa mee mée to
ma api goeyaa ee yiba seemeta kaama kene
moneewaagea.
11 Kene munitaata wodoo kuwa dimi ewo idibii
to meemaata kaama asiino, 'Neataagi, apee kene
mée yakabatagaai, kene mée yakabatagaai' see

asegea.
12 Kiya wa me asiino, 'Anii mikee kisiino ko anii
ikii kiewo see bagee yuwa' see asiyaa, see kuwa"
see asigi.
13 Bedaa Yesus me asiino, "Kisee kiyaa naadi
ikii ipiipi see diitoo, umiwoo taai, mee naagoo,
mee jam kaa meepi see kuwa ikii ewo yoka" see
asigi.

Agiyoo yaokagee see bagee okoo wedo kaa ebea-ebea menaa
Luk 19:11-27

14 "Mee naagoo diitoo siwoo siyaa bagee kuwa
ebea-ebea menaa ena mee ko kisee: Mée ena
waa beesekaa magaa kaa poono taa kaboo wa
me agiyoo yaokagee see bagee yuwa 'Meei' asigi.
Okoo uduma meemaagea kaboo kepe okoo ena-
ena mantayu, kuwa ko iminookaa koga ma eebaa
mokoo namasisi naadi yaeke.
15 Okoo mée dimi ipi yuwa mee doodoo, mee
doodoo yawuditayu. Kuwa ko dimi ipi see mée
ebo kepee idibi mantayu. Kiyoo kaama dimi
ipi mokoo see mée ebo kepee wiya mantayu.
Wodopasi mée ebo kepee ena mantayu. Kepe
yawuditaata kaama waa apanaa magaa kaa
peegi.
16 Kepe idibi masipi mée me moga pe-doogeeta
kaama kepe koga idibii to ma yatabeasigi.
17 Kepe wiya masipi mée waa miya kisee kepe
koga wiya ma yatabeasigi.
18 Kiya kepe ena masipi mée mee ko peedoota
maga ekegamaata kaama wa me eboo me kepee
ena mee maga yiba yaboontaagi.

25:12 Luk 13:25-27

19 Maamaa omegee, toogee naadi kaama okoo
me eboo meemaagi. Kuwa kepee yuwa egaano
see naadi 'Meei' asigi.
20 Kepe idibi maseta mée wa me kepee gaasi
kuwa doodoota wa paagoo asiino, 'Neataagi, a
me ebo kepee idibii to naekeaseme kuwa eto
koga kepee idibi yaato ma kamasemaaga yoka
kuwa deede' see asigi.
21 Wa me eboo me asiino, 'Kiiboo, aa ko
dimi ipi, ni me agiyoo daamaa naokagee see
mée. Kuwa peedi agiyoo kuwa miya a me daa-
maa dimi-dimi naukuwagee segeeke see kadeega
yoka ni me apanaa ebo agiyoo kuwa miya a me
too nadeewoose naadi a kaa kaekeasiipa. Eto ko
aa anii ma epo enaataa ede ma, ede ma umiwoo,
toowoo taano yoka ni paagoo pakaanii' see asigi.
22 Kiyoo kaama kepe wiya maseta mée waa
miya meedoota wa paagoo asiino, 'Neataagi, a
me ebo kepee wiya naekeaseme kuwa eto koga
kepee wiya yaato ma kamasemaaga yoka kuwa
deede' see asigi.
23 Wa me eboo me asiino, 'Kiiboo, aa ko
dimi ipi, ni me agiyoo daamaa naokagee see
mée. Kuwa peedi agiyoo kuwa miya a me daa-
maa dimi-dimi naukuwagee segeeke see kadeega
yoka ni me apanaa ebo agiyoo kuwa miya a me
too nadeewoose naadi a kaa kaekeasiipa. Eto ko
aa anii ma epo enaataa ede ma, ede ma umiwoo,
toowoo taano yoka ni paagoo pakaanii' see asigi.
24 Bedaa kiyoo kaama kepe ena maseta mée
mee miya wa paagoo meemaata kaama asiino,
'Neataagi, aa dimi pesee see mée see kuwa anii

25:21 Luk 16:10

kaipi. Aa kepe se masemaayaa agiyoo kuwa
miya aa kepe masemaayaa. Kuwa ko a me
weeno taa agiyoo miya ota yadaakee, bedaa aa
poo keepa sigimaano taa agiyoo kuwa miya beo
yadogaakee, aa kisee koo taa see mée.
25 Kisee kemaata anii kaweda kaa a me kepee
maga yiba kaboonemaama. Eto ko a me kepee
mee topa yoka masii' see asigi.
26 Wa me eboo me asiino, 'Yaai, aa ko ni
me agiyoo dimi pedeo kaa naokagee see mée,
paayaa see mée. Anii weeno taa agiyoo miya ota
yadaakee, bedaa poo keepa sigimaano taa agiyoo
kuwa miya beo yadogaakee, kisee dimi pesee see
mée yoka see kuwa a me nadeege.
27 A me anii kisee mée see nadeeyu ko ni
me kaekeasema kepee mee aa bank kaa bagee
paagoo namagame naaki daamaa, anii epeekaa
masiyaa naagoo koga ma masiyaa yoka' see asigi.
28 Wa me gebo kaa bagee paagoo asiino, 'Mee
wa me kepee mee masegeeta kaama kepe gaasi
agoo see mée to namanii.
29 Kuwa ko agoo kiyaa bagee yuwa bedaa
noonaa ma masiipea. Okoo koga eebaa kedaa
taapea kiya taa kiyaa bagee yuwa okoo me
peenaa kiyaa yuwa miya yamasegeeyaa.
30 Mee mée to ni me menaa nayiino taa yoka
maayoo kaa digiyoo yiba yaato tameai. Kiyoo ko
yege ma, gaagaa ma too totaa see yoo' see kuwa
mee eboo me aseta menaa" see asigi.

Wodopasi naagoo mée wigintagaatagi menaa

25:29 Mat 13:12, Luk 8:18

31 "Mée Yogaa mee ebo mée eetoono see naadi
malaikat bagee yuwa ma uduma enaataa mee-
tagi. Mee naagoo Wa disii to ebo kaatagi. Wa me
ebo animaayaa yoo kaama ebo mée eetoowoo
taatagi, diino esee ebo kaatagi.
32 Magaa da kaa mée tomaa-tomaa yuwa
uduma Wa ikigii to kaa kutumeeii naadi kutuu
wiya ekeasiitagi, domba wodaa munitaa see
bagee me domba ma, kambing ma wigintaayaa
mokoo.
33 Domba kuwa Wa me dagi yagaa yaato
ekeasiitagi, bedaa kambing yuwa miya Wa me
eka yagaa yaato ekeasiitagi.
34 Kisee wuditaata kaama mee Eboo me kuwa
dagi yagaa yaato yuwa asiitagi menaa ko 'Kiiboo,
Neataagi me ede kiyaa bagee yuwa ikii Ogatamee
ebo mée eetuyaa yoo pakaaniweei. Anii idukaa
uwoo to, magaa to uduma ogaataata kaboo ikii
me tuyaa magaa mee kiipiipii semaata yoka
pakaaniweei.
35 Mee ko Anii naadi ketaaka too ikii naano
agiyoo neesekea, Anii uwo naadi ketaaka too
uwo neesekea, Anii meedaa, peenaaka too ikii
me ee yiba badaa namaasekea,
36 Anii doka taa kaboo ikii me doka neesekea,
Anii ikiyoo kusitaaka too ikii naiye-iyee sekea,
Anii digiyoo ee yiba totaaka too ikii nadeegee
sekea yoka pakaaniweei' see asiitagi.

37 Kuwa daamaa, dimi topoo see bagee yuwa
me asiitagea menaa ko 'Tuhan, Aa naadi ketaaka
too inii kadeeta kaama naano agiyoo kaneeseke
kuwa inii ewo, kame naagoo kaneeseke naa ya?
Aa uwo naadi ketaaka too inii kame naagoo uwo

kaneeseke?
38 Aa meedaa, peenaaka too inii kame naagoo
inii me ee yiba badaa kamaaseke? Aa doka taa
kaboo inii kame naagoo doka kaneeseke?
39 Aa ikiyoo kusitaaka too inii kame naagoo
kaiye-iyee seke? Aa digiyoo ee yiba totaaka
too inii kame naagoo kadeegee seke? Inii kisee
kadiino taa, se maa?' see asiitagea.
40 Mee Eboo me asiitagi menaa ko 'Anii mikee
kisiino ko: Ikii me kuwa esee daba bagee yuwa
kuwa Nii ma ena kenaa bagee yuwa mokoo naadi
kaama kisee agiyoo yaukuwagee sekea kuwa
Anii naukuwagee sekea mokoo yoka' see asiitagi.
41 Kiyoo kaama Wa me eka yagaa yaato
bagee yuwa miya asiitagi menaa ko 'Mba, pedeo
ayaa kidootaata bagee yuwa peeweei, se mod-
eemaayaa biyaa yiba pooi. Kiyoo ko Iblis ma,
wa me malaikat bagee yuwa ma okoo paaya
umiwoo, toowoosi naadi yaipiipii semaata yoo.
42 Mee ko Anii naadi ketaaka too ikii naano
agiyoo miya niino taa, Anii uwo naadi ketaaka
too ikii uwo miya niino taa.
43 Anii meedaa, peenaa seta kiya ikii me ee
yiba badaa namagaano taa, Anii doka taa kiya
ikii me doka niino taa, Anii ikiyoo kusitaaka
too ikii me naiye-iyee taano taa, bedaa Anii
digiyoo ee yiba totaaka too miya nadiino taa
yoka peeweei' see asiitagi.
44 Okoo me asiitagea menaa ko 'Tuhan, Aa
naadi kaa yee, uwo naadi kaa yee, meedaa,
peenaaka too yee, doka taa kaboo yee, ikiyoo
kusitaaki too yee, digiyoo ee yiba totaaki too yee,

25:42 Yak 2:15-17, 1Yoh 3:16-18

kisee Aa gaano pedeo kaa totaake kiya inii epa
kagaano taa see kuwa inii ewo, kame naagoo naa
ya?' see asiitagea.
45 Wa me asiitagi menaa ko 'Anii mikee kisiino
ko: Ikii me kuwa esee daba bagee yuwa kuwa
kisee agiyoo miya yaukuwaano taa kuwa Anii
miya naukuwaano taa mokoo yoka' see asiitagi.
46 Okoo boodi abaagee see yoo pootagea kiya
kuwa daamaa, dimi topoo see bagee kuwa
iminoo miya, iminoo miya kisee too toowoo
taatagea" see asigi.

26

Yesus patamaano see naadi koogo aawegaa seta menaa
Mrk 14:1-2, Luk 22:1-2, Yoh 11:45-53

1 Yesus me kuwa menaa yuwa wegamaata
kaama Wa me topenaa see bagee yuwa asiino,
2 "Unu wiya omemaata Paskah naapea naagoo
naapea see kuwa ikii ipi. Mée Yogaa mee piya
bokoo to kaa boosi naadi ekegatagaapea" see
asigi.
3 Kuwa kaboo da taa ko imam ebo yuwa ma,
Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma okoo Ebo Imam me
ee yiba kutuu semaagea. Ebo Imam ekaa da ko
Kayapas.
4 Okoo me "Yesus mee inii kaasee koogo
peneasiipea, kaasee patamaapea?" see menaa
kuwa aawegaakea.
5 "Kiya kiipaa se, mée yuwa uduma kagoo ebo
kaapea yoka Paskah noomaata kaama too Waa
peneasiino daamaa" see menaa aawegaakea.

25:46 Yoh 5:28-29

Wunu daamaa uwoo Yesus kaa yakabagekomeeta menaa
Mrk 14:3-9, Yoh 12:1-8

6 Betania magaa kaa mée ena ekaa da ko Simon
mee tupi. Waa idukaa kado kaa meanee see
agiyoo meanta mée to. Wa me ee kaa Yesus mee
toomuu taaki too ko
7 api ena meemaaga. Waa wunu daamaa
see uwoo, kepe edaano ebo see uwoo, oma
otaawee peedi ena yiba doopa. Yesus naano
agiyoo notaaki too ko Wa me mumoo to kaa
yakabagekomeega.
8 Yakabagekomeega naadi Wa me topenaa see
bagee yuwa kagoo kaa koogo aawegaa taano,
"Yaai, kaasee kaa aii peepuuka naa ya?
9 Kuwa uwoo kuwa pe-doogeeta kaama kepe
ebo masiyaa. Kuwa kepee kuwa daba bagee aii
maniino, daa ye?" see koogo aawegaakea.
10 Kiya okoo me aawegaakea menaa yuwa
Yesus Waa ipi keta kaama asiino, "Ikii me mee
apii mee kaasee kaa pedeo see yawegagea ya?
Wa me naukuwaga kuwa esee daamaa agiyoo.
11 Daba bagee gaayu ko ikii paagoo kisee too
kiiumiwoo, toowoo taapea kiya Anii ikii ma
enaataa eebaa se kiiumiipa.
12 Wa me nakoo sepa mee ko Anii ogo nam-
agaano taa kaboo naipiipii siyaa agiyoo mokoo
yoka pedeo see si yawegaai.*
13 Anii mikee kisiino ko: Ni me doomega

* **26:12** "Anii ogo namagaano taa kaboo naipiipii siyaa mokoo" see menaa mee ko Yahudi bagee me mée boota yuwa kaa mee see see uwoo yakabagekomeeta kaama ogo magaakee.

menaa kuwa uwoo to, magaa to kiyoo-kiyoo eewegakomeegea kaboo mee apii to me daamaa naukuwapa agiyoo mee miya eeweganaa taapea, bedaa asii yaato miya kuwa menaa neke-nekee siwoosi naadi yadoonaa taapea, see kuwa mikee kisega" see asigi.

Yudas me Yesus ekegatagaano see naadi aseta menaa
Mrk 14:10-11, Luk 22:3-6

14 Kiyoo kaama Yesus me topenaa see bagee gaasi ma wiya kuwa mée ena ekaa da ko Yudas Iskariot mee peedoota imam ebo yuwa paagoo peemaata kaama asiino,
15 "Kisee anii Yesus mee kiekegataaga kepa ko ikii me anii maagiyoo niipea ya?" see asigi naadi okoo kepe egamaata kaama amaamo manegea.
16 Mee kaama wodoo wa me 'Yesus mee yaekegatagaano kuwa kayoo daamaa, kayoo daamaa?' see gaawooki.

Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa ma epo enaataa Paskah eenota menaa
Mrk 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Yoh 13:21-30

17 Yesus me topenaa see bagee yuwa peedoota Wa paagoo asiino, "Paskah kaa agiyoo naano yoo kayoo naa ipiipii taano daamaa naa ya?" see asegea. Mee naagoo ko ragi yeeyee ma aatabi taano taa see roti kuwa unu petoo noogee siyaa yiba petamanii naagoo.
18 Yesus me asiino, "Peedoota kota kaa mée ena paagoo kisee naasii: 'Guru me kasiino, "Anii bogaano monaa katu keegooga yoka a me ee yiba kiyoo kaama Ni me topenaa see bagee yuwa ma

inii epo enaataa Paskah kaa agiyoo eenaape" see
kasigi' see pe-naasii" see asigi.
19 Okoo peedoota kota kaa peemaata kaama
Wa me aseta-aseta pee-yaasegea. Yaasemaata
kaama Paskah kaa agiyoo uduma daamaa eeipi-
ipii semaagea.
20 Digiyoo takiinega see kaboo Yesus Wa me
topenaa see bagee gaasi ma wiyaa to ma epo
enaataa naano see naadi animaayu.
21 Okoo notaaki too Yesus me asiino, "Anii mi-
kee kisiino ko: Ikii mée ena me Anii naekegata-
gaapi" see asigi.
22 Okoo dimi nagimeamookea, gaagaa ebo.
Okoo uduma mée ena-ena me Waa asiino, "Sooi,
Tuhan, anii ye, ani me ye?" see asegea.
23 Yesus me asiino, "Roti ponee to mee otaawee
yiba Anii ma enaataa tukume-nootaaki mée to
wa me Anii naekegatagaapi.
24 Mée Yogaa mee mikee Ogatamee me menaa
yiba ebeamaata see see bogaapi kiya Waa
ekegatagaapi mée mee esee pedeo kaapi. Mee
mée mee kabaano taa naaki daamaa" see asigi.
25 Aseta kaama wudikaa ekegatagaapi mée
Yudas me asiino, "Ei, Guru, ani me ye?" asigi.
Yesus me asiino, "A me wegage kuwa" see asigi.

Perjamuan roti ma, uwo ma nota menaa
Mrk 14:22-26, Luk 22:15-20, 1Kor 11:23-25

26 Okoo epo notaaki too Yesus mee roti
masegeeta kaama Ogatamee paagoo kiiboo,
paamee see menaa asigi. Roti kabatagaa naadi

26:23 Mzm 41:10

kaama Wa me topenaa see bagee yuwa goo-
maneeyu. "Mee ko Ni me maa to. Masegeeta
nuweei" see asigi.
27 Kiyoo kaama anggur poo uwoo otaawee
da masegeeyu naadi Ogatamee paagoo kiiboo,
paamee see menaa aseta kaama otaawee da okoo
goo-maneeyu. "Ikii uduma nuweei.
28 Mee ko Ni me tadaa uwoo. Mée yuwa ma,
Ogatamee ma, Wa me aseta menaa ma kuwa
uduma enaataa aagadimisi naadi yapeeyaapa
tadaa, mée eebaa okoo me pedeo yuwa epa
yaekeasi naadi yakabageapa tadaa mee.
29 Ani me kisiino ko: Eto kenaagoo kaama
wodoo Anii anggur poo uwoo se naapa, Neataagi
Wa too ebo mée eetoowoo taatagi naagoo too
Anii bedaa gipii see anggur poo uwoo ikii ma epo
enaataa naatagea" see asigi.
30 Kiyoo kaama okoo Ogatamee yaapaagee
see kaa yaayaa see menaa ena yaayaa semaata
Zaitun Kutuu to kaa peegea.

Yesus me Petrus "Aa weda kaa ewo poga-poga nataape" see aseta menaa

Mrk 14:27-31, Luk 22:31-34, Yoh 13:36-38

31 Kiyoo kaama Yesus me okoo asiino, "Eto
mee digiyoo yiba ikii uduma maki-makaa naadi
Anii naekeata oodaa taapea, idukaa Ogatamee
me menaa yiba ebeamaata see see, mee ko kisee:

'Domba munitaa see mée mee Ani me wugima-
gaapa,

26:28 Kel 24:8, Ibr 8:8-13

wugimaata kaama domba wodaa yuwa ena
kitaa peega, ena kitaa peega sedaa taapea'
Zak 13:7
see menaa ebeamaata.
32 Kisee kaapa kiya Anii aya andoo peeta
kaama Ani keta Galilea wee kaa poota, ikii uuto"
see asigi.
33 Petrus me asiino, "Okoo uduma weda kaa A
too kaekeata poopea miya anii Aa se kaekeasiipa"
see asigi.
34 Kiya Yesus me waa asiino, "Anii mikee
kasiino ko: Eto mee digiyoo yiba aa kaagaa
wedo mée paagoo ewo poga-poga nataape. A me
kisee naekeata kaama ayam ena menaa taapi"
see asigi.
35 Petrus me asiino, "Anii Aa ma enaataa
bogaapea miya daamaa, anii mée paagoo ewo
poga-poga see se kakoo taapa yoka" see asigi.
Apanaa yuwa me "Anii miya kisee, anii miya
kisee" see wegagea.

Getsemani bugii da kaa Yesus me sembahyang seta menaa
Mrk 14:32-42, Luk 22:39-46

36 Yesus mee Wa me topenaa see bagee yuwa
ma peedoota maga ena kaa ekaa da ko Get-
semani magaa kaa peemaata kaama Wa me
okoo asiino, "Ikii nakaayoo animaata niitooi, Anii
woo kaa naa kaa sembahyang taano see naadi
pakaanaka" see asigi.
37 Petrus ma, Zebedeus me yogaa wiya ma
kuwa okoo too Yesus me badaa maadoota amo

26:32 Mat 28:16

kaa naa kaa eepeemaata kaama Waa gaagaa ebo
naadi dimi nagimeamooki.
38 Wa me okoo wedo asiino, "Sooi, Anii esee
gaagaa ebo, booyaa mokoo. Ikii miya nakaayoo
Anii ma epo enaataa ipiipi niidiitoo taai" see
asigi.
39 Waa pakadoota woo kaa naa kaa kisee ki ma-
gaa da kaa esee-gapuunta kaama sembahyang
menaa ko "Neataagi, A me miya daamaa ede
gaayu ko kuwa Ni me boodi abaapa kuwa se
naekeasii see kasega kiya Ni me gaayaa dimii too
se kiya A me gaata-gaata dimii too" see asigi.
40 Sembahyang semaata esedoota Wa me tope-
naa see bagee wedoo to paagoo eseemaagi too ko
okoo toomoo ompea. Wa me Petrus asiino, "Ikii
peenaa kuwa miya Anii ma epo enaataa niidiitoo
taano kana kegea ye?
41 Ikii kigaadee siyaa kaboo pedeo dimii,
pedeo menaa wisintaasea naadi ikii ipiipi see
diitoo taai, sembahyang taai. Ikii me 'Kisee
ukuwaanaka' see gaayaa dimii agoo kiya má
yaato ko dabaa" see asigi.†
42 Yesus Waa bedaa wiyaagoo to ma pakadoota
woo kaa naa kaa Wa me sembahyang menaa mee
ko "Neataagi, kuwa Anii boodi abaapa kuwa Aa
boodi abaano too daamaa see nagaayu ko koosi,
A me gaata-gaata too yoka" see asigi.

---

† **26:41** "Má yaato dabaa" see aseta menaa mee ko inii pedeo ukuwasi naadi mée gaadee siyaa kaboo inii ipiipi nekeenta maamaa diitoo, maamaa sembahyang taano kuwa ukuwaano gaano pedeo. Taa gaayu ko toomoo umiyaa mokoo see see kiyaa naadi aseta menaa.

43 Sembahyang semaata kaama esedoota Wa me topenaa see bagee wedoo to paagoo es-eemaagi too ko bedaa toomoo ometaakea, okoo esee toomoo ebo kaa emaa pakaa-wikiiniino naka.

44 Yesus Waa bedaa wedaagoo to ma pakadoota sembahyang menaa asigi, yumakaa see see.

45 Sembahyang semaata esedoota Wa me tope-naa see bagee wedoo to paagoo eseemaata kaama asiino, "Ikii kisee too toomoo too ometaakea ye? Deeweei, Mée Yogaa mee dimi pedeo see bagee yuwa yagaa kaa yaekegata-gaano see monaa kaa kega.

46 Anoogeeweei, inii poono. Ikii deeweei, Anii naekegatagaano mée mee migi yoka" see asigi.

Yesus mee peneata menaa
Mrk 14:43-50, Luk 22:47-53, Yoh 18:3-12

47 Kuwa menaa wegataaka too ko Yudas mee, Yesus me topenaa see bagee gaasi ma wiyaagoo to mee mee meemaagi. Waa ma mée ebo etaa mowai ma, kopaa ma doodoota eemeemaagi. Kuwa bagee kuwa ko imam ebo yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma okoo me "Niipe-neasea yoka pooi" see asegea naadi meemaagea bagee yuwa.

48 Miyoo taa meemagaano taa kaa Yudas me kuwa bagee yuwa paagoo mee Yesus yoka see kuwa nekeensi naadi menaa ena ase-maneegi, mee ko kisee: "Ani me ebe duuduu taapa mée to mee yoka peneasii" see menaa mee ase-maneegi.

49 Yudas meemaata kaama kisee ki peedoota
Yesus paagoo "Guru, epao" aseta kaama Yesus
ebe duuduuki.
50 Yesus me asiino, "Mée yogaa to, a me
ukuwaano see mege agiyoo mee moga ukuwaai"
see asigi naaki kuwa eemipi bagee yuwa me
Yesus me-peneasegea.
51 Peneasegea naadi Yesus ma enaataa bagee
okoo mée waa ena me posee da masegeeta
mée ena kaa kobeasigi naaki apa kamuu da
yadaakomeegi, Ebo Imam wa me agiyoo yaok-
agee see mée.
52 Yesus me waa asiino, "A me posee da koogo
awetagaai. Kuwa okoo pose masegeeta mée
daageeyaa bagee kuwa uduma okoo miya pose
me daageeta booyaayaa yoka posee da ekeasii.
53 Anii Neataagi paagoo 'Yaai, Anii nadii' see
asiyu ko nayeeyaa yoka, daa ye? Neataagi
me malaikat bagee ebo etaa gaasi ma wiya
mokoo kuwa pedeo bagee yuwa naabagasi naadi
naisiyaayaa, se maa?
54 Kiya kisee taa. Anii eto napeneasegea kuwa
idukaa Ogatamee me menaa yiba ebeamaata
see see ukuwaaniino gaano pedeo yoka kuwa
bagee yuwa naabagaapeasiyu ko kuwa ebea-
maata menaa yuwa kaasee uwa daayaa?" see
asigi.
55 Kiyoo kaama Yesus me kuwa mée yuwa
asiino, "Ikii me dimi pedeo omaago see bagee ena
mokoo peneasiino see naadi mowai, kopaa, kisee
agiyoo doopea ye? Anii egapii gakata Ogatamee
me ee kaa awee da kaa mée topegeeka kiya ikii
me napeneasiino taa kemea.

56 Kiya kuwa eto ukuwaanega kuwa ko idukaa
nabi bagee me ebeamaata menaa yuwa uwa
daasi naadi ukuwaanega" see asigi. Kiyoo kaama
Wa me topenaa see bagee yuwa uduma wa too
ekeata oodaakea.

Yesus mee Yahudi kaa ebo-ebo yuwa paagoo eepeeta menaa

Mrk 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Yoh 18:13-14,19-24

57 Yesus peneata bagee yuwa me Ebo Imam
Kayapas me ee kaa eepeegea. Kiyoo Musa me
menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, Yahudi
kaa ebo-ebo yuwa ma okoo kutuu semaata
toomuu taakea.
58 Petrus mee koogo deega se deega see uuto
obeegi. Ebo Imam me ee kaa peemaata kaama
kiwitaa to yiba seemigi. Kaasee ukuwaapea,
kaasee kaapa naadi kiyoo ee yadiitoo taa see
bagee yuwa ma epo enaataa animaata diitooki.

59 Mee ee yiba imam ebo yuwa ma, mena
pekataa see bagee apanaa yuwa ma okoo uduma
Yesus mee patamaano dimii agoo naadi kaama
Wa me kisee pedeo agiyoo ukuwapi see deepea
bagee yuwa abagea. Kiya kisee makapaa menaa
Wa kaa yawegasi naadi deeta bagee ena ma
deemagaano taa.
60 Mée eebaa okoo me makapaa menaa
yakobagea kiya iyo, Wa kaa pedeo menaa ena
ma taa. Kaama too mée ekea wiya okoo paagoo
pakaamaata kaama
61 asiino, "Mee Mée mee me miyoo taa we-
gaano, 'Ani me Ogatamee me ee mee umiyaata

kaama unu wedo kaa too bedaa tota-tota maataayaa' see wegami" see asegea.

62 Ebo Imam mee yiinaageeta kaama Yesus asiino, "Ekea me A kaa kawegapea menaa kuwa Aa mena ena ma se asiipe ye?" see asigi

63 kiya Yesus mena taa, koogo totaaki. Bedaa Ebo Imam me asiino, "Idukaa kaama wegawoo seta Mée Ebo Kristus, Ogatamee Yoopaa mee Aa ye, taa ye? Toono Too Mée Ogatamee me A me menaa kayeetaaki yoka mikee menaa kuwa too naawegatagaai" see asigi.

64 Yesus me asiino, "A me wegage kuwa. Ani me kisiino ko: Eto kaama wodoo Mée Yogaa mee Se-pesee, We-pesee yago Mée Wa me dagi yagaa yaato animaata ebo tupi see kuwa ikii diitagea, sinu dagii da taa migi see miya diitagea, see kuwa mikee kisega" see asigi.

65 Ebo Imam me mee menaa da yeeta kaama kagoo kaa waa ekaato dokaa da geakomeeta kaama asiino, "Wa me Ogatamee me be kiyaa menaa kuwa wegagi yaai. Wa me pedeo menaa kuwa ikii miya yeemaagea yoka eto ko sikii, Wa me kisee pedeo ukuwapi see deepea bagee apanaa se abaai.

66 Eto ko ikii me kaasee ukuwaakee gaagea ya?" asigi naaki "Waa bogaano gaano pedeo" see asegea.

67 Kiyoo kaama okoo me Yesus ebeyumaa da kaa dabeedi taaweekea, yagaa kopaa dakamegea, mée noonaa me yagaa kopaa ebeyumaa da kaa dakameamoo naadi kaama

---

26:61 Yoh 2:19 **26:64** Dan 7:13 **26:66** Im 24:16

68 asiino, "Aa Ebo Kristus nao, maamee me
kadakamigi, maamee me kadakamigi see kuwa
A me duya kaa mée deede" see menaa asegea.‡

Petrus me Yesus mee ewo poga-poga seta menaa
Mrk 14:66-72, Luk 22:56-62, Yoh 18:15-18,25-27

69 Petrus mee Ebo Imam me ee yoo da kaa
animaata toomuu taaki too ko kiyoo agiyoo
yaokagee see apii ena wa paagoo meemaaga. "Ei,
aa miya Galilea wee kaa mée Yesus mee ma epo
peenaa see mée to, se maa?" see asega.
70 Kiya Petrus me kiyoo kutuukea bagee yuwa
uduma gii da kaa ewo poga-poga naadi asiino,
"Taa, kisee menaa kuwa anii ewo" see asigi.
71 Waa peedoota wagee kenee to kaa peemaagi
too ko agiyoo yaokagee see apii ena miya topa.
Wa me Petrus deeta kaama kiyoo topea bagee
yuwa asiino, "Mee mée mee ko Nazaret magaa
kaa Mée Yesus mee ma epo enaataa peenaa see
mée" see asega.
72 Petrus bedaa ewo poga-poga naadi asiino,
"Ataagi yoogi, mee Mée mee anii ewo see Mée"
see baato maa-maneegi.
73 Peenaa toomaata kaama kiyoo topea bagee
yuwa Petrus paagoo meemaagea. "Ei, a me
menaa da wa too see kuwa inii kanekeenege
yoka mikee aa miya okoo yaato bagee ena" see
asegea.

---

‡ **26:68** "Maamee me kadakamigi ya?" see aseta menaa mee ko petamanii okoo me Yesus emaa masii to taa doka me yabebenataata kaama dakamegea naadi aseta menaa. (Luk 22:64)

74 Petrus me baato maata ma baato maataa
naadi kaama asiino, "Ataagi yoogi, mee Mée mee
anii ewo see Mée" see asetaagi naaki taka ena
ayam menaaki.
75 Mee kaama too Yesus me yumakaa asigi
menaa da nekeenigi, mee ko 'Aa kaagaa wedo
mée paagoo ewo poga-poga nataape. A me
kisee naekeata kaama ayam ena menaa taapi' see
nasigi mee ii naadi kaama peedoota amokiyoo
mokoo peanta kaama ebo yegee yegeeki.

27

Yesus mee Pilatus paagoo eepeeta menaa
Mrk 15:1, Luk 23:1-2, Yoh 18:28-32

1 Tokoma mee da, pedeo komaa da imam
ebo yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo yuwa ma
okoo me Yesus mee wugimaasi naadi menaa
daakomeegea.
2 Yesus yagaa da taa one gadimemaata
eepeedoota Gubernur Pilatus paagoo pe-
ekeasegea.

Yudas mee boota menaa
Kis 1:18-19

3 Kuwa kaboo da Yudas mee, Yesus ekegataata
mée mee okoo me "Yesus mee bogaano gaano
pedeo yoka" see menaa daakomeegea kuwa waa
ipi keta kaama dimi gaagaa ebo kigi. Waa kepe
amaamo masipi yuwa kuwa metaki maniino see
naadi doodoota imam ebo yuwa ma, Yahudi kaa
ebo-ebo yuwa ma okoo paagoo peegi.
4 Peemaata kaama wa me asiino, "Anii pedeo
ukuwaga nao. Ni me kiekegataaga Mée mee dimi

pedeo taa see Mée kiya niibooyaapea" see asigi.
Kiya okoo me asiino, "Kuwa menaa kuwa inii
taano se, aa taano naadi" see asegea.
5 Yudas wa me masipi kepee yuwa doo-
doota Ogatamee me ee yiba pe-tameamaagi.
Tameamaata kaama peedoota amo kaa naa kaa
peemaata kaama waa ekaato kaakaa da taa one
gadeata opeekomeegi.
6 Kiyoo kaama imam ebo yuwa me kuwa kepee
yuwa meeii naadi kaama wegaano, "Kuwa kepee
kuwa mée wugisi naadi edaata kepee yoka kisee
kepee kuwa Ogatamee me ee yiba kepe awetaa
see yoo kiyoo awiino ko daa" see wegagea.
7 Okoo me kaasee ukuwayaa naadi kisee yoka,
kisee yoka see aawegaa semaata kuwa kepee
yuwa masegeeta maga ena edaagea, ekaa da
ko Otaawee Ipiipii Taa See Bagee Me Magaa.
Apanaa tomaa kaa bagee me okoo booyaa yuwa
kiyoo ogo maageesi naadi edaagea.
8 Edaamaata kaama wodoo mee magaa mee
Tadaa Magaa see ekaa miya weewoo seta, kisee
too eto kenaagoo miya kisee ekaa weegea.*
9 Kisee kemaata idukaa nabi Yeremia me we-
gata menaa uwa daaga yoo, mee ko kisee:
"Tuhan me nasiino, 'Israel bagee me waa edaano
sikii-sikii, kepe amaamo kuwa
10 masegeeta kaama Otaawee Ipiipii Taa See
Bagee Me Magaa mee edaai' see naseta.
Kiyoo kaama mee magaa mee edaata" *Zak 11:12-13*

---

* **27:8** Tadaa Magaa see ekaa mee ko mée wugisi naadi kaama edaata kepee me edaata magaa naadi Tadaa Magaa see ekaa munta.

see menaa ebeamaata.

Yesus me Gubernur Pilatus paagoo aseta menaa
Mrk 15:2-5, Luk 23:3-5, Yoh 18:33-38

11 Kuwa kaboo da Yesus mee badaa maadoota
Gubernur ikigii to kaa ekeasegea. Gubernur me
apaadiino, "Aa ko Yahudi bagee me Eboo mikee
ye, taa ye?" see asigi naaki Yesus me "A me
wegage kuwa" see asigi.
12 Imam ebo yuwa ma, Yahudi kaa ebo-ebo
yuwa ma okoo me Pilatus paagoo Yesus "Kisee
pedeo agiyoo ukuwapi, kisee pedeo menaa we-
gapi" see menaa yakobagea naaki Yesus mee
koogo, mena ena ma se asigi.
13 Pilatus me Waa asiino, "Okoo me A kaa
kawegataakea menaa kuwa Aa yiino taa ye?" see
asigi
14 kiya Yesus me mena ena ma asiino taa.
Gubernur mee dimi nagimigi.

"Yesus mee wugimagaai" see wegata menaa
Mrk 15:6-15, Luk 23:13-25, Yoh 18:39–19:16

15 Paskah Naagoo tahun gakata digiyoo ee yiba
dogeamoo seta bagee kuwa mée ena Gubernur
me daba yapeeyaabuu segee seta. Kuwa ko mée
yuwa me Gubernur paagoo "Mee mée mee daba
mée yapeeyaai" see kuwa tahun gakata asiwoo
segee seta.
16 Kuwa kaboo da dimi pedeo naadi ogo pege-
pege see mée ena ekaa da ko Yesus Barabas mee
digiyoo ee yiba tupi.
17 Mée eebaa Pilatus paagoo kutuu semaagea
kaboo wa me okoo apaadiino, "Eto mee tahun
kaa anii daba kipeeyaapa mée mee maamee naa

kipeeyaapa naa ya? Yesus Barabas mee ye?
Yesus Ebo Kristus see ekaa weegeekea Mée mee
ye?" see asigi.
18 Pilatus me aseta menaa mee ko mée yuwa
me Yesus ebo ekeasegea kuwa Yahudi kaa ebo-
ebo yuwa me 'Anii miya kisee ebo naekeasegea
naaki ou' naadi kagoo kaa Yesus yaekegataagea
ii, see kuwa Pilatus me nekeenta kaama aseta
menaa mee.
19 Pilatus wa me mena ena too too yadaakomee
taa see yoo animaata totaaki kaboo apimee me
menaa doodoota wa paagoo eewegagea. "Mee
Mée mee Wa kaa pedeo menaa taa see Mée
yoka emaa se wugii. Anii Wa kaa unuu deepa
kemaata dimi nagimeamoo taaka yoka kuwa
wugimagaano dimii kuwa okoo too yaekeasii, aa
ma se, see kasega" see menaa eewegagea.
20 Kiya imam ebo yuwa ma, Yahudi kaa ebo-
ebo yuwa ma okoo me kiyoo topea bagee yuwa
koogo eeweganaa taano, "Barabas mee daba mée
yapeeyaai, Yesus mee wugimagaai, see niiasii"
see eeweganaakea.
21 Bedaa Gubernur me okoo asiino, "Kuwa mée
wiya kuwa kamee daba kipeeyaano ede kegea
naa ya?" see asigi naaki "Barabas mee daba mée
yapeeyaai" see asegea.
22 Pilatus me asiino, "Kisee gaayu ko Yesus mee,
Ebo Kristus see ekaa weegeekea Mée mee anii
Wa kaa maagiyoo yaukuwayaa naa ya?" see asigi.
Okoo uduma ebo menaa kaa asiino, "Waa piya
bokoo to kaa paku wugii" see asegea.
23 Kiya Pilatus me asiino, "Sooi, Wa me pedeo
ukuwapi agiyoo maagiyoo naa ya?" see asigi kiya

okoo bedaa esee ebo menaa kaa asiino, "Waa
piya bokoo to kaa paku wugii" see asegea.
24 Kuwa bagee yuwa kagoo kaa omaago-
omaagoo taano see kookea. Pilatus me kagoo
taa kisi naadi menaa ena ma se wegamaayaa
yoka uwo peenaa masegeeta mée yuwa gii da
kaa yagaa uwo wetogigi. Yagaa wetogemaata
kaama Wa me okoo asiino, "Eto ko mee Mée mee
bogaapi kuwa anii ma se, ikii kaa too doosea" see
asigi.
25 Kuwa bagee yuwa uduma me asiino, "Waa
bogaapi kuwa inii ma, inii me yogaa yuwa ma
inii kaa too kisi yoka daamaa, koosi" see asegea.
26 Mee kaama Pilatus me Barabas mee
daba yapeeyaagi kiya Yesus mee pepeaduu
me dakameamoo semaata piya bokoo to kaa
paku wugitaasi naadi okaa yago bagee paagoo
yaekeasigi.

Okaa yago bagee me Yesus wisineamoo seta menaa
Mrk 15:16-20, Yoh 19:2-3

27 Kuwa okaa yago bagee yuwa me Yesus badaa
maadoota Gubernur me ee yiba eepakaamaagea.
Kiyoo apanaa okaa yago bagee topea yuwa ma
uduma Yesus paagoo kutuu semaagea. Waa
bobetaata kaama
28 Wa me dokaa da yabeageeta kaama dadi poo
epoo da see see dokaa ena Wa kaa yamaataagea.
29 Kiyoo kaama takuu yago onee ena bakane
yaidimitaata kaama mumoo to kaa yamaataagea.
Aii piya tamo ena Wa me dagi yagaa yaato
yagaa da kaa yaogoata kaama Wa ikigii to kaa
kagu maga kaa sibu naadi wisineekee kaa asiino,

"Yahudi bagee me Eboo, kiiboo, magiyaage" see asegea.†

30 Wa kaa dabeedi taawee naadi Wa me yagaa da kaa yaogoasegea tamoo da mee masegeeta kaama Wa me mumoo to kaa dakamegea.

31 Kisee wisineamoo semaata mee dadi poo epoo da see dokaa da yabeageeta kaama bedaa Wa me petamanii dokaa da yamaataagea. Kiyoo kaama piya bokoo to kaa paku wugiino see naadi badaa maadoo peegea.

Yesus piya bokoo to kaa paku wugitaata menaa
Mrk 15:21-32, Luk 23:26-43, Yoh 19:17-27

32 Okoo peetaaka too ko Kirene magaa kaa mée ena ekaa da ko Simon mee aadoo seta kaama Yesus me piya bokoo to mee "Aa yadogaai" see asegea.

33 Muguu naadi maga ena ekaa da ko Golgota magaa kaa eepakaamaagea. Golgota see ekaa mee wegayu ko Mumo Metoo Kutuu to see ekaa mee.

34 Kiyoo pakaamaata kaama anggur poo uwoo ma, gii pedeo see uwoo ma aatogo-maatogo semaata Waa nusi naadi manegea. Uwo noodeegi naaki gii pedeo naadi se nugi.

35 Waa piya bokoo to kaa paku wugitaata kaama Wa me dokaa yuwa maamee me masi-

† **27:29** Dadi poo epoo da see see dokaa ma, emas topi ma, emas tamoo da ma, kisee ebo agiyoo kuwa ko magaa to kaa tookee eboo me magaakee agiyoo yuwa too yoka Yesus deebaa see agiyoo Wa kaa yamaataagea kuwa ko Aa ebo ye naadi wisineekee kaa yamaataagea.

ipi, maamee me masiipi naadi okoo me agiyoo
iyagideekea.
36 Kuwa agiyoo iyagideeta kaama kiyoo ani-
maaii naadi diitookea.
37 Wa dagii da kaa Wa kaa menaa yuwa yae-
beamaata kaama pakaa-tabeasegea. Mee menaa
da mee ko kisee: "Mee mée mee ko Yahudi bagee
me Eboo Yesus mee" see menaa yaebeamaagea.
38 Oma masetaa see bagee wiya miya Yesus ma
enaataa piya bokoo to kaa paku wugitaagea. Wa
me dagi yagaa yaato mée ena, eka yagaa yaato
mée ena.
39 Kitaa peetaakea bagee yuwa me mumo
wagii-wagii naadi wisineekee kaa Yesus asiino,
40 "Ei, Ogatamee me ee mee umiyaata kaama
bedaa unu wedo yiba too maataata tota-
tota siyaayaa see wegame Mée, Aa ko mikee
Ogatamee Yoopaa gaayu ko Aa ekaato daba peese
yoka eto kiipaa apiyoo piya bokoo to kaa kaama
magaa da kaa eseanii" see asegea.
41 Kisee miya imam ebo yuwa ma, Musa me
menaa mée topetaa see bagee yuwa ma, Yahudi
kaa ebo-ebo yuwa ma okoo me Yesus wisineekee
kaa asiino,
42 "Wa me apanaa bagee se boosi naadi daba
daagimaayaabuu segee simi kiya Waa ekaato iyo.
Waa Israel bagee me Eboo mee mikee ki Waa
kepa ko mee piya bokoo to kaa kaama eseaniino
too daamaa. Eseanta kaama too inii mikee nao
see gaayaa.
43 Waa Ogatamee kaa dimi maataa see Mée,
bedaa Wa me 'Anii ko Ogatamee Yoopaa' see

27:35 Mzm 22:19 **27:40** Yoh 2:19

wegageeki yoka eto ko Ogatamee me Waa epa
gaapi ko Waa daba daagimaa peeyaasi" see
asegea.
44 Yesus ma enaataa piya bokoo to kaa paku
wugitaagea bagee wiya ekea me miya Waa wisi-
negea.

Yesus boota menaa
Mrk 15:33-41, Luk 23:44-49, Yoh 19:28-30

45 Kenoo to mée mumoo to kaa pakaamaagi
see kaboo kuwa magaa uduma digiyoo aatakiika,
kisee too keno wedo kaa too pakaa-pakaa.
46 Keno wedo kaa pakaamaaga kaboo da Yesus
ebo menaa-menaa kaa "Eli, Eli, lama sabaktani?"
see wegagi. Mena nekeeniino yaato ko "Ni
me Eboo Ogatamee, Ni me Eboo Ogatamee, Aa
kaasee kaa naekeasege?" see mee.
47 Kiyoo topea bagee yuwa noonaa me kuwa
menaa yeeta kaama asiino, "Waa Elia mee mena
ogetaaki" see asegea.
48 Kiyoo topea bagee mée ena me Yesus uwo
nusi naadi doka ponee to see see agiyoo moga
masegeeta geebagi see anggur poo uwoo yiba
esee-tokoata gokoo da kaa yokoata manigi.
49 Kiya mée noonaa me asiino, "Wisintayu.
Elia mee esedoota Wa paagoo daba daagimaa
peeyaapi ye, taa ye see niidiitoo taai" see asegea.
50 Bedaa Yesus Waa ebo menaa-menaaki naaki
taka ena dimi noogaa da pe-seomigi.
51 Kuwa kaboo da taa ko taka ena Ogatamee
me ee semoo yiba yaato kenee to kaa wasitaata
dokaa da mee usii to kaa kaama pegadoota manii

27:43 Mzm 22:9 **27:46** Mzm 22:2 **27:48** Mzm 69:22

to kaa too wiya wodeenega. Maga pigii miya mega, maga kutu-patu kaa omaa yuwa miya kabaandaaka.
52 Mée ogo yuwa miya kabaandaa naadi kaama Ogatamee me bagee yuwa mée eebaa aya andoo peedaakea.
53 (Kuwa bagee kuwa gaayu ko Yesus aya andoo peeta wodoo taa okoo Yerusalem magaa kaa, daamaa wa too wigintaata magaa kaa kiyoo peenaa seta. Okoo deeta bagee yuwa mée eebaa.)
54 Digiyoo, maga pigii, kisee agiyoo ukuwaandaa taaka yuwa kuwa kiyoo Yesus diitoo taa see bagee yuwa dimi nagimegea. Okaa yago bagee me eboo ma, apanaa okaa yago bagee yuwa ma okoo me "Mee Mée mee ko mikee Ogatamee Yoopaa ii" see aawegaakea.
55 Kiyoo api eebaa miya beesekaa mokoo kaama diitookea. Okoo ko Yesus me agiyoo yaukuwataa see apii, petamanii Galilea wee kaa kaama Waa ma epo enaataa peenaa seta apii yuwa.
56 Kuwa apii yuwa yupii Maria Magdalena mee ma, Yakobus ma, Yusup ma ekea baayo Maria mee ma, Zebedeus me yogaa wiya ekea baayo ma kuwa topea.

Yesus ogo maata menaa
Mrk 15:42-47, Luk 23:50-56, Yoh 19:38-42

57 Uwaataa da ayayaa takiinega see kaboo kepe yago bagee ena migi. Waa ekaa da ko Yusup, Arimatea magaa kaa mée. Waa miya Yesus mikee gaayaa see mée.

27:51 Kel 26:31-33, Ibr 10:19-21

58 Waa Yesus bootaa da idimaano see naadi
peedoota Pilatus paagoo peemaata idimigi naaki
Pilatus me kiyoo gebo kaa bagee yuwa asiino,
"Bootaa da mee wa me masisi yoka yaekeasii"
see asigi.
59 Bootaa da masegeeta daamaa poodee see
doka gipii da kaa bebenataata kaama
60 doodoota mée ogo magaano yoo kiyoo oma
ena togaawee ogo maatayu. Mee oma togaawee
mee ko Yusup boota kaama ogo maasi naadi
yadenamaata oma gipii da mee. Ogo maataata
kaama ebo omaa ena bikimedoota kenee to kaa
pe-takeata kaama ee kaa peegi.
61 Maria Magdalena ma, apanaa Maria ena ma
ekea Yesus ogo da doodoo da kaa kiyoo animaata
toomuu taakea.

Okaa yago bagee yuwa Yesus ogoo da kaa yuumaantoo seta menaa

62 Tokoma mee da Sabat naagoo imam ebo
yuwa ma, Parisi kaa bagee yuwa ma enaataa
peedoota Pilatus paagoo kutuu semaagea.
63 Okoo me Pilatus asiino, "Ei, inii me Eboo.
Mee makapaa menaa weganaa simi Mée to Waa
bogaano taa kaa Wa me wegaano ko 'Anii boota
kaama wedaagoo to naagoo aya andoo poopa' see
wegami kuwa inii nekeenege yoka
64 ogoo da kaa yuumaantoo taano bagee kiyoo
tuyaai. Wedaagoo to naagoo kaama wodoo
wisintayu. Wa me topenaa see bagee yuwa
me Wa bootaa da koogo doodoo peeyaa naadi
kasege. Doodoo peeta kaama 'Waa aya andoo
peegi nao' see weganaa taapea menaa kuwa yaai.

27:63 Mat 16:21

Wa me petamanii mée deebaa senaa simi menaa kuwa mikee ebo kiya okoo me 'Waa aya andoo peegi nao' see mée deebaa taapea kuwa mee asii eboo kaapa naadi kaama kiyoo yuumaantoo taano bagee kiyoo tuyaai" see asegea.

65 Pilatus me asiino, "Daamaa, okaa yago bagee badaa maadoota pooi. Ogoo da kaa daamaa peyuumaantoo taai" see asigi.

66 Okaa yago bagee peedoota oma kenee to kaa peemaata kaama mee takeata omaa to mée me kabaano wedaasi naadi agiyoo omaa to kaa petabeasegea. Mee kaama kiyoo yuumaantookea.

28

Yesus aya andoo peeta menaa
Mrk 16:1-10, Luk 24:1-12, Yoh 20:1-10

1 Sabat naagoo esegekomeeta mee daa yiba petamanii naagoo esee pedeo komaa da Maria Magdalena ma, apanaa Maria ma wiya Yesus ogoo da diino see naadi peegea.

2 Taka ena maga pigii ebo mega, Tuhan me menaa eseasegee see mée ena epoo to wodoo kaama eseanigi yoo. Eseanta kaama Waa ogoo da kaa takeata oma damaa to amaa kaa bikimeamaata kaama oma dagii da kaa animaagi.

3 Wa me ebeyumaa da bego-bego see see mokoo, wa me dokaa da sinu poodee da keenda.

4 Kiyoo yuumaantoo taa see bagee yuwa okoo weda kaa totomoo naadi boota bagee mokoo kedaakea.

5 Mee malaikat see mée to me kuwa api wiya asiino, "Ekea se wedaai. Piya bokoo to kaa paku

wugitaamea Mée Yesus mee ekea me abagea see
kuwa anii ipi.
6 Waa nakaayoo toono taa, aya andoo peepi,
Wa me 'Anii aya andoo poopa yoka' see kisimi
see see. Ekea meedoota Wa bootaa da ogo
maataamea taa kitaa me-deeweei.
7 Eto ko moga peedoota Wa me topenaa see
bagee yuwa paagoo kisee pe-naasii: 'Waa boota
kaama aya andoo peepi. Wa keta Galilea wee
kaa pe-seomigi yoka kiyoo ikii me Waa diipea'
see kisigi, see pe-naasii. Anii kuwa menaa mikee
kisi-maneega yoka" see asigi.
8 Asigi naadi kuwa apii wiya weda dimii ma,
ede dimii ma Wa me topenaa see bagee yuwa
kuwa menaa asiino see naadi yiibaga peegea.
9 Taka ena Yesus kuwa apii wiya ma aadoo seta
kaama "Epao" asigi. Ekea meedoota Wa paagoo
Wa me badoo da pe-podamaata kaama maamaa
yaapaagee, ebo ekeekea.
10 Yesus me ekea asiino, "Se wedaai. Peedoota
Nii ma kenaa bagee yuwa paagoo kisee naasii:
'Ikii Galilea wee kaa pooi see kisigi' see pe-naasii.
Kiyoo okoo me nadiipea" see asigi.

Yuumaantoo seta bagee me ase-maneeta menaa

11 Kuwa apii wiya pe-seomegea kaboo kiyoo
yuumaantoo sepea bagee okoo wedo waa naa
Yerusalem magaa kaa peegea. Imam ebo
yuwa paagoo peemaata kaama kuwa ukuwapea-
ukuwapea yuwa eewegagea.
12 Kiyoo kaama imam ebo yuwa ma, Yahudi
kaa ebo-ebo yuwa ma okoo kutuu semaata

kaama "Kaasee ukuwaapea, maasee ukuwaapea?" see aawegaakea. Mena aawegaa semaata kuwa yuumaantoo sepea bagee yuwa kepe eebaa manegea.*

13 Kuwa Yahudi kaa ebo-ebo yuwa me okoo asiino, "Mee wodoo kisee menaa niiwegawoo taai, kuwa ko: 'Daatooyiba yaato inii toomoo ompe kaboo Yesus me topenaa see bagee yuwa me Wa bootaa da oma masedoo peepea' see niiwegawoo taai.

14 'Bootaa da masedoo peepea' see menaa da Gubernur paagoo yeeyaagea kepa ko dimi se nagimaai, inii me waa mena me keedapuudapuu taape" see asegea.

15 Kuwa yuumaantoo sepea bagee yuwa kepe masegeeta kaama "Wa bootaa da oma masedoo peemea yoka" see menaa wegawoo seta. Eto miya Yahudi bagee me "Wa bootaa da oma masedoo peemea yoka" see menaa kuwa aawegaa siwookea.

Yesus Wa me topenaa see bagee yuwa paagoo aseta menaa

Mrk 16:14-18, Luk 24:36-49, Yoh 20:19-23, Kis 1:6-8

16 Yesus Wa me topenaa see bagee gaasi ma ena kuwa peedoota Galilea wee kaa maga kutuu to kaa peegea, Yesus me "Kiyoo nadiipea yoka pooi" see asimi yoo.

17 Maga kutuu to kaa pakaamaata kaama deamaagea ko Yesus tupi. Okoo me Waa yaapaagee,

---

* **28:12** Yahudi bagee me kepe eebaa manegea kuwa ko Yesus aya andoo peepi see menaa kuwa mée se eewegasi naadi kepe manta. **28:16** Mat 26:32

ebo ekeekea kiya okoo noonaa me dimi wiya kegea.
18 Yesus meedoota okoo geboo da kaa kaama aseta menaa ko "Se-pesee, we-pesee, se-menaa, we-menaa uduma, epoo to wodoo kaa miya, magaa da kaa miya kuwa uduma Ni kaa too naekeata topa.
19 Kisee kemaata ikii peedoota uwoo to, magaa to mée tomaa-tomaa yuwa uduma paagoo pooi. Okoo miya Ni me topenaa see bagee yuwa nakiyaabuu senaa taai. Ikii kuwa bagee yuwa uwo yatukumaano kuwa ko Nagamee ekaa yiba ma, Yogamee ekaa yiba ma, Roh Kudus ekaa yiba ma kuwa ekaa yiba uwo yatukumaai.
20 Ni me kiseta-kiseta menaa yuwa uduma okoo miya daamaa nadeewoo, naukuwawoosi yoka tupiwoo taai. Mikee, Anii ikii ma epo enaataa kiitoowoo taapa, kisee too wodopasi naagoo too see kuwa daamaa nekeenii" see aseta. Kiyoo too.

28:18 Ep 1:20-22

Ogatamee Me Etokaa Gipii See Menaa

Auye: Ogatamee Me Etokaa Gipii See Menaa (Bible)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Auye

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
84d2a441-7b56-5242-9b46-aed631255f9c